

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

IRENA DIVIŠOVÁ

V. ročník – kombinované studium
Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

**PODPORA ZÁJMU O ČTENÍ U ŽÁKŮ MLADŠÍHO
ŠKOLNÍHO VĚKU VE SPOLUPRÁCI S RODINOU A
DALŠÍ VEŘEJNOSTÍ**
Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jana Bartoňová
OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala sama a uvedla v seznamu veškerou použitou literaturu a zdroje.

V Hlinsku v Čechách: 1.4.2011

.....

Irena Divišová

Ráda bych poděkovala Mgr. Janě Bartoňové za odborné vedení mé diplomové práce, Mgr. Blance Rozehnalové, Ph.D. za poskytnutí podnětných námětů, které jsem mohla s laskavým svolením použít ve své práci a paní knihovnici Stanislavě Procházkové za aktivní spolupráci s Městskou knihovnou v Hlinsku v Čechách.

Obsah

Úvod	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Výchova dětského čtenáře.....	8
1.1. Čtení.....	8
1.2. Čtenářská gramotnost	8
1.3. Čtenář.....	9
1.4. Čtenářství	10
1.5. Dětský čtenář	12
2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	14
2.1. Jazyk a jazyková komunikace	15
3. Základní literární pojmy.....	17
3.1. Próza a její představitelé	17
3.1.1. Markéta Zinnerová.....	20
3.1.2. Iva Procházková.....	20
3.1.3. Astrid Lindgrenová	22
3.1.4. René Goscinny	26
3.1.5. Kouzelná lucerna	27
3.2. Poezie a její představitelé.....	29
3.2.1. Jiří Žáček	31
II. PRAKTICKÁ ČÁST	36
4. Podpora čtenářství v praxi.....	36
4.1. Spolupráce s knihovnami	36
4.2. Metody naladění	42
4.3. Využití literatury pro děti a mládež	48
4.3.1. Dům ve Sluneční ulici.....	48
4.3.2. Středa nám chutná.....	51
4.3.3. Fimfárum.....	56
4.3.4. Kryštofův Vzdušný zámek	61
4.3.5. Děti z Bullerbynu	64
4.4. Další aktivity podporující čtenářství u dětí mladšího školního věku	69
4.4.1. Hra „Na vzkazy“	69
4.4.2. Posíláme přání, dopis, pohled	70
4.4.3. U rybníka – Den bez aktovek	71
4.4.4. Pohádka pro rodiče – Zapomenutý deštník	71
4.5. Průzkumné šetření	75
Závěr	82
Seznam literatury a internetových zdrojů	83
Seznam příloh	85
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Vystudovala jsem střední pedagogickou školu. Pracovala jsem v mateřské škole i ve školní družině. Nyní šestým rokem učím na 1.stupni základní školy. Všude se setkávám s dětskou literaturou, se čtením, čtenářstvím, s malými posluchači i čtenáři.

Vývoj jde dopředu, vše kolem nás se mění. Životní prostředí, životní styl. Děti vyrůstají v jiném světě než vyrůstali jejich rodiče, jiné věci je obklopují, jinak tráví svůj volný čas. Stejně tak je to nyní i s námi dospělými. My, pokud jsme byli dětmi, jsme volné chvíle trávili hlavně ve společnosti svých vrstevníků, venku při společných hrách, na prázdniny jsme jezdili na letní tábory nebo k babičce a dědečkovi. Mnozí z nás rádi sáhli po pěkné knížce. Tyto chvíle nás velmi obohacovaly. Všichni spolu daleko více verbálně komunikovali, dětem se přirozeně rozvíjela slovní zásoba i celá osobnost, v rámci všech prožitků a zážitků se tříbila jejich fantazie. Určitě se i více četlo. Jak děti, ale i dospělí. Dnes místo otevřené knížky hraje televize nebo bliká počítač. Lidé nejenom, že daleko méně čtou, ale mnohdy spolu ještě méně komunikují. Místo, aby si například sedli společně u stolu k obědu či večeři, posadí se každý do svého pokoje, „nejlépe“ k puštěné televizi. To je velká škoda. U prostřeného stolu se vždy probíraly zážitky, řešily problémy, sdělovaly radosti i starosti, plánovaly se výlety nebo návštěvy u známých a příbuzných. Rodina byla více semknutá. U stejného stolu se hrálo „Člověče, nezlob se!“, domino, pexeso, šachy, dáma nebo karty. A když se zešeřilo, v mnohých domácnostech se z rádia ozýval hlas skřítky Hajaji. Svůj pozdrav poprvé poslal svým posluchačům po rozhlasových vlnách 2. ledna 1961. Od té doby večer co večer vypráví dětem pohádku na dobrou noc. Vypravěčem a průvodcem se stal na dlouhá léta pan Vlastimil Brodský. Po čase mu začali s vyprávěním pomáhat další herci a herečky. Letos tedy uplynulo padesát let od prvního vysílání. Hajaja je tady do dnes. Pohádkové příběhy napsali naši nejlepší autoři. Patří mezi ně Václav Čtvrtek, Olga Hejnová, Jindřich Balík, Sylva Daníčková, Hana Doskočilová, Martina Drijverová, Jiří Kafka, Marie Kubátová, Alois Mikulka, Milan Navrátil, František Nepil, Ludvík Středa, Pavel Šrut, Alena Vostrá, Markéta Zinnerová a jiní. (Ledvinková, 2006)

Jenže pohádek není nikdy dost. Pohádky se prostě dobře poslouchají. Bylo tedy téměř pravidlem, že nějaká přibyla ještě těsně před spaním z úst našich rodičů a dost možná ještě lépe z úst babičky či dědečka. Buď se vyprávěla nějaká vymyšlená a často se sáhlo po pěkné knížce. Setkání s pohádkou a ústní lidovou slovesností zanechalo nesmazatelné stopy a vzpomínky v každém z nás. Já sama jsem v dětství nebyla žádnou velkou čtenářkou, ale vybavuji si chvíle, kdy nám právě náš dědeček trpělivě vyprávěl svoje pohádky o Pepíčkovi Nezbedovi, o Jeníčkovi a Mařence, kteří se dostali ke skleněnému zámku, o vílách, strašidlech i dobrých lidech. Babička mi četla z Karafiátových Broučků a já některé pasáže uměla slovo od slova zpaměti. Moje

babička byla ta opravdická babička. Dnes si už pod pojmem babička málokteré dítě představí drobnou ženskou postavu se šátkem na hlavě, obličejem opáleným od sluníčka a vráskami ve tváři. Měli bychom se pokusit vrátit dětem jejich svět, odpoutat je od televizorů a počítačů, naučit se s nimi trávit svůj volný čas a věnovat se jim naplno. Vždyť člověk je dítětem tak velmi krátkou dobu...

Téma svojí diplomové práce jsem si vybrala z několika důvodů. Jeden z nich jsem právě teď uvedla a rozepsala. Ten druhý je, že literární výchova, čtení, je jedním z mých nejoblíbenějších předmětů. Při těchto hodinách ve škole se snažím dětem zpříjemnit chvíle nad knihou, vymyslím pro ně různé zábavné a zajímavé úkoly. Mnohé z nich mohou plnit doma, buď samy nebo se svými rodiči. Byla bych velice ráda, aby si na tyto hodiny někdy vzpomněly. Já například si na hodiny čtení ve škole nepamatuji vůbec. Prostě se četlo nahlas. Nic víc. Naštěstí se i v tomto ohledu doba a přístup změnily. Vzhledem k tomu, že knížka má v současnosti velikou konkurenci, musíme, pokud chceme, aby naše děti s chutí četly, jim chvíle nad knihou nějak zpříjemnit. Zaujmout je, upoutat jejich pozornost, vyvolat v nich zvědavost, touhu dozvědět se, co bude dál. A potom, až se mezi dětmi a knížkou vyvine vzájemné přátelství, pouto... máme vyhráno. Přála bych si, aby se děti vrátily do knihoven, aby knížka pod stromečkem byla očekávaným a vítaným dárkem, aby se znovu stala jejich kamarádem a přítelem.

Cílem mé diplomové práce je vymezení základních pojmů z oblasti čtenářství a poskytnutí praktických námětů pro práci v hodinách čtení vedoucích k podpoře zájmu dětí mladšího školního věku o čtení. To vše ve spolupráci s rodinou a knihovnami.

V teoretické části jsem se zaměřila na uvedení do problematiky podpory dětského čtenářství a výchovy mladého čtenáře, tj. vysvětlení pojmů čtení, čtenářská gramotnost, čtenář, čtenářství, jeho počátky, dětský čtenář, Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání, základní literární pojmy (próza, poezie, drama) a jejich představitelé, žánrová skladba současné dětské literatury.

V praktické části popisuji své zkušenosti, které jsem načerpala při své práci s dětmi, na seminářích i při studiu na Palackého univerzitě v Olomouci. Předkládám náměty pro práci při hodinách čtení většinou pro žáky od 3. do 5. třídy. Některé činnosti je možné využít např. při hodinách slohu nebo ve škole v přírodě. Snažím se zařazovat netradiční způsoby a postupy práce tak, aby hodiny byly zajímavé a pro žáky přitažlivé. Moje zkušenosti z praxe v mateřské škole i školní družině jsou pro mě výhodou. Spolupráci s rodinou vidím hlavně v tom, že rodiče své děti podporují v čtenářských aktivitách, jsou jim sami příkladem a případně se podílí při plnění některých úkolů svých dětí. Dále popisuji činnost žákovské knihovny a spolupráci s veřejnou

knihovnou v nedalekém městě. Předkládám výsledky průzkumného šetření mezi rodiči a učiteli žáků mladšího školního věku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Výchova dětského čtenáře

1.1. Čtení

Čtení je způsob získávání rozličných informací z něčeho, co bylo napsáno. Zahrnuje poznávání symbolů (písmen), které tvoří jazyk. Je to jeden ze dvou nejčastějších způsobů pro získávání informací. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cetba>) Tím druhým způsobem je poslech. Při čtení vnímáme soustavu tiskových znaků, uvědomujeme si význam těchto znaků. Je to mediální aktivita zaměřená na knihy a jejich duševní přisvojování. Je to dovednost indikující gramotnost jedince, která na každého může působit různě, každý člověk může knihu hodnotit jinak. Účinky četby jsou proto rozdílné a to v souvislosti s rozdílností povah čtenářů a nebo povahy textu. (Homolová, 2009)

1.2. Čtenářská gramotnost

Čtenářskou gramotnost je možno definovat různě. Není stanovena přesná definice, protože se mění tak rychle, jak rychle probíhají změny ve společnosti, kultuře i ekonomice. Je pojímána jako konstruktivní a interaktivní proces. „*S vývojem společnosti se posouvá do zcela jiných souvislostí.*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s.9) Může být vnímána jako „*schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se zapojili do společenství čtenářů a pro zábavu.*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s.8)

Definice podle výzkumu OECD/PISA: „Čtenářská gramotnost představuje porozumění psanému textu, používání psaného textu a přemýšlení o něm za účelem dosažení cílů jedince, rozvoje jeho vědomostí a potenciálu a za účelem jeho aktivní účasti ve společnosti“.
(Svobodová, Švrčková, 2010, s.8)

S počátky čtenářské gramotnosti souvisí vstup dítěte do základní školy. Rozhodujícím mezníkem je první třída, která je obecně považována za nejdůležitější ročník celé docházky do základní školy. Osvojuje si v ní základní dovednosti, což je čtení, psaní, počítání, tzv. trivium (základní triviální dovednosti). Ty můžeme chápat jako „základní gramotnost“. V první třídě je také největší hodinová dotace věnována právě výuce mateřského jazyka a rozvoji dovednosti čtení. (Svobodová, Švrčková 2010) V minulosti bylo vše směřováno hlavně k rozvoji techniky

čtení (správnost a rychlost) bez dostatečného zřetele k individuálním rozdílům mezi žáky. Zapomínalo se na rozvoj čtení s porozuměním, vnitřní motivaci a zájem žáků o čtení. (<http://clanky.rvp.cz> , Metodický portál)

Na další prohlubování vztahu dítěte k učení jako takovému, ale i ke škole vůbec může mít i rozhodující vliv způsob didaktické práce učitele. Proto by měl dobře znát a zvládnout **metody výuky čtení** (psaní) a vhodně je používat. (Svobodová, Švrčková, 2010) Historicky nejstarší jsou **metody syntetické**, jejichž počátky spadají až do antického Řecka a Říma. „*Dělí se na metody slabikovací a hláskovací.*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s.16) Při jejich používání se předpokládá, že aby čtenář pochopil význam čteného textu, musí si ho nejdřív přenést do zvukové podoby. Na konci 18.století vznikly **metody analytické**. Tyto metody postupují opačně než metody syntetické. Postupuje se při nich od slova ke slabice a hlásce. Spoléhá se při nich na zrakovou percepci. Zjistilo se, že kromě zraku je pro čtení důležitý sluch.(Svobodová, Švrčková, 2010) „*Hlavním principem analytických přístupů je představa, že žák by měl již od počátku čtení pracovat s „významem“ slova.*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s.17) V současnosti se převážně používají **analyticko-syntetické metody**. V dnešní praxi má povahu spíše metod syntetických. Vychází ze skládání jednotlivých hlásek do slabik a potom do slov. „*Je to nejrozšířenější metoda zpracovaná v českých slabikářích, kterou se u nás vyučuje plošně.*“ (Svobodová, Švrčková, 2010, s.18)

Je mnoho faktorů, které ovlivňují čtenářskou gramotnost. Od vnitřní motivace, zájmu žáka o čtení, jeho schopností, intelektuální úrovně až po čtenářského zázemí, zájem rodičů, vztah mezi rodinou a školou, mimoškolní čtenářské aktivity, školní prostředí, vyučovací metody, osobnost učitele a další. (Svobodová, Švrčková, 2010)

1.3. Čtenář

Čtenář „*je považován za osobu aktivně vytvářející význam textu, ovládající efektivní čtenářské strategie. Dále osobu, která dokáže uvažovat o přečteném, má ke čtení pozitivní vztah a čte jak kvůli reakci, tak pro získání informací.*“ (Svobodová, Švrčková, Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru český jazyk a literatura, 2010, s.14) Hlavně rodina a základní škola se společně mohou podílet na tom, aby se z našich dětí stali aktivní čtenáři s klaným vztahem ke knížkám a literatuře. V současné době je ale mezi dětmi stále větší procento potenciálních nebo dokonce skutečných nečtenářů. Ti sice zvládli čtenářské dovednosti, ale nemají potřebu uplatňovat je dál při četbě krásné literatury. Ztrácí nebo nemají pocit, že je pro jejich další rozvíjení a utváření osobnosti důležitá. Na tomto jevu se určitě podílí jak

nevhodné a nedostatečné vnější podněty, tak i moderní civilizační trendy. To vše společně omezuje potřebu čtení, psaní a vyjadřování na minimum.

1.4. Čtenářství

Čtenářství je chápáno jako projev osobnosti čtenáře, odpovídající aktivita čtenáře v souladu s jeho aktivitami jinými. Má především rozvíjet informační gramotnost. Má plánovitě a cíleně rozvíjet četbu. K tomu je nutná spolupráce rodiny, školy, knihoven, jiných vzdělávacích zařízení nebo podpůrných kampaní. (Homolová, 2009)

Počátky čtenářství spadají do období, kdy budoucí čtenář ještě nečte, kdy se s uměleckou slovesností setkává například při prohlížení knížek či činnostech spojených s vyprávěním pohádek, při poslechu dětské poezie, říkanek, uspávanek, rozpočítadel, apod. V této fázi mají na dítě největší vliv rodiče nebo další dospělí, kteří se podílí na všestranném rozvoji jeho osobnosti. Důležité jsou vstupní estetické podněty směřované k dítěti. Ty jej mohou ovlivnit jak v pozitivním, tak negativním smyslu. (Chaloupka, 1982) Pozitivní vztah ke knížkám získávají děti již v raném věku. Důležité je nejenom společné prohlížení a později čtení knížek, ale také vzor nás dospělých. Rozhodně se objeví v rodině, kde jsou knihy přirozenou součástí domácnosti, malý vášnivý čtenář pravděpodobněji, než v rodině, kde kromě bulvárních novin a časopisů nenajdeme další tištěné publikace. Kolem jednoho roku si s dětmi rodiče prohlížejí zejména jednoduchá leporela. Mohou to být i knížky – hračky. Neustálým opakováním si děti postupně zafixují jednotlivé obrázky. Nejprve na ně reagují pouze pohledem, později na ně již ukazují a dokáží používat naučená pojmenování. Pro kočku čiči, pro psa haf, krávu bú, auto například brm, brm apod. Zpočátku si prohlížejí již zmiňovaná leporela, postupně i složitější obrázky. Dítě se učí pohledem orientovat na celé stránce. Rodiče jim vypráví, co kdo dělá, co na obrázku vidí, kde je dům, pes, auto nebo ptáček. Velmi vhodné jsou knížky s jednoduchými říkadly, básničkami či lidovými písničkami, které mohou doprovázet pohyby rukou, nohou nebo jinou částí těla. (Jungwirthová, 2009) *„Rozvíjení duševní činnosti dětí přináší radost a uspokojení dítěti z jeho vlastního poznávání, z jeho schopností. A to včetně schopnosti manipulovat s knihou a tedy i dovednosti „číst“. Prohlížení obrázkové knížky tedy dítěti dovoluje, aby se seznamovalo se světem mnohem účinněji a mnohem rychleji, než je to možné na podkladě jeho přímé zkušenosti.“* (Homolová, 2009, s.20)

Při seznamování s jednoduchými říkadly a básničkami zprvu rodiče čtou, dítě poslouchá a napodobuje pohyb. Zanedlouho rodiče mohou napovědět první část verše a dítě doplní poslední slovo. Potom už je jen malý krůček k tomu, že dítě začne samo odříkávat první básničky. Cvičí

si tak paměť, koordinaci pohybů, smysl pro rytmus, učí se vzájemné komunikaci, rozšiřuje slovní zásobu, ale především zažívá radost při společně trávených chvílích se svými rodiči nejen nad knížkami. (Jungwirthová, 2009) Vzájemné komunikaci mezi rodiči a dětmi je potřeba věnovat čas. Ten se samozřejmě během života dětí i okolností v životě dospělých mění. Záleží na věku dítěte. Jinak vnímá ve věku tří, pěti nebo patnácti let. Je důležité, aby rodiče tento čas využili nenásilně, vhodně, přirozeně. Rodič by měl umět využít každou vhodnou chvíli. Měli by si spolu umět popovídat o tom, co prožili. Buď po návratu rodičů z práce, při večeři, na procházce, při nákupu nebo když dítě ukládají ke spánku. I tady nám může dobře posloužit vhodně zvolená knížka. Dnešní nabídka titulů je natolik pestrá, že si rodiče mohou vybrat knížky s texty, pohádkami či příběhy, které podporují a vybízí k vzájemným rozhovorům. (Špaňhelová, 2009)

Než se z dětí stanou malí čtenáři, je na hlavně dospělých, aby je do světa pohádek, fantazie, kouzel a vyprávění zavedli právě oni. Aby jim byli nejenom vzorem, ale v těchto chvílích i rovnocenným partnerem a kamarádem. Předčítání by se mělo stát každodenním rituálem, na který by se neměly těšit pouze děti, ale i rodiče, starší sourozenci nebo další členové rodiny. Nejde jenom o předčítání jako takové, ale jde o chvíle, kdy by děti měly vědět, že rodiče nikam nespěchají, že je to společný čas, ze kterého je nebude nikdo a nic rušit. Je jedno ve kterou denní dobu, ale tady se přímo nabízí doba před spánkem, kdy končí rušný den. Před samotným předčítáním by měly být děti zklidněny, měla by se navodit příjemná atmosféra, zhodnotit uplynulý den, popovídat si o tom, co kdo zažil, vykonal, zvládl nebo co se musí odložit z jakéhokoli důvodu na dny další. *„Na začátku předčítání poskytuje zkušenosti, které pomohou dítěti, aby se stalo samostatným čtenářem. Kromě objevu, že knihy jsou báječným pramenem znalostí a radosti, zjistí také, že knihy jsou zajímavou, zábavnou a nepostradatelnou částí života. Když se dítě seznámí s knihami v raném věku, zvykne si pravidelně se na ně obracet pro informace a praktické znalosti, stejně jako pro zábavu a odpočinek. Když dítě naslouchá příběhům z knih, naučí se dovednostem, které bude později potřebovat, až bude číst samo. Naučí se sledovat linii příběhu, pamatovat si události, které se staly a spojovat je s pozdějšími, objeví, jak motivy jednání ovlivňují lidskou činnost.“* (Howe, Griffey 1997, s. 65,66) Již někde tady se vytváří postoj ke čtenářství. Možná to má rozhodující vliv na budoucí zájem či nezájem o knížky a četbu. Každé dítě by mělo mít radost, cítit uspokojení při posezení nad knížkou. V této době ještě nemá vyhraněný vztah k literatuře nebo potřebu ji přijímat. Je nutné si uvědomit, že už jen pouhé listování knihou podporuje čtenářství.

Malé dítě neudrží dlouho svoji pozornost, brzy bývá nesoustředěné a i podle toho, by dospělí měli vybírat spíše kratší texty. Může si ale samo podle svého zájmu, vkusu

a zkušeností vybrat knížku. Dobré je, když knížka sama vyvolá v dítěti chuť o ní mluvit, vyjádřit se k příběhům a přečteným textům. Dospělí mohou svými otázkami přimět dítě k přemýšlení, k vyjadřování svých myšlenek a pocitů. Tady by neměly vládnout žádné zákazy a příkazy, vše by mělo být uvolněné a dobrovolné. Pokud by tomu tak nebylo, hrozí, že dítě vůči knížkám zaujme negativní postoj. Veškeré nepříjemné zážitky vyvolané kolem čtení, by si později spojovalo právě se čtením vůbec. (Homolová, 2009) „*Důležitost rodičů v počátcích čtenářské výchovy dítěte, a to již v předčtenářském období, je všeobecně zdůrazňována. Rovněž není pochyb o vlivu mateřské školy na předčtenářské kulturní aktivity dítěte a na jeho přijímání uměleckých slovesných podnětů.*“ (Homolová, 2009, s.56)

1.5. Dětský čtenář

Pokud dítě vyrůstá v prostředí, kde má dostatek podnětů ke čtení, snadněji získává dovednosti s ním spojené. Ty mu otevírají cestu k tomu, aby se naučilo dobře číst a i četlo rádo. První jeho schopností pro zvládnutí samostatného čtení, je schopnost mluvit. To dítě, které dobře mluví, nemívá později se čtením tolik problémů jako to, kterému mluvení nejde. Tady se zúročí čas, který rodiče věnují svým malým dětem, když je učí mluvit. Pro dítě jsou rodiče vzorem, příkladem. Je hodné již od raného dětství na ně mluvit jako na dospělé, nešišlat, nekomolit slova, dobře a zřetelně vyslovovat. S tím souvisí i další podstatná zkušenost dítěte z chvil, kdy poslouchalo předčítání. Je dokázané, že dítěti, kterému rodiče pravidelně četli, jde čtení daleko lépe, než tomu, které bylo o tyto chvíle ochuzeno. Z toho vyplývá, že pokud má dítě dobře číst, potřebuje dobře ovládat základy jazyka a rodiče by s ním měli často hovořit a předčítat mu. Opět zde uvádím, že je nutné, aby dítě vyrůstalo v prostředí, kde je spousta tištěného nebo psaného materiálu. Tak má možnost si uvědomit, že čtení lidem pomáhá rozšiřovat si obzory, získat nové informace, ale že je to i zdroj jejich zábavy.

Další důležitou věcí je, aby dítě vidělo, že se doma čte. Rodiče by měli dítěti vyprávět, o čem čtou, co zajímavého se dozvěděli, případně se ho zeptat, co na to říká právě ono. Kdykoli dělají něco, k čemu potřebují čtení, měli by to s dítětem sdílet. Například při používání kuchařského receptu, při hledání autobusového spojení nebo při zjišťování programu v kině. Tak dítě nejlépe zjistí, že čtení je naprosto obvyklá a velmi důležitá součást každodenního života. (Howe, Griffey, 1997) Aktivní vztah k literatuře a ke čtení je přímo společenská potřeba, prožitek z nich je vlastně uspokojením této potřeby. Dítě by mělo co nejdříve pochopit, že četba pro něj má zásadní význam a smysl. Na pozdější přesvědčování bývá obvykle pozdě. Dítě si mezitím najde jiné zájmy, přijme do svého života jiné podněty, které mu potřebu číst

vykompenzují. Disponovanost dítěte pro čtenářství je sama o sobě pozitivní, čtenářství a čtení dítěti většinou přinášejí silný estetický zážitek. Dítě na něj může reagovat. Může vyjádřit své pocity, přání, nápady, které v něm četba nebo poslech vyvolávají. (Homolová, 2009)

Pozitivní vztah ke čtení i knížkám může rodičům pomoci u dětí probudit například i společná návštěva knihovny, volný výběr knížky v knihkupectví či z nabídky některých nakladatelství, která spolupracují se základními školami. Je vhodné, když si tyto nabídky nejprve prohlédne a prostuduje pedagog a případně některé knihy dětem doporučí. Také kniha jako vánoční dárek by měla být samozřejmostí. Pomoci nám mohou i časopisy pro děti a mládež. Pro ty nejmenší je tady např. měsíčník **Sluníčko**, který vydává nakladatelství Mladá fronta. V něm je pro malé čtenáře připraveno např. malované čtení, říkadla, písničky, jazykolamy, komiksy, čtení na pokračování, ale i různé soutěže, vystřihovánky, omalovánky apod. Pro děti od sedmi let vychází již řadu let známá **Mateřídouška**. Je také měsíčníkem vydávaným Mladou frontou. Obsah tohoto časopisu je přizpůsoben již o něco starším dětem. Nalezneme v něm řadu zajímavého čtení o přírodě, lidském těle, návody na první pokusy, ale i stránky s angličtinou, detektivní příběhy, komiksy, křížovky, zajímavosti ze světa hudby, soutěže a hry. Do světa vědy a techniky mohou hlavně starší děti přenést časopisy jako je známé **abc** a mladší časopis **Junior**. Poslední zmiňovaný je svými čtenáři velice oblíbený. Obsahuje nejen zajímavosti z oblasti vědy a techniky, přírody, historie, vesmíru, ale také např. ze světa filmu, populární hudby nebo života známých osobností.

Nezastupitelnou roli při formování osobnosti malého čtenáře má škola. Jakkoli je vliv rodiny důležitý, škola ho může buď vhodně doplnit, ale i zcela potlačit. Domnívám se, že je hlavně na osobnosti každého učitele, jak k této problematice přistupuje, jaký on sám má vztah k literatuře a čtení. To se v každém případě projeví na jeho práci a přístupu k dětem. I učitel může být tím, který v dětech probudí zájem o čtení a literaturu vhodnými podněty i zajímavými aktivitami při hodinách literární výchovy. Může to být právě on, kdo jim osvětlí význam četby v lidském životě a být jim průvodcem krásným světem knížek a fantazie. Jeho vliv bude mít třeba i zásadní dopad na další vývoj dětského čtenáře.

Je ale i možné, že přes veškerou naši snahu dítěti čtení nejde, nejeví o něj přílišný zájem. U některých dětí se tato dovednost rozvíjí nesnadno. Nemusí se jednat o dítě s nižší rozumovou úrovní, může mít některou z **vývojových specifických poruch učení**. V tomto případě pravděpodobně **dyslexii**. Příčinou mohou být určité rodové dispozice nebo lehká mozková poškození, případně kombinace obou faktorů. V takových případech by měli rodiče vyhledat odbornou pomoc, požádat o vyšetření dítěte v pedagogicko-psychologické poradně, jehož cílem je zjistit příčiny selhávání a doporučit optimální řešení. Nutná je spolupráce rodiny a školy,

kde je důležitý individuální přístup ke každému dítěti, zvláště potom k dítěti se zvláštními potřebami. V naší zemi je v současné době dostatečný počet materiálů vhodných pro úspěšné rozvíjení čtení a psaní. (Švancarová, Kucharská, 2001) Patří sem různé čítanky pro dyslektiky, pracovní sešity a odborné publikace pro pedagogy.

2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je veřejným dokumentem, jehož obsah by měli znát především učitelé. Je podkladem k tvorbě ŠVP. Navazuje na RVP předškolního vzdělávání a je východiskem pro RVP středního vzdělávání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání. Specifikuje úroveň **klíčových kompetencí**. Ty představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Patří sem: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005)

V rámci literární výchovy a čtení rozvíjíme vždy současně několik kompetencí, které směřují ke splnění **očekávaných výstupů**. Ty mají činnostní povahu, jsou prakticky měřitelné a využitelné v běžném životě. Jsou ověřitelné, vymezují předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích a běžném životě.

Závaznou součástí RVP jsou **průřezová témata**. Ta zahrnují okruhy aktuálních problémů současného světa, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci. Pomáhá rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojení se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo ni.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005)

2.1. Jazyk a jazyková komunikace

Literární výchova spadá do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace.

Jazyk a jazyková komunikace

„Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace** zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základního vzdělávání. Jazykové vyučování vybavuje žáka takovými znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují správně vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat i prosazovat výsledky svého poznávání.

V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Učivo

- **čtení** – praktické čtení (technika čtení, čtení pozorné, plynulé, znalost orientačních prvků v textu); věcné čtení (čtení jako zdroj informací, čtení vyhledávací, klíčová slova)
- **naslouchání** – praktické naslouchání (zdvořilé, vyjádření kontaktu s partnerem); věcné naslouchání (pozorné, soustředěné, aktivní – zaznamenat slyšené, reagovat otázkami)
- **mluvený projev** – základy techniky mluveného projevu (dýchání, tvoření hlasu, výslovnost), vyjadřování závislé na komunikační situaci; komunikační žánry: pozdrav, oslovení, omluva, prosba, vzkaz, zpráva, oznámení, vypravování, dialog na základě obrazového materiálu; základní komunikační pravidla (oslovení, zahájení a ukončení dialogu, střídání rolí mluvčího a posluchače, zdvořilé vystupování), mimojazykové prostředky řeči (mimika, gesta)
- **písemný projev** – základní hygienické návyky (správné sezení, držení psacího náčiní, hygiena zraku, zacházení s grafickým materiálem); technika psaní (úhledný, čitelný a přehledný písemný projev, formální úprava textu); žánry písemného projevu: adresa, blahopřání, pozdrav z prázdnin, omluvenka; zpráva, oznámení,

pozvánka, vzkaz, inzerát, dopis, popis; jednoduché tiskopisy (přihláška, dotazník), vypravování“ (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005, s.12, 14)

Základní cíle literární výchovy mají obecnou a nadčasovou platnost. Záleží na osobnosti každého učitele, jak dokáže pracovat v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem. Literární výchova a oblast, do které spadá, nám k tomu dává dobrou příležitost. Já sama jsem pracovala dlouhé roky jako učitelka mateřské školy, potom jsem působila jako vychovatelka ve školní družině a obě tyto zkušenosti považuji to za výbornou přípravu právě pro stávající způsoby práce s dětmi na základní škole.

3. Základní literární pojmy

Rozlišujeme **tři literární druhy**. Jsou jimi próza, poezie a drama. **Próza** se vyznačuje epičností, je to vlastně vyprávění, které má příběh. Jde o běžnou, přirozenou formu psaného textu, který se člení do řádků. Sestavování vět se řídí logikou a gramatickými pravidly. Pro **poezii** je typická lyričnost, vyjádření pocitů a emocí. Nemusí to být vždy verše. **Drama** se tvoří tak, že se příběh vypráví pomocí dialogů a monologů. Objevuje se na divadelní scéně, v hraném filmu, v rozhlase i televizi. Děj dramatu se odvíjí prostřednictvím přímé řeči. Další kategorií jsou **literární žánry**, mezi které patří román, novela, povídka, fejeton, romaneto, pohádka, báje, mýtus... U románu určujeme žánrové varianty, jako je např. román historický, kriminální, dobrodružný apod. (<http://cs.wikipedia.org.>, Sladová, 2011)

Uplatnění dětského literárního aspektu v literatuře pro děti a mládež podmiňuje i její specifickou druhově žánrovou skladbu. **Žánrová skladba** soudobé literatury pro děti a mládež je výsledkem historického vývoje. Žánry současné dětské literatury se seskupují do 4 oblastí:

- 1) Žánry příslušející k intencionální tvorbě pro děti (říkadla, rozpočítadla, ukolébavky, škádlivky, jazykolamy).
- 2) Žánry, které postupně přecházely z ústní lidové slovesnosti i umělé literatury určené dospělým do četby pro děti a mládež (pohádka, pověst, bajka, balada).
- 3) Žánry, které mají dominantní postavení zejména v četbě pro děti a mládež, zatímco v literatuře pro dospělé se ocitají na okraji čtenářských zájmů (dobrodružná, vědeckofantastická, uměleckonaučná próza).
- 4) Žánry, které tvoří společnou četbu mládeže i dospělých (příběhová próza – novela, povídka, román, literatura faktu). (Rozeňalová, 2010)

3.1. Próza a její představitelé

Jako próza je označován každý psaný text nepsaný ve verších. V počátcích literatury byl text psaný prózou spíše výjimečný a zpravidla se jednalo o odborná (náboženská, historická) nebo vzdělávací díla. Díky rozsáhlosti tohoto pojmu je nutné prózu nějak rozdělit. Základní rozdělení je na **prózu umělecko a vědeckou**. (<http://cs.wikipedia.org.>) V oblasti literatury pro děti a mládež se jedná o prózu uměleckou.

„Próza pro děti a mládež a její žánrová klasifikace v historické poetice prošla bouřlivými a složitými tematickými a tvarovými proměnami. Proměny souvisely s vývojem prozaických žánrů a jejich poetiky, zejména románu, ale stejně významně i s pojetím postavení dítěte

ve společnosti, jež ovlivňovaly pedagogické a psychologické teorie a hnutí ze povznesení estetické výchovy. V literárně vědním smyslu označuje všechna neveršovaná a nedramatická literární díla jako prózu. Mnohdy je ale lepší užívat názvy základních prozaických žánrů, jako je román, novela a povídka s dětským hrdinou. Jedná se o prozaické žánry, které mají příběh i vypravěče. (Čeňková, 2006, s. 23)

Prózu pro nejmenší děti představují a zastupují nejlépe **pohádky a pohádková vyprávění** s poutavým dějem. Patří sem lidové pohádky, které se původně předávaly z generace na generaci ústním podáním a jejich adaptace, ale i autorská vyprávění. (Homolová, 2009) Děti se s nimi setkávají od útlého věku prostřednictvím vyprávění nebo předčítání svých rodičů, rodinných příslušníků či pedagogů. Pokud se jedná o předčítání z knížek, je velmi vhodný obrázkový doprovod, ilustrace. Děti si velice rády prohlíží obrázky, protože se ve svých fantaziích ztotožňují s hrdiny těchto příběhů. Dovedou si tak lépe představit, jak vypadá např. statečný princ nebo i jiný kladný hrdina, který překonává nástrahy a plní náročné úkoly, krásná princezna, ale i zlá čarodějnice nebo osmihlavý drak. V pohádkách je mnoho nadpřirozených bytostí nebo kouzelných předmětů. Je zde vyjádřena odvěká touha po spravedlnosti, kdy dobro vítězí nad zlem a zlo i zlé postavy jsou potrestány. To vše je dětem blízké, protože v sobě mají vyvinutý silný smysl pro spravedlnost. I pohádky by měly být vybírány s přihlédnutím na věk malých posluchačů a čtenářů. Jsou pro děti nezbytné jako hra. Odpovídají úplně obzoru dítěte raného věku. Jsou nutným vývojovým stupněm, jsou blízké dětské mentalitě. Vhodným způsobem v dětech vyvolávají emoce jako je láska, soucit, náklonnost, ale i strach, odpor nebo nadřazenost. Pro pohádky je typická otevřenost, jakou jsou dětem předkládány. (Homolová, 2009) Knížek s pohádkami a autorů pohádek je nepřehledné množství. Záleží na výběru nejprve rodičů, pedagogů a potom i dětí, které tituly si zvolí. Jejich využití má obrovské možnosti. Jak už jsem uvedla, děti se rády ztotožňují s jednotlivými pohádkovými postavami a je jedno, jestli se jedná o hrdinu z klasické lidové nebo autorské pohádky. To vše může hrát v náš prospěch, když chceme v dětech vzbudit zájem o naslouchání a později i čtení pohádek.

K autorům **klasických pohádek** patří například **bratři Grimmové, Božena Němcová, Karel Jaromír Erben**. Klasikem české **autorské pohádky** je bezesporu **Jan Karafiát**, jehož *Broučci* těší svojí poetičností již řadu generací. K neméně významným autorům patří **Karel Čapek** a jeho *Devatero pohádek*, **Josef Čapek** s knihou *Povídání o pejskovi a kočičce*, **Josef Lada** a jeho *Nezbedné pohádky, Mikeš* či *Bubáci a hastrmani*. Nemohu zapomenout ani na **Ondřeje Sekoru**, jehož *Ferda mravenec* s broukem Pytlíkem byli kamarády snad každého malého kluka i holčičky. Zcela osobitý typ pohádky vytvořil **Jan Werich** ve své knize

Fimfárum. Řadu pohádek pro televizní večerníčky, které později převedl do knižní podoby, napsal **Václav Čtvrtek**. (Čeňková, 2006)

Nezastupitelnou úlohu v životě malého čtenáře má **próza s dětským hrdinou**, která má hlubokou tradici. „*Vývoj prózy pro mládež je od počátku spojen s výchovnou funkcí a vzdělávacími cíli.*“ (Čeňková, 2006, s. 24) Děti se s ní setkávají v období, kdy pomalu přestávají dávat přednost pohádkám a mají potřebu se ztotožnit s hrdinou jim blízkým. Hledají v něm svůj vzor nebo jistou podobnost. Většinou to bývají hrdinové přibližně stejného věku, řeší podobné problémy, mají podobné starosti, radosti i zájmy. Dětský čtenář si při četbě této literatury rád představuje, že je sám účastníkem jednotlivých příběhů, děje, že i on je jedním z hrdinů a prožívá vše společně s postavami z knížek. Jedná se hlavně o příběhy dobrodružné, z rodinného či školního prostředí, s kriminální zápletkou nebo příběhy s dívčí hrdinkou. Mezi české autory patřící do počátků vývoje prózy s dětským hrdinou se řadí např. **Franta Župan** a jeho čtyřdílný *Pepánek nezdara* **Amálie Kutinová** s knihou *Gabra a Málinka*, **Eduadr Bass** s humoristickým románem *Klabzubova jedenáctka*, **Josef Věromír Pleva** a jeho *Malý Bobeš*, který byl až do počátků devadesátých let 20.století povinnou četbou. K dalším autorům patří **Jaroslav Foglar**, jehož díla směřovala ke skautingu (*Hoši od Bobří řeky*) a jeho nezapomenutelné romány s městskou tematikou *Rychlé šípy*, *Záhada hlavolamu* nebo *Stínadla se bouří*. Dále **Václav Řezáč** (*Poplach v Kovářské uličce*), **Marie Majerová** (*Bruno, Robinsonka*), **Karel Poláček** (*Bylo nás pět*). Na konci padesátých let 20.století do literatury pro děti a mládež vstoupili autoři jako jsou **Ota Hofman** (*Útěk*), **Iva Hercíková** (*Pět holek na krku*), **Helena Šmahelová** (*Velké trápení*), **Valja Stýblová**, **Vojtěch Stekláč**, **Bohumil Říha** (*Honzíkova cesta*), **Jan Ryska**. Později se přidávají další autoři **Martina Drijverová**, **Iva Procházková**, **Stanislav Rudolf**.

I zde se mohou snoubit různé žánrové varianty. Pohádkový příběh s dětským hrdinou a prvky fantasy např. v knihách **J.K.Rowlingové** o *Harry Potterovi* nebo *Letopisech Narnie* od **C.S.Lewise**. S knihou od českého autora, která má podobné znaky, jsem se setkala teprve nedávno a je jí *Kryštofův Vzdušný zámek* od **Ladislava Karpianuse**.

Mezi současné české autorky, které mě oslovily svojí tvorbou, patří i **Iva Procházková** nebo **Markéta Zinnerová**. Jejich pohádková vyprávění jsou vlastně propojením příběhu s dětským hrdinou a pohádkovým světem. Zvířata mají lidské vlastnosti a schopnosti (kočka mluví), dětem a lidem se dějí neskutečné věci (na hlavě rostou jablíčka, tatínek za jeden den postaví dům) nebo se v reálném světě objeví pohádková postavička (babička z vajíčka). Z autorů zahraničních bych ráda jmenovala např. **Astrid Lindgrenovou** a **René Goscinného**.

3.1.1. Markéta Zinnerová

Markéta Zinnerová je česká prozaička, scénáristka a autorka literatury pro děti mládež. Narodila se v Brně 21.6.1942. Po maturitě na JSS v Liberci a nástavbě na osvětové škole v Praze pracovala v osvětových zařízeních v Liberci a Sokolově. Působila i jako průvodčí ČSD. Později začala pracovat pro časopisy Květy a Mladý svět. V letech 1971 –1976 byla dramaturgyní literárně-dramatického vysílání pro děti a mládež. Od roku 1976 je spisovatelkou z povolání. Zinnerové jsou blízké problémy mezilidských vztahů, zvláště jemné citové vazby mezi dětmi a dospělými, je dobrou znalkyní lidské psychiky. Právě téma pocitu osamění a touhy začlenit se do normálního rodinného celku zpracovala ve svých knihách patřících do prózy s dětským hrdinou *Indiáni z Větrova* a *Tajemství proutěného košíku*. Obě tato díla byla zdařile přenesena i na televizní obrazovku. Moderní pohádkové postupy uplatnila v příbězích pro nejmladší děti. Patří sem *Hejásek a Jujdísek* i kouzelná vyprávění o kočce Lindě. (<http://www.uapierot.cz>)

Knížka *Linda, kočka zahradní* jsou báječné příběhy dětí Aničky a Míši, které moc touží po zvířátku. Jenže jejich tatínek miluje hlavně pořádek a klid. Nakonec si mohou pořídit nejmenší velké zvíře nebo největší malé zvíře, které se musí vejít do krabice od bot. Do cesty jim vstoupí kočka Linda. A tím to všechno začalo... Je to poutavé a humorné vyprávění, které pobaví a příjemně překvapí jak děti, tak i dospělé. Do rukou se mi dostala i kazetová nahrávka vydaná vydavatelstvím Panton v roce 1992, která je skvěle namluvená umělci jako je Lenka Termerová, Ladislav Potměšil nebo Magda Reifová. K poslechu jsem ji poskytla i svým žákům a někteří si na jejím základě v knihovně vypůjčili knížku.

3.1.2. Iva Procházková

Iva Procházková je česká spisovatelka. Narodila se 13. června 1953 v Olomouci, kde prožila své první tři roky života. Jejím otcem byl spisovatel Jan Procházka, ten se stal v roce 1968 jednou z hlavních osobností Pražského jara. Dětství strávila v Praze. V roce 1972 maturovala na gymnáziu J. Nerudy, ale z politických důvodů jí nebylo umožněno pokračovat v dalším studiu na žádné vysoké škole. Pracovala v manuálních zaměstnáních. Pro děti a mládež tvořila od konce 70tých let. Psala divadelní hry i prózu pro dospělé. První knížka pro děti, *Komu chybí kolečko*, jí vyšla v roce 1980 v Albatrosu. V roce 1983 emigrovala s dětmi a manželem, hercem a režisérem Ivanem Pokorným, do Rakouska, později odešli do Německa. Společně se věnovali divadelním projektům, Iva psala pro dospělé i děti. Spolupracuje s nakladatelstvími

Albatros, Amulet, Mladá Fronta, Melantrich a dalšími. Některá její díla byla oceněna prestižními literárními cenami.

V roce 1994 se vrátila do Prahy, kde nyní žije a tvoří. Pracuje i jako dramaturgyně v České televizi. Sama Procházková o svém vztahu ke knihám a knihovnám poutavě vypráví v Knihovnickém zpravodaji Vysočina z 9.1.2006. Jejími velkými vzory a inspirací byly prababička Žofie a babička Marie. Obzvláště pro babičku Marii nebylo žádné téma dosti těžké, dosti složité na to, aby ho neuměla s jasným posláním předat dál. Poslání znělo: „Kdo čte, nenudí se, protože má vždycky o čem přemýšlet.“ Po nastěhování do Prahy si její otec založil svou první knihovnu. Nudu zaháněla právě tady. Četla vše. Nikdo jí neřekl, jestli tohle již smí číst a tohle ještě ne. Takže četla na přeskáčku Kubínovy pohádky a Vojnu a mír, Hrozny hněvu se Třemi mušketýry. Vůbec jí nevadilo, že některým věcem nerozumí. Měla pocit, že s autorem díla sdílí nějaké tajemství, které jednoho dne dešifruje. Jelikož jí nebylo umožněno studovat, své poznání dobývala z knih. Sama se stala, již jako matka i manželka, majitelkou velké knihovny doma ve svém malostranském bytě. Byla v ní zastoupena poezie, domácí i překladová beletrie, hudební, divadelní i filmová literatura. Po důkladných úvahách o budoucím životě celé rodiny se rozhodli pro opuštění republiky. Nelitovali ničeho, co tu po nich mělo zůstat, jen knihovny. Nejvzácnější svazky odnesli do Divadelního ústavu, do Národního muzea, do Památníku písemnictví. Něco si rozebrali příbuzní a přátelé, zbytek zůstal v bytě. Později zjistili, že všude, na celém světě, jsou knihovny plné krásných knih, takže se dá cestovat po světě i bez vlastní knihovny.

Iva Procházková mě svými příběhy psanými pro děti naprosto okouzila. Ač jsem dospělá, bývají mi často společníkem například při cestách vlakem právě její knížky. Jedním dechem jsem přečetla *Eliáše a babičku z vajíčka* (česky vydal Amulet 2002, ilustrace Tomáš Řízek), kde je hlavním tématem osamocení dítěte uprostřed rodiny. Ve svém důsledku je vlastně naléhavou výpovědí o sobeckém chování některých rodičů vůči svým dětem. Obsahovým zpracováním, svou naléhavostí, je tato knížka určena možná hlavně rodičům. Dospívajícím by mohla být dobrým návodem, jak nebýt jako oni. Eliáš je šestiletý chlapec, jehož rodiče na něj pro samou práci nemají čas. Navíc nemá ani babičku ani dědečka, po kterých touží. Jednoho dne najde podivné žluté vajíčko, ze kterého se vyklube malá babička. Je kouzelná. Eliáš s ní zažije spoustu zábay a ona nakonec přiměje jeho zaneprázdněné rodiče, aby si na něj našli víc času.

Když jsem vzala do ruky knihu *Myši patří do nebe* (vydal Albatros 2006, ilustrace Markéta Prachatická), vlastně jsem ani nepřemýšlela, proč nese tento název. Hned v první kapitole jsem autorku obdivovala za to, jakého se zhostila tématu. Hlavním tématem je smrt a co je po ní. Nastiňuje dětskému čtenáři, co je to smrt, a jak by to po ní mohlo vypadat. S člověkem,

zde s myškou Šupito. V současné společnosti se o smrti mluví daleko méně než třeba o sexu a drogách. Po celé dějiny lidstva byla smrt běžným společenským jevem. Knih hledajících odpovědi na tuto otázku vyšlo mnoho, ale Iva Procházková k tomu přistupuje z pozice dětské literatury. Snaží se setřást bázeň ze smrti, která děti mnohdy obestírá. Je to příběh myšky Šupito a lišáka Bělobřicha, kteří se setkávají v přívětivé zemi na hranici mezi životem a smrtí, kde prožívají podivuhodná dobrodružství. Kniha je napsaná v jednoduchém a čistém stylu. Procházková za ni získala cenu Magnesia Litera 2007 za knihu pro děti a mládež a Zlatou stuhu 2006. (<http://ivaprochazkova.com>, <http://www.spisovatele.cz>)

3.1.3. Astrid Lindgrenová

Astrid Lindgrenová je švédská spisovatelka, která žila v letech 1907 – 2002. Těžko najít někoho, kdo by někdy v životě nezaslechl její jméno, neznal nějakou její knížku nebo literární postavu. Již je to skoro 50 let, kdy se u nás poprvé objevila krásná kniha s názvem *Děti z Bullerbynu*. Půvabně ji ilustrovala Helena Zmatlíková. Vyšla v roce 1962 a od té doby těší a provází všechny generace dětí. Nejenom ona, ale i další tituly si získaly a stále získávají srdce malých posluchačů a čtenářů.

Švédská spisovatelka Lindgrenová byla vynikající vypravěčka a má na svém kontě více než 100 knih, převážně pro děti. Můžeme vzpomenout dobrodružství rozpustilé a nebojácné holčičky Pipi, napínavé příběhy o dětském detektivu Kalle Blomkvistovi, vyprávění o Emilu Neplechovi, Karkulínovi ze střechy, Ronje, dceři loupežníka, Madynce a další.

Autorka se narodila 14. listopadu 1907 jako Astrid Emilia Ericssonová na statku Näs nedaleko malého městečka Vimmerby v jižní části Švédska. Okolní kraj oplýval krásnou přírodou. Pole, louky, lesy se střídaly se skalami a průzračnými hladinami jezer a k pobřeží Baltského moře to bylo od jejího rodného statku necelých padesát kilometrů. Malá Astrid tu prožila překrásné, šťastné dětství. Statek na samotě a jeho obyvatelé, rodiče, tři sourozenci – holčičky, čeledíni, děvečky a dokonce i hospodářské zvířectvo, byli pro ni zázemím, ze kterého mohla čerpat celý svůj život. Lindgrenová často tvrdila, že svůj dětský svět nikdy neopustila, byl pro ni stále živý a kdyby to bylo možné, zůstala by dítětem navždy. V centru všeho stáli její milující rodiče. „Tatínek s maminkou se měli rádi už od školních let.“, vzpomínala spisovatelka., „Svou lásku dávali najevo stále. Každý den jsme je viděli, jak se objímají.“ A svůj krásný láskyplný vztah přenášeli i na své děti, spolupracovníky, dokonce i na domácí zvířata. Rodiče se tak zákonitě stali hlavními postavami mnoha jejích knih.

Zvláště silný vztah měla malá Astrid ke svému otci. Tatínek sice musel tvrdě pracovat, protože práce na statku bylo hodně a nikdy nebyla hotová, ale přesto si často našel volnou chvíli a dovedl zasvětit své děti do tajemství přírody, která kolem nich byla divukrásná. Život na tehdejší vesnici byl neodmyslitelně spjat se spoustou pověstí a pověr. Lidé skálopevně věřili, že kolem nich žije spousta skřítků, trolů, víl i čarodějnic a ti jim podle své povahy buď pomáhají či škodí. Maminka i tatínek o nich často dětem vyprávěli. Protože rodina žila na statku již řadu generací, zachovaly se i jejich vlastní někdy zcela neuvěřitelné příběhy ze života jejich předků s nádechem lidové moudrosti. Součástí rodinného života byl například skřítek Domácníček za pecí, kterému maminka každý večer nechávala misku s mlékem a mléko skutečně zmizelo nebo skřítek Škodílek ve chlévě, který jim tu a tam kradl vajíčka.

Malá Astrid se chovala značně nekonvenčně. Byla dosti divoké a svérázné dítě. Nerada se přizpůsobovala tehdejšímu přísným požadavkům, kdy bylo přesně dáno, co se smí a nebo naopak nesmí dělat. Život dospělých i dětí byl naplněn spoustou povinností a práce, spoustou tradic a příkazů. Astrid si jako první holčička v celém širokém okolí ostříhala vlasy. Všechny holčičky, dívky, ženy v celém kraji nosily dlouhatánské copy. Ona však záviděla chlapcům, že to mají při česání mnohem jednodušší, žádné rozčesávání, které ukrutně tahalo, žádné zaplétání a hlídání stužek nebo mašliček. A tak jednoho dne vzala maminčiny nůžky a ostříhala se úplně nakrátko. Svůj nový účes si velmi pochvalovala, i když maminka byla velice rozzlobená. Také moc ráda tancovala. Už jako malá utíkala rodičům, jen co se dozvěděla, že ve vsi bude taneční zábava. Do vesnice to sice bylo hezkých pár kilometrů, ale to jí vůbec nevadilo. Protože do hospody nesměla, tancovala alespoň pod okny a bylo jí jedno, že je tam sama. Hudbu milovala, hlavně jazz. Doma měli staříčkový gramofon s velikánskou troubou a několik gramofonových desek. Ty si se svými sestrami přehrávaly až do úplného zničení. Laskavá idyla šťastného dětství definitivně skončila, když se Astrid ve svých šestnácti letech stala elévkou v redakci místních novin.

V necelých osmnácti letech zjistila, že čeká dítě a přitom nebyla vdaná. Aby se vyhnula posměchu a hanbě, která by ji jako svobodnou matku doma jistě neminula, odjela do hlavního města, pronajala si pokoj a přemýšlela, co dál. Brzy zjistila, že i ve Stockholmu je plno zvědavých lidí. Odstěhovala se tedy do Dánska, kde se nikdo nezajímal o jméno otce jejího dítěte a kde nebyli zvědaví příbuzní. Svého synka Larse porodila tam. Mladá Astrid bez zaměstnání, bez peněz a trvalého bydliště neviděla jiné východisko, než svěřit malého synka do opatrování jisté kodaňské rodiny. Následující roky si Lindgrenová pilně doplňovala vzdělání, udělala si školu pro sekretářky a začala pracovat ve Stockholmu. Do Kodaně za svým synem pravidelně dojížděla. Když mu byly 4 roky, odvezla ho na svůj rodný statek, kde se o něj starali

babička a dědeček. Astrid ho ale navštěvovala, jak jen mohla. Po nějaké době se ve Stockholmu seznámila s milým mladým mužem Sturem Lindgrenem, za kterého se provdala. Potom si konečně mohla vzít svého chlapečka natrvalo k sobě. Manželství bylo velmi šťastné a narodilo se v něm druhé dítě, holčička Karin.

A byla to právě její sedmiletá Karin, která ji inspirovala k vytvoření její nejslavnější knižní postavy. Dcerka onemocněla zápallem plic a byla dlouho v domácí péči. Jednoho dne se probudila a vyprávěla o svém snu. Prosila maminku, aby jí vyprávěla příběhy jakési **Pipi Dlouhé punčochy**. Maminka, která o Pipi v životě neslyšela, si musela vymyslet zbrusu nový příběh. Neptala se, kdo že to je, ale hned začala vyprávět. Protože Pipi Dlouhá punčocha bylo dosti podivné jméno, musela být i dívenka výjimečná. Vymyslela si veselé povídání o rozpustilé Pipi a každý den přidávala další příběhy. Po nějakém čase, kdy Karin byla už dávno zdravá, uklouzla Astrid na zledovatělém chodníku a ošklivě si zranila kotník. Úraz ji upoutal na lůžko na dlouhé týdny. Najednou měla spoustu volného času, aby mohla dříve vymyšlené příběhy o neposedné Pipi sepsat. Ty nakonec vydaly na celou knihu. Zajímavé je i to, že spisovatelka psala svou knihu těsnopisem a možná právě toto knihu zachránilo. Lupič Lindgrenové totiž ukradl tašku s rozepsaným rukopisem, ale protože těsnopis neuměl rozluštit, tašku znechuceně vrátil. Teprve potom mohla autorka nabídnout rukopis známému stockholmskému nakladateli. Tomu se ale nelíbilo, že místo sentimentálního čtení o vzorných, poslušných dítkách přišla Astrid Lindgrenová s originálními příběhy svérázně rozjívené devítileté holčičky Pipi a rukopis tehdy neznámé ženy zdvořile vrátil. Později toho hořce litoval. Kniha nakonec v roce 1945 přece jen vyšla u konkurenčního nakladatele. Ihned po vydání však způsobila poprask.

Zpočátku mnoho dospělých bylo nekonvenční hrdinkou a jejími způsoby doslova pohoršeno. Shodli se na tom, že dívenka, která nemá žádné povinnosti, dělá si blázně z dospělých a neuznává žádnou autoritu, nemůže být vhodným vzorem pro jejich děti. Že ohrožuje jejich výchovu a žádali dokonce, aby knížka byla zakázána. Do rozsáhlých diskuzí, které se objevily i v tisku, se musela zapojit sama autorka a snažila se knihu obhájit. Děti ovšem byly Pipi od samého počátku nadšeny. Tak se tedy Lindgrenová pustila do psaní dalších příběhů. Ty potom shrnula do knih **Pipi se nalodí** (1946) a **Pipi v Tichomoří** (1948). Ve Švédsku měly obrovský úspěch a záhy potom se rozběhly do zahraničí. Astrid se tedy ve psaní našla a pustila se do dalších a dalších knížek.

V roce 1944 vyšel další evergreen **Děti z Bullerbynu**. Jsou to úsměvné příběhy šesti dětí ze tří rodin žijících na venkově v těsném sousedství na statcích Mellangården, Norrgården

a Sörgården. Spisovatelka čerpala z vlastních dětských zážitků. Postavy z této knihy prožívají nachlup stejně šťastné a klidné dětství jako sama spisovatelka.

Emil Neplecha je kniha, jejíhož hrdinu obdařila mnoha vlastnostmi svého otce. Napsala do ní vše, co si pamatovala z tatínkova vyprávění o jeho dětství. Emil je neposedný chlapec, který svou neobyčejnou čilostí a nápady uvádí rodinu a někdy i širší okolí do varu. Je to kluk se zlatým srdcem, ale postrach všech, kdo milují klid a pořádek.

Uvedené knihy byly následovány mnoha dalšími. Například *Karkulín ze střechy*. To je vyprávění o mužíčkovi, který je obdařený schopností létat pomocí vrtulky na zádech, ale také řadou méně lichotivých vlastností. V některých svých knihách použila motivy z pohádek a mýtů i klasických příběhů, které znala a pamatovala si je z otcova vyprávění. Patří sem *Mio, můj Mio* nebo *Ronja, dcera loupežníka*.

Mio, můj Mio je neobyčejně tajemný a napínavý příběh chlapce, který vypráví o věrném přátelství, odvaze, smyslu pro spravedlnost, o odvěké touze lidí po svobodě a štěstí. Devítiletý Bosse přichází ze Stockholmu od svých pěstounů do divukrásné země svého otce. Zde se dozvídá, že se jmenuje Mio, že je královským synem a že je předurčen k nebezpečné cestě do ponuré Země na konci světa, v níž vládne hrozivý muž, kterého se všichni bojí.

Veliký úspěch měla také řada knih o dětském detektivu *Kalle Blomkvistovi* a jeho kamarádech. Všichni hrají dlouhou a napínavou hru, kdy si s jinou partou navzájem schovávají a zase hledají „Velkého bručouna“, což je jejich poklad, který musí za každou cenu ubránit. Při těchto hrách se vždy připlou ke skutečnému zločinu, krádeži peněz, únosu dítěte, dokonce vraždě, a vždy dosti podstatně pomohou místní policii s vyřešením případu.

Vlídny humor, fantazie, zábava i napětí, to je typické pro všechny Lindgreniny knihy psané hravým vynalézavým a živým jazykem, kterému děti výborně rozumí. Dokázala navázat s dětským čtenářem blízký kontakt a získat si jeho důvěru. To jí umožnilo psát i o tématech, která bychom v literatuře pro děti a mládež nehledali. *Bratři, lví srdce* je příběh, kdy hlavní hrdinové zemřou hned na začátku. Objevuje se zde tedy téma smrti, reinkarnace.

V roce 1958 jí byla udělena Cena Hanse Christiana Andersena, která je považována za nejvyšší možné ocenění autorů dětských knih. Podle jejich knih bylo natočeno na 40 filmů.

Astrid Lindgrenová nebyla zvyklá uhýbat před problémy, které trápily a trápí moderní společnost. Celý život bojovala za práva dětí, ochranu zvířat a životního prostředí. Často se vyjadřovala i k politickým problémům a tak, když v roce 1998 měli Švédové rozhodnout, kterého krajana nejvíce obdivují, vyhrála s obrovským náskokem právě ona. Její portrét se objevil na švédských poštovních známkách.

I ve stáří zůstala velice svéráznou ženou, čas od času se objevovala na veřejnosti. Při oslavách svých kulatých osmdesátých narozenin byla dokonce ochotna vzlétnout nad Stockholm v horkovzdušném balónu a statečně přetrpěla i jeho havárii. Světově známá spisovatelka zemřela 28. ledna 2002 v kruhu svých nejbližších.

Po její smrti švédská vláda zavedla Cenu Astrid Lindgrenové pro spisovatele dětské literatury. Život jedné z nejvýznamnějších autorek knih pro děti a mládež se uzavřel, ale ona bude žít dál. Ve svých knihách plných radosti a touhy se bude navracet ke šťastné době dětství. (www.knihi.cz; beseda v dětské knihovně v Hlinsku v Čechách, Procházková, 2010)

3.1.4. René Goscinny

Narodil se v Paříži v roce 1926, kde také roku 1977 zemřel. Rodina emigrovala do Argentiny, Goscinny tam chodil do školy, vystudoval gymnázium v Buenos Aires. Jeho profesionální dráha začala v New Yorku. Do Francie se vrátil počátkem padesátých let, okamžitě tady začíná vytvářet skupinu legendárních hrdinů. S Jean-Jacques Sempém si vymýšlí příběhy malého Mikuláše, obdaří ho klukovskou řečí, která je základem úspěchu slavného školáka a proslaví ho. *Mikulášovy patálie* u nás vydalo nakladatelství Albatros v roce 1973, kniha má 248 stran. Děj se odehrává ve dvacátém století ve Francii. Dílo je psáno prózou. Hlavním hrdinou je Mikuláš, který prožívá se svými spolužáky různá dobrodružství. Stejně tak i se svými rodiči nebo kamarády na táboře. Hlavními postavami jsou Mikuláš, maminka, tatínek, Augustýn (má bohatého tatínka, který mu všechno koupí), Celestýn (třídní šprt), Viktorín, Albín, Kryšpín, Jáchym, Fridolín, Vendelín, Marie-Hedvika (sousedka), dohlížitel Polívka.

Dvacet sedm let po smrti autora objevila a vydala jeho dcera Anne Goscinnyová nové příběhy. Ilustrátor Jean-Jacques Sempé vytvořil k příběhům nové ilustrace a ty potom mohly vyjít v roce 2004. Jeho nové kousky si jistě rádi přečtou i mnohem starší čtenáři. Svižné a vtipné čtení pro všechny kluky a holky, vděčné knihy pro všechny učitele, kteří chtějí předčítat svým žákům ve škole.

Poslední knihy vydané v Albatrosu:

Autor René Goscinny, Ilustrace Jean-Jacques Sempé

Nové Mikulášovy patálie – Návrat z prázdnin

Nové Mikulášovy patálie – Sváteční oběd

Nové Mikulášovy patálie – Bezvadný nápad

Nové Mikulášovy průšvihy – Dopis Ježíškovi

Nové Mikulášovy průšvihy – Polívka nemá rád zmrzlinu

Komplet – Mikulášovy sebrané spisy (obsahuje: Malý Mikuláš, Mikulášovy prázdniny, Mikulášovy přestávky, Mikulášovy průšvihy, Mikuláš a jeho přátelé)

(<http://www.cbdb.cz>; <http://cs.wikipedia.org>; beseda v dětské knihovně v Hlinsku v Čechách, Procházková, 2010)

3.1.5. Kouzelná lucerna

Příběhy pro rozvíjení dětské důvěry, tvořivosti a vnitřního klidu

Předmluvu napsal David Fontana.

Autory příběhů jsou Joyce Dunbar, Kate Petty, Louisa Somerville.

Editorkou Anne Civardi.

Ilustrace Fiona Hewitt, desing Dan Sturges.

Z anglického originálu přeložila Petra Vlčková.

Vydalo nakladatelství Synex SE, Praha v roce 2010.

ISBN: 978-80-7370-164-2

Knížka se mi dostala do rukou čistě náhodou, i když já nevěřím tomu, že se v našich životech něco děje jen náhodou. Jako novinku mi ji doporučila paní knihovnice z dětského oddělení knihovny v Hlinsku, kam často docházím. Právě tato knížka je určena hlavně rodičům, ale já bych ji doporučila i pro učitelky v mateřských školách k předčítání před odpoledním odpočinkem. Je to kniha příběhů pro děti, které jsou určeny k hlasitému předčítání. Jde o příběhy poněkud neobvyklé. Jedná se o interaktivní meditační texty, které vznikly s cílem zklidnit a uvolnit dítě před spaním, zároveň podnítit a zapojit jeho fantazii, představivost.

Tato vyprávění mají pro děti hlubší a širší význam. Učí je více poznávat pocity a emoce, pomáhají jim lépe se soustředit, rozvíjet schopnost koncentrace a vizualizace. Slouží jako dobrá průprava pro pozdější skutečné meditace. Je dobré, aby rodiče tyto texty dětem četli sami. Hlasité předčítání těchto příběhů dokáže děti vtáhnout do báječných dobrodružství, v nichž se setkají s nejrůznějšími zajímavými a inspirativními postavami. Potom si mohou vzájemně povídat o tom, co vidí na obrázcích, které provází každé vyprávění. Dítě může být zapojeno do příběhu a přenést se tak do fascinujících nových světů, které mohou být všelijak dobrodružné a zvláštní, zároveň však uklidňující, vyvolávající pocit bezpečí a štěstí.

Příběhy jsou určeny pro děti ve věku přibližně čtyři až osm let, avšak je pouze na zvážení rodičů, kdy je pro jejich děti nejvhodnější doba na čtení daných textů. Před samotným čtením je vhodné krátce si zacvičit. Dobrá jsou uvolňovací a protahovací cvičení. Návod k nim je součástí knihy. Mohou se stát každodenním rituálem. Pro děti je to výborný způsob jak se uvolnit, spálit přebytečnou energii na konci dne. Při uvolňování těla se uvolňuje také mysl. Díky tomu potom pozornost neubíhá k jiným myšlenkám. Den bychom měli zakončit pozitivně naladěním. Čím víc se dítě uvolní, když jde spát, tím je větší pravděpodobnost, že bude mít klidnou a nerušenou noc. Před čtením si mohou rodiče s dětmi sednout, popovídat si o hezkých zážitcích během dne, pochválit je za to, co se jim obzvlášť povedlo nebo se společně těšit na následující den. Důležité je, nezabývat se ničím, z čeho má dítě obavy, neřešit těsně před spaním vážné problémy, nečíst ani nesledovat smutné nebo strašidelné příběhy. Závěr dne by rodiče měli využít k tomu, aby dítěti ukázali okolní svět a život v lepším, pozitivním a veselejším světle. Začátek každého příběhu je stejný. Děti si zavřou oči, v duchu si představí, že berou magickou lucernu a v jejím světle se vydávají na tajemnou cestu. Na konci každého vyprávění jsou pozitivní afirmace, které pomáhají pochopit hloubku každého příběhu.

Afirmace je pozitivní věta, která se stále opakuje, aby se v podvědomí přetvořil program, který nevyhovuje, způsobuje nemoci, stres, strach apod. Kdo chce na sobě pracovat a změnit staré návyky, může mu afirmace dobře posloužit. Je ale potřeba zvolit správnou afirmaci, jasnou, stručnou a věcnou, které ale věříme z celého srdce. Pravdou je, že pozitivně naladění lidé bývají duševně i tělesně zdravější.

V této knížce jsou afirmace zaměřeny na určitá témata, jako je například stydlivost, samota a osamění, na přirozené rozvíjení vlastností, jako je důvěra, láska, trpělivost, ohleduplnost, odvaha, soucit, sdílení, porozumění. Stejná témata jsou zpracována ze dvou odlišných hledisek - pozitivního (hodnoty) a negativního (problémy).

Knihy je velmi pěkně rozvržena. V předmluvě se rodiče, dospělí čtenáři, s knihou seznámí. Následuje úvod pro rodiče, který napsal David Fontana. Vysvětluje, popisuje a přibližuje jim velmi čtivě, citlivě a poutavě svět našich dětí, jaká je jejich představivost a tvořivost, jak pomoci dětem vyrovnat se s úzkostí, jak nalézt prostřednictvím příběhů vlastní identitu. Také rodiče navede na to, jak správně číst dětem, protože cílem těchto příběhů není dítě uspat, ale zaujmout. Chce čtenáře naučit, jak vstoupit do příběhu stejně jako dítě samotné. Dále se dozví, jak vytvořit správnou atmosféru na to, aby děti dokázaly pozorně naslouchat těmto vyprávěním, i když za sebou mají rušný a náročný den. Pokud jsou děti zvyklé, naučené, na rituál večerního čtení, budou se záhy ještě víc těšit na opakovaný prožitek ztišení a rodičovské pozornosti. Příběhy se mohou číst ale i během dne. Starší děti si je možná raději přečtou samy a potom napíší

na motivy textů z této knihy vlastní příběhy, vytvoří krátké básně nebo si je přehrají pomocí maňásků či hraček.

Vše v knize podporuje komunikaci mezi rodiči a dětmi. Je svým způsobem umění, mluvit tak, aby nám dítě rozumělo, chápalo nás. Důležité je, aby dospělí viděl svět dětskýma očima. V této knize jsou ilustrace, které mají napomoci tomuto zvláštnímu vidění a usnadňovat proces společného objevování aspektů daných příběhů. Většina dětí má větší pasivní slovní zásobu (slova, kterým rozumí) než aktivní (slova, která používá). Popisný a zároveň živý způsob, jakým jsou příběhy podány, povzbuzují děti k tomu, aby obdobným způsobem vyprávěly nebo psaly svoje vlastní příběhy, používaly i neobvyklá slova.

Úvod nám poskytne i návod na to, jak s knihou pracovat, jsou v něm popsána uvolňovací cvičení před vlastním čtením. Následuje dvacet meditačních příběhů (V hračkářství, Na motýlí slavnosti, Jak vznikají sny, Malí muzikanti, Laskavý slon, Nebeský klaun, Zajíc bělák, Podmořský poklad, Socha v parku, Tanec v parku, Setkání v lese, Kouzelný oblázek, Kočka u krbu, Památný dub, Poslední plavba, Cirkus snů, Kosí písnička, Jako světluška, Džungle plná radosti, Na řece), které v knize slouží jako dobrá průprava k pozdější meditaci. K příznivým účinkům patří celkové zklidnění, zlepšování paměťových schopností, prohlubování tělesné pohody a zlepšení koncentrace. K tomu jsou zde připravena cvičení, také je v závěru knihy uveden návod, jak pomoci dětem s vizualizací. V úplném závěru je sestaven rejstřík hodnot a problémů, kterými se zabývají příběhy v této knize.

Já sama jsem ve své praxi ani osobním životě dosud tuto knihu nevyužila. Svoji pedagogickou praxi jsem začínala jako učitelka v mateřské škole, dceru mám již dospělou a syna dospívajícího. Kniha se mi do rukou ale dostala teprve nedávno. Její obsah mě zaujal natolik, že jsem si ji přečetla sama pro sebe. K těmto tématům jsem vždy inklinovala. Vzhledem k tomu, že mě literární výchova a všechny činnosti s ní spojené velice baví a zajímají, věřím, že budu mít příležitost s ní v budoucnu ještě pracovat. Doporučila jsem ji však své kamarádce, která má malého syna a vážně nemocnou dcerku. I ona byla knížkou nadšena, vyprávěla mi o tom, jak jednotlivé příběhy svým dětem předčítá. Zmínila se o tom, že si ji bude chtít zakoupit do jejich vlastní domácí knihovny.

3.2. Poezie a její představitelé

Poezie je básnictví. Vedle prózy a dramatu je základním druhem literatury. Od běžné mluvy se odlišuje tím, že používá umělecké prostředky jako je rým, rytmus, metrum, obraznost nebo symboliku.

Verš je samostatný rytmický celek řeči. Na konci je intonační, zvukově výrazný, předěl.

Rým je zvuková shoda hlásek či slabik konců posledních slov nebo slovních skupin.

Rytmus je střídání stejného počtu slabik přízvučných a nepřízvučných.

Jednotkou **metra** je **stopa**, což je zvukový úsek střídající dobu těžkou se slovním přízvukem a lehkou bez slovního přízvuku.

„Poezie je literární druh, který obvykle chápeme jako protiklad prózy. Jejím základním znakem je rytmická konstrukce výpovědi, vnějškově se od prózy odlišuje veršovým uspořádáním textu. Poezie pro děti představuje mnohotvárný celek realizovaný množstvím žánrů a žánrových forem, jež si v průběhu svého vývoje buď přisvojila, nebo nově vytvořila.“ (Čeňková, 2006, s.49)

„Autorská poezie pro předškolní věk se vyvíjela v těsné návaznosti na princip poezie lidové (takto na tvorbu J.V.Sládka navázal například F.Hrubín).“ (Homolová, 2009, s.22)

S poezií se děti setkávají již v nejranějším věku, kdy jsou jim předkládány nejrůznější rytmická říkadla, říkanky, ukolébavky, básničky, rozpočítadla, koledy, lidové písně. Ty jsou obvykle doprovázeny naučenými pohyby částí těla, rytmickými hrami. Lidová tvorba na malé dítě působí komplexně, protože spojuje zvuk, slovo i pohyb. Estetické podněty se tu maximálně kryjí s podněty emočními. (Homolová, 2009) *„Rytmické činnosti poskytují cenné cvičení v poslechu, jak opravdová slova znějí. (Výzkumy ukázaly, že když dítě neumí dobře rozlišovat mezi zvuky hlásek, z nichž se tvoří slova, je to obvykle hlavní příčina těžkostí, které má, když se učí číst.)“ (Howe, Griffeyová, 1997, s.63)*

Rodiče, kteří tyto zážitky dětem zprostředkovávají, buď čerpají ze své vlastní zkušenosti nebo využívají leporela či jiné dětské knížky a první dětské časopisy. Zvláště obrázkové knížky a leporela jsou plná říkadel, která jsou zárodkem dalšího samostatného odvětví umělecké literatury pro děti. (Homolová, 2009) Čím menší jsou děti, tím častěji bychom měli tyto společné činnosti zařazovat. Neustálým opakováním se předříkávaný či čtený text fixuje a děti jsou postupně schopné ho zopakovat. Vše samozřejmě v souvislosti s jejich věkem. Většinou si tyto básničky pamatují celé své dětství ne-li život. Postupně se s nimi setkávají nejenom doma, ale například i v mateřské škole, později ve škole základní. V každém případě jsou u nich oblíbené a rády se je učí. Zájem o poezii ale se vzrůstajícím věkem začíná opadat. Čím starší jsou děti, tím menší o ni jeví zájem. V některých dětech může vyvolat zájem nonsensová poezie, která bývá u dětí velmi oblíbená. Z našich známých a oblíbených autorů ji píše např. **Jiří Žáček**.

3.2.1. Jiří Žáček

Tento spisovatel se narodil 6. listopadu 1945 v Chomutově. Dětství a školní léta prožil v jihočeských Strakonících. Je vystudovaný inženýr (technický obor). Inženýrskou praxi vykonával tři roky, potom se uchýlil ke psaní. Od roku 1991 pracoval jako redaktor nakladatelství Československý spisovatel, necelý půlrok v nakladatelství Carmen, v letech 1992-1994 v časopise Vlasta. Od té doby působí jako spisovatel na volné noze.

Žáček říká: „*Čím je pro mě poezie? Způsobem myšlení, myšlení hlavou i srdcem. Poezie je permanentní pokus obnovit ztracenou vnitřní harmonii ve světě plném dysharmonie. V jejím silovém poli tají ledovce předsudků a z pouště všednosti klíčí zázračná vegetace. Básně se píšou mj. z vášnivé touhy vzepřít se každé definitivnosti, protože co je definitivní, je mrtvé. Poezie je trvalá vzpoura proti všemu, co život mrzačí a ničí. Poezie je – slovy Halasovými – „krví svobody“. A pořád pro mne zůstává jedinečnou možností porozumět sám sobě. A skrze sebe světu. Psát pro děti, to znamená spolu s Františkem Halasem věřit, že „věčně naléhavé a opakované dětské PROČ a chtivá PROČ básníků nedají světu, aby zestaral“. Psát pro děti znamená objevovat svět, kde se žije na plné pecky, kde se člověk nikdy nenudí, kde zázraky života v nás ještě budí úžas a touhu přijít všemu na kloub. Psát pro děti je omlazovací kúra a škola radosti.“ (www.jirizacek.cz/zivotopis.html)*

Každé dítě jej zná přinejmenším ze slabikáře nebo z čítanek. Ti, kteří ho znají, nemusí být milovníci poezie, často může jít i o nečtenáře. Je to básník, který dokázal, že jeho verše četly i děti, kterým kniha nebyla nejmilejším koníčkem a jeho básničky se přesto učily nazpaměť. V mnoha slovnících a encyklopediích je uváděn jako básník „generace středních let“. Debutoval v časopisech před více než čtyřiceti lety, první básnickou sbírku – pro dospělé – Ráno modřejší večera, vydal před čtyřiceti lety.

Píše aforismy, epigramy, parodie, nonsensy, hádanky, říkadla, verše pro děti, básně pro dospělé, veršované pohádky, encyklopedie pro děti, slabikář a čítanky pro základní školu, prozaické texty, překlady poezie... První sbírka veršů pro děti **Aprílová škola** vydaná v roce 1978 se stala bestsellerem. Její 3. vydání vyšlo ve stotisícovém nákladu. Žáček svou poezií navázal na klasiky jako Jan Čarek, František Hrubín nebo František Halas, přišel však s verši zcela novými. Přinesl novou obrazotvornou i slovní hravost, jeho verše jsou svěží a objavné.

Ve sbírkách pro dospělé je cítit ironie a sarkasmus, kterými útočí proti nudné každodennosti a všelikým nešvarům života a tohoto světa. Ve verších pro děti vychází z jejich nápadů, motivy se týkají dětských prožitků a pocitů. Jeho poezie jako celek má nezaměnitelný

styl. Poznáme ji podle lehkosti a švihů, s jakým si autor hraje se slovy, podle atmosféry, jež nás obklopí při četní. (Krejčová, 2005)

Žáčkova poezie pro děti:

Aprílová škola (verše, 1978)

Pro slepičí kvoč (verše, 1986)

Dvakrát dvě je někdy pět (verše, 1987)

Bajky a nebajky (verše, 1994)

Veršované pohádky:

Počítání oveček (1995)

Kdo nevěří, ať tam běží (1996)

Basta fiddle trumpeta (2001)

Na svatýho Dyndy (2005)

Jiří Žáček

Na svatýho Dyndy

Ilustrace: Vratislav Hlavatý

Vydal Albatros, Praha 2005, ISBN 80-00-01513-7

Výbor z veršů, pohádek a bajek básníka Jiřího Žáčka je určen malým i dospělým čtenářům. Texty jsou vybrány a uspořádány do jednotlivých kapitol, potěší a pobaví děti i jejich rodiče, nás učitele.

Rým sdružený AABB

Delfín

*Delfíni v moři, ti se mají,
nechodí do školy a celý den si hrají,
skotačí a jsou veselí
a rybu k obědu jim moře nadělí.*

Delfíne, bráško, dítě oceánu,

*Kde spíš a kdo tě budí k ránu?
Připlav sem ke mně na mou pláž,
Zahvízdej, řekni, jak se máš?*

*Podáš mi ploutev a já tobě ruku:
Těší mě, ahoj, mořský kluku!
Připlav sem ke mně ještě dnes
A na hřbetě mě tryskem svez!*

*Leť jako šíp, ať voda stříká,
Z moře já nemám strach, mám strach z námořníka,
Svez mě a já tě pozvu k nám...
To jsem rád, bráško, že tě znám!*

Rým střídavý ABAB

Rolnička

*Dal mi ji kdysi kdosi k svátku
A když s ní v noci zacinkám
Vracím se zpátky na oslátku
K zvířatům k dětem k maminkám*

Z kapitoly Koutek pro dospělé:

Škola života

*Neproklínej učitele
Ani na něj neber hůl-
Jsi-li, hochu, v mládí tele
Časem z tebe bude vůl.*

Rým přerývaný ABCB

Máte doma velrybu?

*Venčit v Praze velrybu
není žádná psina.
Kdo chce, tomu zaučím
dceru nebo syna.*

*Já mám totiž velrybu –
pravda hodně malou.
Když jdu večer na špacír,
křiknu na ni: - Alou!*

*Odnesu ji k Vltavě,
procházky mě baví.
Velryba si zaplave
a jsme oba zdraví.*

V této knize se také objevuje zábavný literární poetický útvar **limerick**, což je útvar o pěti verších. První dvojverší se rýmuje s posledním veršem, třetí a čtvrtý verš bývá kratší a dochází k jejich spojení sdruženým rýmem (AABBA). V 1. verši je sděleno, kdo v básni vystupuje. Postava je určena dle pohlaví, popř. stáří. Dále je tu označení místa, kde osoba žije nebo se právě vyskytuje. Může být uveden nějaký typický vnější znak dané osoby, např. barva oděvu nebo typický oděvní prvek. V 2. verši je osoba dále charakterizována, je uvedena nějaká - pro ni - typická vlastnost či činnost, kterou osoba právě provozuje. 3. a 4. verš přináší nějakou aktuální zprávu o tom, co nečekaného, podivného a nesmyslného se s danou osobou stalo nebo co tato osoba učinila. V 5. verši je zopakováno, ale často i vygradováno to, co bylo řečeno v prvních dvou verších.

*Byl jeden dědeček z Osla
ten koupil na trhu osla.
Babička pronesla památnou větu:
„Ted' si vás, krucifix, oba dva pletu,
vy staří oslové z Osla!“*

*Dědoušek z Kralup nad Vltavou
nade vším pořád vrtěl hlavou.
A když si ji ukroutil,
náramně se zarmoutil,
šamšula z Kralup nad Vltavou*

Mezi další známé autory dětské poezie patří i **Pavel Šrut**, v jehož básních se objevují nonsensové myšlenky a sám nonsensovou poezii i překládá. Jmenovala bych alespoň jeho sbírku *Kde zvedají nožku psi aneb v Pantáticích na návsi* nebo knihu veršů pro děti *Velký túdle*. Vyhledávaným autorem je dále **Michal Černík** s knížkami *První říkadla*, *První pohádka* nebo *Tátové a mámy radujte se s námi*. Oblíbeným se stal i úspěšný **Zdeněk Svěrák** a jeho *Jaké je to asi v Čudu*, *Když se zamiluje kůň* nebo *Mám v hlavě myšlenku*. Já sama s dětskou poezií pracuji velmi ráda a do hodin čtení ji zařazuji v průběhu celého školního roku.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Podpora čtenářství v praxi

4.1. Spolupráce s knihovnami

Žákovská knihovna

Již tři roky vedu na naší základní škole žákovskou knihovnu. Tuto aktivitu vykonávám velice ráda a setkávám se tu se zájmem malých i větších školáků o literaturu. Výborné je, že takto na půdě školy přivedeme děti mezi knížky, umožníme jim si je prohlížet, libovolně do nich nahlížet, listovat jimi, pročítat si je, vyhledávat si v nich různé materiály a informace potřebné k výuce nebo jim poradíme s výběrem vhodného titulu. Naše žákovská knihovna je pro děti otevřená dvakrát v týdnu při polední přestávce. Jedná se o samostatnou místnost, která je vybavena regály s knihami, stolkem a židličkami, celá podlaha je pokryta měkkým kobercem. Na zdi je nástěnka s obrázky, které děti malují na základě prožitku z četby. Je tak vytvořeno příjemné prostředí pro setkávání s knížkami. Většinou ji navštěvují děti mladšího školního věku. Starší žáci bývají jejich návštěvníky méně často. Vedení naší školy existenci žákovské knihovny podporuje a kladně hodnotí. V průběhu roku, ale hlavně koncem kalendářního roku, zakupujeme nové tituly pro všechny věkové kategorie dětí.

Na začátku každého školního roku připravuji pro nejmladší děti **besedu o knížkách**. Žáčky přímo z jejich tříd zavedu do knihovny, kde se s nimi přivítám. Většinou se s paní učitelkou domluvíme tak, že tato akce je pro děti překvapením. Obzvláště pro prvňáčky je to potom veliký zážitek. Pohovoříme společně o tom, jaký význam mají knížky pro každého z nás, jak s nimi zacházíme, jak je využíváme ve škole, kde si knížky můžeme pořídit, i které jsou jejich nejoblíbenější. Nechybí ani poutavá ukázka, která v dětech probudí další zájem o čtení a touhu si tuto dovednost osvojit. Malým školákům některé knihy nabídnu k nahlédnutí. Zároveň se děti mohou do žákovské knihovny hned přihlásit a odnést si s sebou jimi vybraný titul. Pokud se umí podepsat, napíše na připravenou obálku svoje jméno a já do ní uložím evidenční lístek knihy. Jsme menší škola, nemáme v knihovně zavedený internet, aby mohla být evidence vedena přes počítač. Tato skutečnost mě nijak neobtěžuje. Dětem se mohu v klidu věnovat a případně je zapojím do ukládání knížek zpět do regálů nebo do vyhledávání obálek s jejich jménem apod.

Žákovská knihovna pořádá během školního roku několik akcí. Například spolupracuje s pedagogy při realizaci **recitační soutěže**. Já pomáhám v případě zájmu a potřeby dětí s výběrem básniček nebo zapůjčím nějakou vhodnou knížku. Jelikož nevlastníme dostatečnou

a pestrou nabídku těchto titulů, využívám spolupráce s Městskou knihovnou v nedalekém Hlinsku v Čechách. S paní knihovnicí Stanislavou Procházkovou z dětského oddělení připravujeme v průběhu roku i akce pro žáky z naší školy.

Vyhlašujeme též pravidelně i **výtvarnou soutěž** pro děti. Na základě přečtených knížek mohou namalovat obrázek vztahující se k obsahu některého z příběhů nebo celé knihy vypůjčené v naší knihovně. Vybereme nejhezčí obrázky. Neurčujeme přímo pořadí a všechny účastníky soutěže odměníme drobnými cenami. Pokud je některá z prací výjimečně zdařilá, je možno ji ocenit zvláštní cenou. Z prací vytvoříme na chodbě naší školy výstavu, některé práce se stanou později výzdobou knihovny.

Každý nový malý čtenář je velmi vítaný. Nabízím dětem i knižní tituly například pro jejich mladší sourozence nebo rodiče. Někteří této možnosti již několikrát využili. Děti se tak cítí důležité a mají pocit určité zodpovědnosti.

Spolupráce s dětským oddělením knihovny

Jak jsem již zmínila, naše škola spolupracuje i s Městskou knihovnou v Hlinsku v Čechách. Hlinsko je nedaleké město, které je střediskem regionu. Do něj patří i obec Trhová Kamenice, kde působím v základní škole jako učitelka.

Původně jsem do knihovny docházela soukromě se svými dětmi. Oddělení je zřízeno ve velmi hezkých a velkých prostorech, všude na zdech je spousta dětských ilustrací a výběr knih je až překvapivě pestrý. Děti si zde mohou u stolečků číst časopisy nebo si vybrané knížky prohlédnou a rozhodnout se o jejich zapůjčení. S paní knihovnicí na dětském oddělení jsme navázaly bližší kontakt a postupně se domluvily na společných akcích pro žáky z naší školy. Spolupráce sice netrvá dlouho, ale začíná se velmi dobře rozvíjet. Její hlavní náplní jsou besedy o knihách, spisovatelích a ilustrátorech. V nedávné době jsme se s žáky 5.třídy zúčastnili besedy o spisovatelce **Astrid Lindgrenové** a jejich dílech. Navázali jsme na setkání s knihou **Děti z Bullerbynu**, kterou si děti velice oblíbily. Po milém úvodu paní knihovnice poskytla dětem zajímavé a cenné informace nejprve o knihovně a její historii. Potom i ze soukromého i profesního života autorky. Seznámila je s jejími stěžejními díly a přečetla jim hezkou ukázkou z knihy **Emil Neplecha**. Další část tohoto setkání byla pro žáky velmi zábavná. Celé dětské oddělení jim bylo k dispozici. Nejprve se porozhlédli po knihovně, listovali knížkami, prohlíželi si časopisy nebo mezi sebou diskutovali. Mnozí si vybrali i knihu, kterou si zapůjčili domů. Každý, kdo ji přečetl, přinesl ji zpět do naší třídy, kde si je mezi sebou ještě vyměňovali. Po navrácení všech titulů jsem je vrátila zpět do knihovny a domluvila další setkání. Na něj se

děti zvláště připravily. Pro paní knihovnici nakreslily obrázky a na zadní stranu napsaly indiánské jméno, které pro ni vymyslely.

Téma další besedy bylo: **Jan Werich** a jeho tvorba pro děti. Ve škole jsme se již seznámili s knížkou **Fimfárum**. Paní knihovnice žákům pohovořila o Janu Werichovi, o jeho zcela osobitém stylu, jakým psal své pohádky. Ukázala jim i knihu s bajkami a pohádkovými prózami z autorova posledního tvůrčího období **Deoduši – Dospělé pohádky**. Ta obsahuje patnáct pohádek, do kterých se začtou nejen děti, ale i dospělí. Je v ní i jedna zvláštnost a to nedokončená pohádka Alibaba a čtyřicet loupežníků, která končí uprostřed děje. „Werichovy pohádky jsou pro chytrý děti. A pro chytrý dospělý. Protože když jsou dospělí chytří, tak se nestydí za to, že je v nic pořád trochu dítěte“, přečetla dětem z přebalu knížky paní knihovnice. Žáci si tentokrát vyzkoušeli i předčítání pro ostatní. Naše setkání bylo opět velmi příjemné. Z řad mých žáků se již některé přijeli se svými rodiči přihlásit a stali se členy zdejší knihovny. Výše jsem jmenovala zatím dvě akce, kterých jsem se účastnila se svými žáky já, ale i ostatní vyučující využívají podobných možností a nabídek. Z besed jsem umístila do příloh fotografie. (viz. příloha 1)

Vzájemná spolupráce se ale netýká jen besed o knížkách, ale s paní knihovnicí a některými rodiči připravujeme děti z naší základní školy na účast v projektu vyhlášeném Klubem dětských knihoven Východočeského kraje tzv. KLUBKO. Jedná se o **projekt „My všichni jsme Východočeši“**. Jeho smyslem je, aby děti poznaly svůj kraj, jeho historii, současnost, pověsti, tradice, památky nebo osobnosti. Soutěžít za svůj region a prostřednictvím otázek a úkolů budou tříčlenná družstva sestavená z žáků 6. a 7. tříd poznávat Východočeský kraj. Každá knihovna vypracovala otázky z okruhu historie, kultury, známých osobností regionu a turistických zajímavostí, které jejich region přibližují. Zúčastní se soutěžící vyslaní ze 23 východočeských knihoven (Dvůr Králové nad Labem, Hlinsko v Čechách, Hořice, Hradec Králové, Hronov, Chrudim, Jičín, Litomyšl, Moravská Třebová, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Pardubice, Police nad Metují, Rychnov nad Kněžnou, Rytyně v Podkrkonoší, Přelouč, Skuteč, Slatiňany, Svitavy, Třebechovice, Úpice, Vamberk). Paní knihovnice Procházková uvítala moji nabídku, že by se žáci z naší školy mohli do tohoto projektu zapojit, protože měla potíže s tím soutěžní družstvo vytvořit. Nebude to jenom reprezentace knihovny a školy, ale pro děti to bude určitě nezapomenutelný zážitek. Soutěž proběhne v květnu roku 2011 v Rokytnici v Orlických horách na horské chatě a potrvá dva dny. Soutěžní týmy si připraví pro své soupeře prezentaci svého regionu a vyrobí trička, kterými se budou odlišovat od ostatních. Součástí setkání budou i sportovní turnaje nebo návštěva muzea modelů vláčků a lokomotiv.

O tomto i dalších projektech jsem se více dozvěděla na setkání Klubu dětských knihoven Východočeského kraje, kterého jsem se osobně zúčastnila. Konalo ve Dvoře Králové nad Labem na dětském oddělení tamní veřejné knihovny. Uvědomila jsem si, jak důležitá a přínosná může být vzájemná spolupráce mezi školami, knihovnami a rodiči. Jak všechny tyto akce mohou dostat více a více dětí do našich knihoven, podpořit u nich zájem o knížky a zároveň jim rozšířit jejich obzory. Dnešní životní styl mnohdy svádí k pasivitě a tak je hlavně na dospělých, aby k takovýmto aktivitám děti přivedli, motivovali je a podporovali.

Dalším zajímavým projektem vyhlášeným Klubem dětských knihoven je **projekt Kde končí svět**. Přihlášené knihovny společně prožijí s dětmi český rok. Potom o něm napíší a namalují knihu pro děti v Malé Himaláji. Knihovny mohou přihlásit literární a výtvarné projekty, jejichž výstupem budou texty a obrázky ze života dětí v České republice. Z nejlepších bude ve finále sestavena kniha. Akce probíhá v průběhu dvou let. Cílem projektu je zastřešení a inovace aktivit dětských oddělení veřejných knihoven, rozvoj a podpora dětského čtenářství, propagace čtenářství na veřejnosti a propagace činnosti knihoven. I tady se nabízí spolupráce se školou a rodiči. Neméně významný je i další projekt, o kterém se ve Dvoře Králové hovořilo.

Ve školním roce 2011/2012 budu třídní učitelkou malých prvňáčků. S paní knihovnicí Stanislavou Procházkovou jsme se dohodly, že se společně s dětmi zúčastníme dalšího ročníku **projektu Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka**. V následující části své práce předkládám informace o již probíhajícím ročníku tohoto projektu:

*„Ústav pro informace ve vzdělávání – Národní pedagogická knihovna Komenského zve všechny školy a knihovny ke spolupráci na 3. ročníku projektu **Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka**, který podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci rezortního projektu **Podpora čtenářské gramotnosti**. Cílem projektu je rozvoj četby hned od prvních měsíců školní docházky dětí, vytvoření základů návyku pravidelného čtení a potřeby využívat pro získávání vědomostí veřejné nebo školní knihovny i ostatní kulturní instituce v místě bydliště. Do projektu přihlašuje letošní žáky prvních ročníků základních škol škola, školní knihovna, nebo veřejná knihovna ve spolupráci se školou. Přihlašovatel se žáky prvního ročníku pracuje nad rámcem školních osnov, během měsíců listopadu 2010 – dubna 2011 připraví pro žáky prvních tříd nejméně jednu návštěvu knihovny a uspořádá další akce vedoucí k rozvoji zájmu o četbu, například společné čtení dětí s dospělými, besedu se spisovatelem nebo ilustrátorem, knižní výstavky novinek apod. O uspořádaných aktivitách bude přihlašovatel informovat písemně v určeném termínu řešitele projektu. **Odměnou** za vynaloženou námahu **bude** dětem **Knížka pro prvňáčka**, původní česká novinka, která byla vytvořena výhradně pro účastníky projektu a nelze ji koupit v běžné knihkupecké síti nejméně po dobu tří let. Ve školním roce 2010/2011 to bude*

knížka spisovatelky Daniely Krolupperové „Zmizelá škola“, kterou bude ilustrovat známá ilustrátorka Eva Sýkorová-Pekárková. Účastí na projektu nevzniká automaticky každému přihlášenému žákovi nárok na knížku zdarma. Řešitel projektu oznámí včas všem přihlášeným, kolik knížek může žákům rozdat. Rozhodující slovo při rozdělení knih má vyučující, který s přihlašovatelem spolupracuje a který určí způsob výběru oceněných žáků.

Vybraným žákům bude knížka předána za přítomnosti zástupců MŠMT, autorky a ilustrátorky v zrcadlovém sále MŠMT a pro prvňáčky ze vzdálenějších míst v Knihovně Jiřího Mahena v Brně, rovněž za přítomnosti autorky a ilustrátorky. Ostatním žákům, kteří se do projektu přihlásili, zajistí důstojné předávání knížek knihovna nebo škola, které žáky přihlásily. Řešitel projektu podle možnosti zajistí účast spisovatele a ilustrátora.“ (<http://www.npkk.cz>)

Věřím, že najdu pochopení u vedení školy i rodičů a v těchto aktivitách mi budou nápomocni.

Ve Dvoře Králové jsem se setkala s vřelým přijetím i se zájmem některých knihovnic. Osobně jsem s nimi mluvila o jejich práci, aktivitách a pohledu na úroveň čtenářské gramotnosti dětí i zájmu o čtení. Mimo jiné jsem si důkladně prohlédla prostory tamní knihovny a načerpala inspiraci nejenom do hodin čtení. Velmi vkusně zde mají např. využity vyřazené knihy, ze kterých je vytvořena nad schodištěm tzv. studna vědění. Také výtvarné práce malých čtenářů vhodně zdobí interiér knihovny.

V měsíci dubnu probíhá na dětských odděleních knihoven i další zajímavá akce a tou je **Noc s Andersenem**. „Noc s Andersenem je jednou z akcí, kterou české knihovny svádí v konkurenci populárnějších médií boj o zájem dětí a dětské čtenářství. Všichni víme, že dnešní způsob života dětské četbě příliš nepřeje - knihy soupeří s mnoha akčními lákadly od bezduchého vysedání před televizní obrazovkou k počítačový hram. Tento stav kritizuje široká veřejnost, nám všem se zdá, že dnešní děti nečtou. Bylo provedeno mnoho výzkumů dětského čtenářství s alarmujícími výsledky, ale jen málokterý z nich radí, jak ze začarovaného kruhu ven. Mnozí odborníci lámou hůl nad rozvojem čtenářských návyků. A přitom existuje docela jednoduchá cesta (jak tvrdí známý pražský psycholog dr.V.Mertin) - dát dětem osobní příklad a ukázat jim, že číst je veliké dobrodružství. V rodině, kde čtou rodiče, nemají děti závažné problémy se čtením. Metoda osobního vzoru v předčítání nás vedla k první noci v knihovně v roce 2000, kdy jsme chtěli zároveň oslavit Mezinárodní den dětské knihy, který se připomíná každoročně 2.dubna na celém světě v den narození známého dánského pohádkáře.“ (<http://www.futuranp.eu/kdk>, <http://www.nocsandersenem.cz>) Na dětském oddělení Městské knihovny Hlinsko probíhá letos tato akce již potřetí a to 1. dubna. Internetové stránky zvou malé

čtenáře na tento nevšední zážitek slovy: „*Milí přátelé dětských knížek, když se po dočtení poslední večerní pohádky zachumláte do teplého pelišku, napadlo vás někdy, co dělají knížky v noci? Jen jednou za rok mohou malá mořská víla, ošklivé káčátko i cínový vojáček opustit stránky knih a spolu s vámi prožít před svátkem dětské knihy pohádkové dobrodružství, které připravují v mnoha školách, družinách, ústavech, nemocnicích, domech dětí, školních a veřejných knihovnách...*“ (<http://knihovna.hlinsko.cz>) Zúčastnit se mohou malí čtenáři ve věku od 8 do 10 let, kteří prožijí jednu noc v roce mezi knížkami a to sami bez svých rodičů jenom ve společnosti paní knihovnice. Letošní pohádková noc bude zaměřena na dílo Václava Čtveráka, od jehož narození uplyne právě 4. dubna 100 let. Zatím jsem neměla štěstí se této akce zúčastnit, i když dětské oddělení veřejné knihovny v Hlinsku ji každoročně pořádá. Věřím, že i když se jedná o akci pro děti, budu mít možnost se v následujících ročnících stát přímým účastníkem.

Díky navázané spolupráci jsem se dozvěděla o mnoha dalších akcích pořádaných touto knihovnou. Letos je již posedmé městskou knihovnou ve spolupráci s městským úřadem vyhlášena literární soutěž „**Hlinecký hrneček**“. Tato soutěž má vždy určené téma, na které mladí autoři napíší svůj příspěvek. Jsou rozděleni do čtyřech kategorií podle věku (1.kategorie – žáci z 1. stupně základních škol, 2. kategorie – žáci z 2. stupně základních škol a odpovídající ročníky gymnázií, 3. kategorie – střední školy a odpovídající ročníky gymnázií, 4. kategorie ostatní, v poznámce je uvedeno „do 100 let“) Jedná se o prozaické texty v rozsahu do dvou stránek. Do této soutěže se mohou přihlásit soutěžící z celé republiky. Vyhlášení bývá v březnu.

Každoročně zde probíhá např. „**Den pro dětskou knihu**“, což je další akce pro širokou veřejnost, pro celou rodinu. Tento den se malí čtenáři mohou na dobu jednoho roku zaregistrovat zdarma, jsou zde pro ně připraveny různé hádanky a kvízy nebo si mohou vybrat a zakoupit nějakou novou knížku z připravené bohaté nabídky.

V průběhu roku oddělení pro děti vyhlašuje různé výtvarné soutěže (Hastrmani, vodníci a mokrejšové v pohádkách; Knihovna mých snů, Postavičky z knih Ondřeje Sekory, Čapkův pohádkový svět aj.), tematicky zaměřené výtvarné dílny, pro děti i rodiče zde opakovaně probíhá veřejné čtení v rámci projektu „**Celé Česko čte dětem**“.

Vždy první týden v říjnu se knihovna zapojuje do celostátní akce pro veřejnost a tou je „**Týden knihoven**“. V jeho rámci se konají veřejná čtení, knižní bazárky nebo tzv. knižní amnestie, kdy jsou těm zapomnětlivým odpuštěny poplatky za upomínky.

Celá knihovna potom také pořádá v průběhu roku spoustu přednášek a přitažlivých akcí pro dospělé. Jedná se například o autorská čtení, cestopisné besedy nebo setkání se zajímavými lidmi. Všechny tyto výše uvedené aktivity mohou přivést do knihoven další a další zájemce a podpořit tak v naší zemi čtenářskou gramotnost, zájem o čtení i knihy. Já osobně v tom spatřuji

velkou šanci do budoucna. Knihovna sama o sobě však nezmůže nic. Může nám být nabídnuto cokoli, ale je jenom na každém z nás, jak dokážeme těchto možností využít. Pokud chceme, aby naše děti neprožily své dětství jenom u počítačů a televize, měli bychom jim nabídnout i něco víc. Četba, literatura i knížky jsou jedny z těch nejlepších alternativ.

4.2. Metody naladění

V průběhu svého studia na Univerzitě Palackého v Olomouci jsem měla to štěstí, aby mě svými vědomostmi a názornými návody, jak podpořit u žáků zájem o čtení, jak je „přitáhnout“ k výuce, jak pro ně připravit zajímavé, pestré a motivující hodiny, obohatila Mgr. Blanka Rozehnalová, Ph.D. S paní doktorkou jsem se setkala ještě na jiných vzdělávacích akcích vyhlášených CCV v Pardubicích. Vždy pro mě tato setkání byla velice přínosná.

Pro mě mají do mé praxe velký přínos tzv. **metody naladění**. Používají se v úvodu vyučovací hodiny. Je to vlastně naladění psychické rovnováhy. Záleží jen na vyučujícím, jakou metodu použije. Vždy by měl vycházet z toho, co hodině předcházelo. Zda je potřeba žáky zklidnit např. po velké přestávce nebo je povzbudit, protože jsou unavení, vyčerpaní např. po hodině tělesné výchovy, po plavání, po písemné práci, po očkování apod. Vyučující by si měl udělat dostatečnou přehlednou metodickou zásobu, aby ji mohl kdykoli využít. Zvolené naladění se vždy bezpodmínečně nemusí týkat toho, co bude následovat v další části hodiny, ale já se domnívám, že je to vhodné. Naladění je potom zároveň motivací. Po každé této aktivitě bychom měli s žáky činnost zhodnotit; co jsme dělali a proč.

Zásobník metod naladění:

„Kde mi hlava stojí“

Tato metoda podporuje propojení mezi hemisférami, pomáhá zvyšovat inteligenci, slouží k udržení pozornosti i uvolnění žáků.

Vyučující: „V tichosti mě budete napodobovat, nemluvíme. Opakujete jenom pohyb.“

Vyučující předvádí: podrží se za nos, podrbe se na koleně, provádí úklony hlavou, stojí na jedné noze, předvádí pohyby zvířátek, zívání, různé pracovní úkony apod. Jednotlivé pohyby je dobré mít popsané nebo nakreslené na kartičkách. Tuto metodu mohou postupně za vyučujícího vést i samotní žáci. Motivací pro ně může být domluvená odměna (výsek z razničky, kamínek, knoflík, pochvalný lísteček apod.)

„Na vrhcába“

Tato metoda rozvíjí soustředěnost a paměť.

Poprvé si hru zahraje celá třída. Potom se rozdělí podle počtu žáků na čtyř až pětičlenné skupiny.

Vyučující se zeptá prvního žáka: „Znáš vrhcába?“

První žák: „Jakého vrhcába?“

Vyučující: „Který má takový palec.“ (Ukáže palec u ruky.)

První žák se ptá druhého žáka: „Znáš vrhcába?“

Druhý žák: „Jakého vrhcába?“

První žák: „Který má takový palec a špičaté ucho.“ (Ukáže palec, naznačí špičaté ucho.)

Druhý žák se ptá třetího žáka: „Znáš vrhcába?“

Třetí žák: „Jakého vrhcába?“

Druhý žák: „Který má takový palec, špičaté ucho a zavřené levé oko. (Ukáže palec, naznačí špičaté ucho a zavře levé oko.)

Třetí žák se ptá čtvrtého žáka: „Znáš vrhcába?“

Čtvrtý žák: „Jakého vrhcába?“

Třetí žák: „Který má takový palec, špičaté ucho, zavřené levé oko a hrb na zádech. (Ukáže palec, naznačí špičaté ucho, zavře levé oko a nahrbí se.)

Takto se může hrát dál, pokud hraje celá třída a nebo další kolo ve skupině. Užeje se při ní mnoho zábavy.

„Překlepy“

Žáci buď samostatně, ve dvojici nebo ve skupině vymýšlí slova, kdy se po záměně hlásky změni význam slova.

Příklady:

Drahá – dráha, vlk – plk, rosa – rasa, stroj – kroj, chvěje – pje, kráva – tráva, brk - frk, louka – mouka, hotel – kotel, láska – laská – látka, soda – sova apod.

„Rébusy“

Žáci hledají ve větách jména spisovatelů. Postupně mohou i sami vymýšlet a podobné tvořit věty.

V nedaleké chaloupce Káča pekla buchtly.

Poznal jsem na něm, co vám chce říci.

Zdalo se nám, že je ta chalupa velká.

Květy lípy krásně voněly.

„Slova, která se přečtou stejně popředu i pozadu.“

Žáci hledají, vymýšlí a zapisují slova, která se čtou stejně popředu i pozadu. Tento úkol může pokračovat i jako domácí práce pro celou rodinu. Každý, kdo doma vymyslí nějaká nová slova je sám napíše na lísteček, žák si je nalepí na list papíru a přinese do školy. Ve škole úkol společně zhodnotí a každý dostane za svoji snahu odměnu (výsek z raznice, kamínek, knoflík atd.)

Příklady:

Anna, radar, oko, Oto, krk, blb, děd, kok, bob

„Na zvukaře“

Žáci si přečtou kratší text. Ten může vymyslet vyučující nebo je možné využít úryvek z nějakého příběhu, známé pohádky či jednoduchá básnička. Vyhledají v něm podstatná jména a ta při dalším čtení nahradí zvuky, citoslovci. Žáci se přesvědčí o tom, že i když se úkol zpočátku zdá jednoduchý, opak je pravdou. Opět se při této činnosti užije spousta legrace.

Příklad:

Za dveřmi štěkal pes. Kočka se ho lekla a vylila mléko z misky.

Za **bum** štěkal **haf**. **Mňau** se ho lekla a vylila **bú mňam** z **křáp**.

„Pohled do očí“

Tato metoda žáky zklidní. Pro některé není jednoduchá, přímý pohled do očí toho druhého jim nemusí být vždy příjemný.

Žáci chodí po třídě, vyučující má zvoneček, triangl apod. Když zazvoní, žáci se podívají do očí tomu, kdo je nejbližší. Musí být tedy sudý počet žáků, pokud je třeba účastní se i vyučující. Až znovu zazvoní, činnost pokračuje stejným způsobem.

„Co by se stalo, kdyby...“

Tato metoda rozvíjí kreativitu a fantazii žáků.

Vyučující položí žákům otázku, na kterou písemně odpoví. Jedná se o naladění, proto stačí jedna otázka. Potom si přečtou své odpovědi, mohou zvolit tu nejnápaditější, nejveselejší apod. Doma nebo při výtvarné výchově mohou svoji odpověď namalovat.

Příklady:

Při hodině čtení budeme pracovat s básničkou o kočce, otázka může znít: **„Co by se stalo, kdybychom rozuměli kočičímu jazyku?“**

Při hodině nás čeká pokračování četby z minulé hodiny. Vyučující se zeptá: „**Co by se stalo, kdyby** se hrdina ocitl ve stavu bez tíže?“

„**Co by se stalo, kdybychom** se my dostali do stavu bez tíže na 24 hodin?“

Žertovná otázka: „**Co by se stalo Sněhurce, kdyby** strčila dva prsty do zásuvky?“ (Jedna z odpovědí by mohla být: „stane se z ní Popelka.“)

„Přeměna postav“

Žáci napíšou, v co by se konkrétní postava nebo věc mohly proměnit. Následně mohou doma nebo v hodině výtvarné výchovy namalovat.

Příklady:

zubař v Drákulu, prodavačka ryb v chobotnici, sestřička v nemocnici v injekci, řidič autobusu v piráta, ponocný v lampu na ulici apod.

„Jak se vidím já.“

Žáci dostanou na papíře vytištěná slova vyjadřující povahové rysy člověka. Jejich úkolem je podtrhnout ta, o kterých si myslí, že vyjadřují je samotné podle jejich vlastního názoru. Jednotlivá slova a výrazy si nejprve pomalu společně s vyučujícím přečtou. Pokud někdo něčemu nerozumí, hned se přihlásí a význam slova se vysvětlí. Aktivita by měla být zhodnocena. Žáci, kteří chtějí, přečtou podtržená slova.

Použitá slova:

Aktivní, apatický, bázlivý, bezprostřední, citlivý, čestný, čistotný, divoký, dobrý přítel, důvěřuji si, energický, frajerský, hbitý, hluchý, chci někoho potěšit, chytrý, jízlivý, laskavý, lenošný, loudal, obdivovaný, odvážný, nechám si poradit, nesobecký, pilný, pořádný, povzbuzující ostatní, pravdomluvný, přátelský, přímý, skvělý, statečný, svědomitý, taktní, tichý, věrný, vyrovnaný, zodpovědný, zručný.

„Negativka“

Žáci „překládají“ zašifrované jméno spisovatele a název knihy. Tato metoda naladění je spíše pro starší žáky. Vždy se pracuje s knihami a autory, které dobře znají. Opět mají možnost připravit si své názvy pro spolužáky i vyučujícího.

Příklady:

Đáblena Čechová – Vnučka (Božena Němcová – Babička)

Hans Vlnovka – Babička Kylijána a ty (Jan Ryska – Dědeček, Kyliján a já)

Ferenc Napitý – Neúmyslníci (František Nepil – Naschválničci)

Zlověna Děložová – Co je mi do navlečené ruky na stromě (Milena Lukešová – Jak je bosé noze v rose)

Iveta Vyjížděková – Kdo má čtvereček (Iva Procházková – Komu chybí kolečko)

„Zeměpisné rébusy“

Žáci procvičují zeměpisné názvy, které znají z hodin vlastivědy. Mohou pracovat ve dvojicích či skupinách a mít na pomoc atlas České republiky.

Které město volá? Volary

Které město je nejtvrdší? Železná Ruda, Kamenice

Které město je nejdražší? Stříbro, Zlaté Hory

Které město se sype? Písek

Ve kterém městě se ohřejete? Teplice, Karlovy Vary

Které město vede přes řeku? Most

Které město je plné stanů? Tábor

Které město má v názvu světovou stranu? Jihlava

Které město je příbuzné se zajícem? Králíky

Které město má nedobrou vlastnost? Zlín

Ve kterém městě je stále podzim? Jeseník

Které město je ze dřeva? Česká Lípa, Borová, Dřevěnin, Dřevíkov, Dřevěnice

„Otázky, hádanky, úkoly pro žáky“

Vyučující má připravené otázky, hádanky, na které mohou kdykoli žáci odpovídat buď v úvodu hodiny nebo doma.

Příklady otázek a úkolů:

Co dělá osel, když na něj svítí sluníčko? (stín)

Patří to tobě a přece to druzí užívají víc než ty? (vlastní jméno)

Před kým i sám král musí smeknout čepici? (nízké dveře, holič)

Z čeho naroste velký Hanák? (z malého Hanáka)

Kdo má rád detektivky? Napiš, jaké knížky máš doma.

Kdo má rád vážnou hudbu? Napiš, kdo tě k ní přivedl, kdy ji posloucháš, jaké znáš hudební skladatele.

Kdo čte knihy podložené historií? Napiš jaké jsi četl.

Kdo by se chtěl seznámit s nějakým spisovatelem? Napiš se kterým, proč a na co by ses ho zeptal.

Kdo byl nedávno v divadle, v kině? Napiš na jakém představení, filmu.

Vzpomeň si na název knihy, kde je v názvu kočka nebo její jméno a napiš.

Zítří začíná podzim. Napiš, jaké barvy má podzim. Přijď zítří do školy oblečený v podzimních barvách. Najdi básničku o podzimu.

Paní doktorka mi poskytla mnoho praktických námětů pro činnosti při hodinách četní. Já sama jsem na základě jejich přednášek začala tyto metody používat i vymýšlet a praktikovat nové. Hodiny jsou zajímavější, že vidět, že se na ně žáci těší a téměř vždy úkoly plní dobrovolně a rádi. V další části své diplomové práce popisuji i to, jak právě tyto metody naladění využívám.

4.3. Využití literatury pro děti a mládež

V návaznosti na učivo českého jazyka o slovních druzích jsem pracovala s knihou *Dům ve Sluneční ulici* od Zbyňka Malinského. Vybrala jsem příběh s názvem *Co se událo na obraze*. Příběh může být vhodnou i motivací v rámci předmětu výtvarná výchova (téma *Pirátská loď, Rozbouřené moře, Trosečníci, apod.*) Celá konkrétní činnost s tímto příběhem rozvíjí u žáků současně více klíčových kompetencí najednou (např. kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní).

4.3.1. Dům ve Sluneční ulici

Autor: Zbyněk Malinský

Ilustrátor: Václav Kabát

Česká expedice, edice Studánka, Praha 1992, ISBN 80-85281-31-7

Co se událo na obraze (str. 15-16)

1. **Naladění v úvodu hodiny** – žáci písemně odpovídají na volný nelinkovaný list papíru A4.
  - a) Napiš, jak se jmenuje ulice, ve které se nachází váš dům. Pokus se nám ji nějak přiblížit, napiš o ní něco zajímavého.
  - b) Vypiš všechny místnosti ve vašem domě a spočítej je.
  - c) Vzpomeň si na váš obývací pokoj nebo místnost v domě či bytě, kde se nejčastěji scházíte, kam si vodíte společné návštěvy apod. Napiš vše, co v této místnosti je kromě lidí a zvířat (názvy věcí).
    - Vyzvaní žáci přečtou své odpovědi.
    - U bodu c) vyučující sleduje, kolik žáků si vzpomnělo na obraz. Vysvětlí jim, že vše souvisí další společnou činností.

2. Následuje seznámení s knížkou „*Dům ve Sluneční ulici*“

Příklady otázek:

- Kdo myslíte, že v něm bydlí?
- Může hrníček mluvit?
- A co lustr, obraz, lampička?
- A rádio? Jak je to s rádiem?

Vyučující: „V domě ve Sluneční ulici mluví i hrníček, utěrka, bílé telefonní sluchátko, rohožka i smeták.“

Přečte dětem názvy některých kapitol. (O hrníčku, který se nechtěl mýt; Jak si rýč na jaře udělal prázdniny; Jak teploměr předpovídal počasí; Jak utěrka chtěla uletět na jih;...)

Vlastní práce s knihou

Vyučující: „Děti, kdo z vás si vzpomněl, že máte v obýváku obraz? A z vás, kteří jste si nevzpomněly, kdo ho tam skutečně máte? Přečteme si příběh o obrazu, který měl své místo v domě ve Sluneční ulici. Co si myslíte, že to bylo za obraz, co na něm asi bylo namalováno?“

Vyučující přečtu dětem část příběhu a skončí větou: „A teď se podíváte, co spatřilo.“

Úkoly pro žáky:

- Napište, co si myslíte, že rádio spatřilo? (Děti napíší na papír.)

Pro žáky je připraven text kapitoly. Samostatně si dočtou zbytek příběhu.

Následuje rozhovor o příběhu, žáci nahlas přečtou úryvky, které je zaujaly, pobavily.

3. Úkoly na doma:

První úkol - Najdi ve vašem domě, bytě, obraz, který se ti líbí nebo máš k němu nějaký vztah. Obraz nám písemně popiš vlastními slovy, můžeš se ho pokusit i namalovat. Proč se ti líbí právě ten? Přemýšlej, kdo a proč ho namaloval. (viz. příloha 2)

Návaznost na učivo z českého jazyka o slovních druzích. Zopakovat co jsou to podstatná a přídavná jména.

Určování názvů věcí ve třídě (podstatná jména) a přidávání jejich vlastností (přídavná jména).

Např. tabule – zelená, čistá, popsaná, umytá,...

penál – plný, zavřený, otevřený, barevný,...

knížka – zajímavá, dětská, oblíbená, poučná, pohádková, nová,...

Žáci dostanou zvětšený text přečteného příběhu.

Druhý úkol - Najdi v textu podstatná jména, podtrhni je a připiš k některým z nich vhodná přídavná jména. (viz. příloha 3)

- význam používání přídavných jmen v literatuře

Třetí úkol - Pokud chceš, můžeš namalovat loď z obrazu, trojstěžník Santa Lucia. (viz. příloha 4)

Druhý úkol může být povinný pro všechny žáky. Počet podstatných jmen vyučující může předem určit. První a třetí úkol jsou úkoly dobrovolné. Vhodnou motivací a vedením většinou splní úkoly všichni žáci.

Dobré je tyto úkoly dát sice najednou, ale s přihlédnutím na rozsáhlost úkolů raději před volnými dny (víkend, prázdniny), po kterých si společně následující hodinu čtení úkoly prohlédnou a přečtou.

Z obrázků v zadní části třídy uspořádají výstavku a jednotliví autoři popíší své práce, náležitě je okomentují. Nevyhodnocují se nejlepší práce. Ti úspěšní by jistě měli radost, ale ostatní žáky by jejich případný „neúspěch“ mrzel. Vyučující ohodnotí snahu žáků, může vyzdvihnout ty žáky, kteří pracovali se zvláštní snahou a pečlivostí.

Je vhodné a přínosné, aby si žáci na tyto činnosti zvykli, úkoly plnili dobrovolně a rádi. Později je budou sami stále častěji vyžadovat. Pokud jde o názory žáků, jejich osobní vyjádření, o výtvarný projev, je nutno dodržet, aby věděli, že každá odpověď je správná. Nejedná se o žádné zkoušení. Jde o to, aby dokázali svobodně a přirozeně vyjádřit svůj názor, postoj, stanovisko, ale i zkušenost nebo svoji fantazii.

Hodnocení těchto aktivit je různé. Ne vždy je za ně nějaká hmatatelná odměna, někdy je to „pouze“ pochvala, ústní ohodnocení vyučujícího nebo spolužáků. Za příkladné a výborné splnění více úkolů to může být jednička do žákovské knížky, která by měla mít stejnou váhu jako např. známka z diktátu či pravopisného cvičení. Jindy mohou dostat výsek z razničky, obrázek, knoflík nebo kamínek. Výseky potom nalepí na připravený papírový arch se jmény žáků, po dosažení počtu 10 dostanou pochvalný lísteček do celoroční soutěže, která je v závěru školního roku vyhodnocena. Ti nejlepší dostanou knížku, ale žádný žák nezůstane bez odměny. Pochvalný list a malá cena pro každého by měla být samozřejmostí.

Při jedné z přednášek na fakultě nám paní doktorka Blanka Rozehnalová doporučila autorku Ivu Procházkovou. V knihovně jsem si zapůjčila několik jejích knížek, přečetla si je. Styl, jakým spisovatelka píše, se mi velmi zalíbil a předpokládala jsem, že bude blízký i mým žákům. S některými jsem začala pracovat při hodinách čtení. Jako první to byla knížka *Středa nám chutná*, což je příběh děvčátka Cilky, jejíž život nezačal právě jednoduše. Pan průvodčí Mlejnek ji našel zapomenutou ve vlaku. Malá Cilka vyrůstá v neobyčejném dětském domově, kde vládne hodná paní ředitelka Pralinka a všechny děti jsou tady šťastné. Příběh se trochu zamotá, když Pralinka musí do nemocnice, ale vše se v dobré obrátí. Knihu bych doporučila pro všechny malé čtenáře, jejich rodiče i paní učitelky.

4.3.2. *Středa nám chutná*

Autor: Iva Procházková

Ilustrátor: Denisa Wagnerová

Albatros, Klub mladých čtenářů, Praha 1994, ISBN 80-00-00407-0

První hodina

1) Žáci si z domu přinesou svoje oblíbené knížky (každý 2-3). Vzadu na koberci jednotlivé knihy představí, vyberou tu nejoblíbenější, pokusí se je zařadit k žánrům (pohádky, příběh s kriminální zápletkou, dobrodružná literatura, próza s dětským hrdinou apod.) Společně s vyučujícím si vysvětlí pojmy encyklopedie, detektivka, pohádka, apod.

2) **Naladění** – práce ve skupinách – Napište všechny názvy knih, které byste zařadili mezi knihy s kriminální, detektivní zápletkou (časový limit dle úvahy vyučujícího).

Žáci přečtou a porovnájí názvy knih, na které si vzpomněli.

3) V další části hodiny již pracují žáci samostatně. Na nelinkovaný papír formátu A4 napíší podle pokynů vyučujícího:

Napiš, co tě první napadne, když se řekne: nůž, zloděj, noc, banka, tma, tužka, policie, strach, les, televize.

Napiš vedle slov, která jsi napsala ty, ta slova, která jsem četla jako první.

Pro kontrolu vyučující přečte slova ještě jednou. Žáci si zapíší počet slov, která napíší správně. Může následovat pochvala buď slovní nebo v podobě výseku z razničky, kamínku, knoflíku apod.

4) Hra na detektivy

Za dveře jdou tři žáci, kteří nevědí o co půjde. Žákům ve třídě vyučující vysvětlí úkol:

„Zahrajeme si na detektivy. Kdo je to detektiv? Jaké musí mít vlastnosti?“

Do třídy se vrátí první žák.

„Vyšetřujeme záhadu. Ty jsi detektiv, ale nemáš na místě činu ani poznámkový blok ani tužku, vše si musíš zapamatovat, protože sdělené informace budeš předávat dál svému kolegovi.“

Vyučující přečte připravený úryvek z knížky. Do třídy se zavolá druhý žák. Nejprve mu vyučující vysvětlí, o co půjde. Potom má první žák za úkol, převyprávět z paměti a bez nápovědy, co si zapamatoval z textu, který četl vyučující. Stejná situace se opakuje i po zavolání třetího žáky do třídy, který na závěr půjde k vyučujícímu. Ten představuje hlavního vyšetřovatele a vyslechne si, co mu poslední „detektiv“ sdělil.

Všichni žáci nyní dostanou připravený text a společně si ho nahlas přečtou. Hledají nesrovnalosti, rozdíly a nedostatky v reprodukci.

5) Úkol na doma:

Vyučující: „Nyní potřebuji vaši pomoc. V jedné staré budově došlo k požáru. Našly se staré dokumenty, ale bohužel se je nepodařilo zachránit celé. Listy jsou ohořelé, části textu zmizely pravděpodobně působením deště a slunce. Spoléhám na váš důvtip, fantazii, představivost a schopnost předvídat. Věřím, že společně přijdeme na to, co mohlo být na prázdných místech a vy mi pomůžete vyřešit tento záhadný případ.“

Žáci dostanou ohořelé papíry s částmi textu. Tento text je z výše jmenované knihy. Doma se pokusí samostatně doplnit chybějící části dle své fantazie a uvážení. (viz. příloha 5)

Druhá hodina

1) Naladění – Najdi ztracené předměty.

Na tabuli bude napsaný seznam předmětů, které mají žáci najít a přinést je vyučujícímu (např. červený puntíkatý šátek, zelený hrníček z umělé hmoty, červená pletená rukavice, náhrdelník z barevných korálků, krabička od sirek, žlutá svíčka, jízdenka z vlaku, pohlednice se slunečnicí

apod.) Vyučující je ukládá jako předměty doličné do připravené dřevěné bedýnky nebo malého kuříku.

2) Následuje **četba ukázek** splněného **domácího úkolu**. Následuje pochvala, hodnocení, odměna i rozhovor se žáky, jak úkol plnili, zda sami nebo s něčí pomocí. Vyučující vhodně žáky vede k tomu, aby úkoly plnili samostatně. Nechce po nich, aby byli podepsané od rodičů a ani nehodnotí správnost pravopisných jevů. Žáky upozorní na to, aby i tady používali vše, co se již naučili v hodinách českého jazyka a snažili se psát bez chyb. .

3) Skupinová práce

Žáci ve skupině šifrují podle pokynů vyučujícího jméno miminka, které našel průvodčí Mlejnek ve vlaku.

Na tabuli jsou pod sebou napsaná velká tiskací písmena **A K C L I**

Žáci společně vymýšlí všechna dívčí jména, na která si vzpomenu, začínající těmito písmeny. Postupně odhalují jednotlivá jména, protože děvčátko jich původně dostalo hned pět. Jsou to: **Anna, Kateřina, Celestýna, Libuše** (tady může vyučující napovědět, že toto jméno nosila kněžna, která byla manželkou Přemysla a věštila slávu Praze), **Isabela** (náповědou může být rébus – dívčí jméno končí jménem bílého psa, jehož majitelem byl malý chlapec Sebastián). Správně napsaná jména si žáci buď podtrhnou nebo dopíší jinou barvou.

„Pět jmen je přece jenom hodně, takže to správné nakonec sestavili z počátečních pěti písmen, která vidíte na tabuli. Pokuste se přijít na to správné“

Řešení: **CILKA**

4) Samostatná práce

Vyučující: „Našla se další část textu. Tady nechybí celé věty, ale pouze některá slova. Pokuste se přijít na to, která jsou ta správná a doplňte je.“

Žáci si potichu čtou připravený text a samostatně ho doplňují. Kdo nestihne, dokončí doma.

Třetí hodina

1) Žáci přečtou doplněné texty.

2) Vyučující přečte pomalu originální část textu, kterou žáci samostatně doplňovali. Její objevení, nalezení patřičně okomentuje. Žáci si barevně nadepisují správná slova a pokud sami doplnili bezchybně, oznámí tuto skutečnost ostatním.

3) Žáci dostanou celý správný text. Na tabuli jsou k němu napsané otázky, na které žáci samostatně písemně odpovídají.

- Jak se jmenoval zapomnětlivý žák, jehož sešit se objevil ve Ztrátách a nálezech?
- Jak bylo nalezené miminko dlouhé, kolik vážilo, jaké mělo vlasy a oči?
- Kam bylo děvčátko převezeno ze Ztát a nálezů? Popiš jeho cestu až do konce.
- Napiš, jaké byla Cilka dítě.
- Čím se Cilka odlišovala od ostatních dětí? Jak působila na všechny okolo sebe?

Žáci přečtou a porovnájí své odpovědi.

4) Vyučující rozdá žákům obrázky. Řekne jim, že se objevily další indicie, které mohou pomoci vyluštit to, odkud původní i následné texty pochází. Na obrázcích je dům.

Úkol pro žáky:

- Napiš, jak na tebe tento dům působí.

Žáci přečtou své odpovědi.

5) Úkol na doma:

- Napiš, co si myslíš, že je to za dům.

Čtvrtá hodina

1) Žáci přečtou své úkoly, své příběhy o domě na obrázku.

2) Vyučující jim oznámí, že ví, kdo v onom domě bydlí. Je to Pralinka.

Úkol pro žáky:

Napiš, kdo je to podle tebe Pralinka.

Žáci přečtou své odpovědi.

3) Úkol na doma

Vyučující sdělí žákům, že objevil kopii části titulní strany s názvem knihy, odkud všechny texty i obrázek domu pochází. Dokonce ví, že knihu napsala jistá spisovatelka **Iva Procházková**. Žáci dostanou další samostatný úkol. Mají přemýšlet o tom, proč se kniha jmenuje **Středa nám chutná** a svoji stručnou odpověď napsat na papír.

Pátá hodina

1) Žáci přečtou své odpovědi

2) Vyučující sdělí žákům, že při návštěvě knihovny náhodně objevil knížku **Středa nám chutná** a že po jejím přečtení se může každý dozvědět, proč má kniha právě tento název, kdo to byla Pralinka i co to bylo za dům byl na obrázku. Během následujících dní se knížka objeví někde ve třídě. V ní bude vložený list z otázkami. Kdo ji najde, může si ji půjčit, přečíst a odpovědět na otázky. Po přečtení a zodpovězení otázek vše odevzdá vyučujícímu a dostane odměnu.

Se třídou jsme se připravovali na besedu do knihovny, která se měla týkat života a díla spisovatele Jana Wericha. Žáci si do školy přinesli knihu Fimfárum, kterou jsme si v závěru jedné z hodin čtení prohlédli, řekli jsme si, kdo ji napsal, podívali jsme se na ilustrace i jejich autora. Pracovala jsem se žáky 5. třídy.

Na pohádce Fimfárum žáci mohli poznat, jak moudrý, veselý a vtipný člověk byl pan Werich. Jakou měl fantazii a jak měl rád její svět. Práce s touto pohádkou nám vyplnila několik dalších hodin čtení a zasáhla nám i do jiných předmětů.

4.3.3. Fimfárum

Autor: Jan Werich

Ilustrace: Jiří Trnka

Albatros, Klub mladých čtenářů, Praha 1992, ISBN 80-00-00193-4

1) Naladění ve skupinách – písemně na nelinkovaný list papíru formátu A4

Vyučující:

- Napište na papír pod sebe každý své jméno.
- Nyní napište každý vedle svého jména, odkud kam jste někdy jeli vlakem.
- Napište všechna slova, která začínají hláskou F (časový limit).
- Napište, co je to podle vás fimfárum.

Nahlas žáci přečtou některé své odpovědi. Mluví o svých zkušenostech a zážitcích z cestování vlakem. Přemýšlí o tom, co je to fimfárum, k čemu asi slouží. Pokud někdo z žáků pohádku zná, zatím neprozrazuje (domluvit předem).

2) Vyučující přečte úryvek z přebalu knihy:

„Dalo by se napsat mnoho pošetilostí a hloupostí o této knížce; pošetilostí vedených marnou snahou pokusit se popsat vypravování a příběhy zrozené z hravosti a moudrého zahledění, pošetilostí z planého mudrování, jak je možné, že se Fimfárum dá číst stále znovu a znovu a vždy s jiným čtenářským zážitkem, jak krásně česky je napsáno, i pošetilostí z prosté čtenářovy radosti, výskotu a obdivu nad pohádkami a jejich vypravěčem. Je i mnoho pošetilých sporů: jsou dospělí, kteří tvrdohlavě prohlašují, že Werichovy pohádky pro děti vůbec nejsou, že jim nemohou rozumět apod.; a jsou děti, kterým je ze stejných důvodů víc než jasné, že Fimfárum dospělým do ruky vůbec nepatří. Všichni a každý zvlášť by si Fimfárum rádi přivlastnili, měli ho jen pro sebe. Jenže to nelze, neboť fimfárum jako takové je velice zvláštní záležitost, jak je známo, jen o chlup tenčí než ta nejtenčí rákoska.“

- povídání se žáky o pocitech a názorech na úryvek.

3) **Samostatná práce žáků** – písemně na nelinkovaný list papíru formátu A4

Na tabuli jsou napsané názvy vesnic z Werichovy pohádky Fimfárum (Důvěřov, Samochvaly, Vejtahy, Tůdlety, Nejededál).

- Napiš, co se podle tebe dělají lidé v jednotlivých vesnicích.

- Ve které z těchto vesnic bys chtěl bydlet?

- Podtrhni barevně tu vesnici, ve které se podle tebe odehrál pohádkový příběh Fimfárum (Proč si myslíš, že právě tady? – žáci zodpoví ústně).

Žáci přečtou své odpovědi. (viz. příloha 6)

4) Vyučující přečte nahlas úvodní část příběhu, žáci poslouchají, aby se dozvěděli, kde se děj odehrával a kdo z nich tedy měl pravdu. „...A to všechno je tam z kamene vytesané a pod tím je z květin vysázený nápis, který se čte Fimfárum.“

5) **Hlasité čtení.** Vysvětlení výrazů lokaj, visatec, idealista.

6) **Čtení s porozuměním.** Žáci dostanou lístečky s otázkami a nalepí si je na svůj papír, pokračují v tichém čtení a na otázky písemně odpovídají.

- Kdo byl ve skutečnosti nadlesní? (čert)

- Jaké úkoly dostal kovář od knížete? (za jednu noc ukovat řetěz, kterým se dá třikrát obtočit zámek; za jednu noc přemístit vodu z řeky do zámeckého parku; opatřit fimfárum)

- Kdo všechno kováři pomohl? (čert, vodník Čochtan)

- Jaká slova začínající písmenem F našel kovář ve slovnících?

- Co to tedy bylo fimfárum?

- Co chtěl čert po kováři za fimfárum? Splnil kovář to, co po něm čert žádal?

- Co se stalo s fimfárem?

(viz. příloha 7)

7) **Úkoly na doma:**

- dočíst příběh a dokončit odpovědi je úkol pro všechny

- nakreslit obrázek kováře, kovářky a lokaje – dobrovolný úkol (viz. příloha 8)

- vyrobit doma své fimfárum – dobrovolný úkol

Opět se jedná o více úkolů, na jejichž vypracování žáci potřebují více času. Je tedy dobré je zadat např. před víkendem. Obrázky i fimfára mohou žáci případně nosit v průběhu celého týdne. Na jeho konci se celá aktivita zhodnotí, žáci pohovoří o zážitcích a zkušenostech při výrobě fimfára i o svých obrázcích, ze kterých si ve třídě vytvoří výstavku.

Vyrobené fimfárum ještě využijí. Každý žák bude mít v průběhu dalšího týdne možnost svoje fimfárum jednou použít. Kdykoli během vyučování mohou mávnout fimfárem a zavolat: „Fimfárum!“ Celá třída znehybní na deset vteřin. Potom žák zavolá: „Fimfárum dost!“ Domluví se určitá pravidla (např. nepoužívat při písemném opakování, při diktátě apod.) Domnívám se, že po této motivace si proutek zhotoví úplně všichni. Včetně paní učitelky.

Při následné besedě v knihovně žáci vyzkoušeli fimfárum a paní knihovnici tím velice mile překvapili.

8) Odměna za splnění úkolů

Kdo splní všechny tři úkoly dostane k vyluštění křížovku.

Vyučující: „Při mém listování knihou z ní vypadla obálka. Byla otevřená a nebyl na ní adresát (vysvětlení pojmu). Podívala jsem se do ní a objevila nevyřešenou křížovku. Začala jsem jí tedy říkat „knížovka“, když vypadla z knížky. Byla jen jedna, ještě jsem ji neluštila. Nakopírovala jsem ji a každý z vás, kdo mi odevzdá všechny tři úkoly ji ode mě dostane.“

Za splnění všech úkolů i vyluštění křížovky dostanou žáci jeden jimi náhodně vybraný citát či moudrost pana Wericha a do žákovské knížky jedničku. Citáty si potom společně vystaví a vysvětlí jejich význam.

Moudra a citáty pana Wericha:

Vždycky bylo, je, a já se domnívám,
že i bude na světě lid ívíc hloupých a nevzdělaných,
než chytrých a vzdělaných,
i když chytrost a vzdělanost nejsou na sobě přímo závislé.
Já znám mnoho vzdělaných hlupáků.

Mít rád lidi a milovat lidi to je celé tajemství a snad jediný
recept na štěstí.

Mějte dobrou náladu. Dobrá nálada vaše problémy sice nevyřeší, ale naštvete tolik lidí kolem, že stojí za to si ji užít.

Bůh stvořil člověka, ale nedal si to patentovat, a tak to teď po něm může dělat kdejaký blbec.

Francouzi nemohou být sprostí, neb nevyslovují H.
A taky, že tím o HODNĚ přijdou.

Proti blbosti i bohové bojují marně.

Smích chytré lidi léčí. A jen blbce uráží.

Lidské štěstí, to je taková šňůrka, na kterou navlékáme malé korálky, taková malá štěstí - čím jsou drobnější a čím je jich víc, tím je to jejich štěstí větší.

Dokonalost je znamenitá věc, ale má jednu vadu.
Věští konec.

Člověk, který nikdy neplakal nežil opravdový život!

Člověk, který cestuje s touhou dozvědět se, směřuje přes všechny dálky hlavně k sobě samému.

Nikdy se nesměji nejlépe. Bojím se, že by to mohlo být naposledy.

Až Ti bude úzko otoč se čelem ke slunci. Všechny stíny budeš mít za zády.

Člověk se nají, napije, pak se dívá na televizi, což je možná nebezpečné, vezme si pyžamo, usne a ráno se neprobudí. Deset tisíc bych za takovou smrt dal, a že

jsem hodně lakomej!

Člověk musí mít vždycky cíl, ale nemusí se vždycky trefit.

Přátelství je součást lidského štěstí.

Umění je jako slunce, které se taky nikomu nevtírá. Když zatáhne záclony a zavřete okenice, tak vám slunce do bytu neleze, jenomže je to vaše chyba, pane, že chcete žít potmě.

Paměť je výsadou blbých, chytrý nemá čas si pamatovat, chytrý musí vymýšlet..

Naše základní škola spolupracuje s nakladatelstvím Albatros a nakladatelstvím Fragment. Obě nám pravidelně zasílají nabídky dětských knih, na které si děti, rodiče i vyučující již zvykli, těší se na ně a využívají je. Nabídky Albatrosu, Klubu mladých čtenářů jsou velmi vhodně upraveny. Žáci se v nich dozví spoustu zajímavostí o knížkách i spisovatelích, o různých výročních týkajících se dětské literatury a jejich tvůrců, mohou se účastnit soutěží či jsou motivováni nějakou hmatatelnou odměnou. Jednou to bylo například tzv. Tojxeso, při jehož hře si žáci mohli procvičit jména spisovatelů i ilustrátorů literatury pro děti a mládež, podruhé za objednání knížek dostali Písálkův hrací kvíz, při kterém si prověřili své znalosti z oblasti dětské literatury, literárních postavách, autorů apod.

Pokud přijde do školy takováto nabídka, vždy si s žáky jednotlivé tituly představíme, přečteme si o nich upoutávky a zajímavosti. Diskutujeme o tom, které knížky by si rádi objednali a přečetli. Většinou se jednou až dvakrát do roka domluvíme mezi sebou a se souhlasem rodičů si nějakou knížku každý žák zakoupí. Společně ji využíváme při hodinách čtení. Někdy přečteme společně celou knihu, jindy jen část a žáci se k ní potom vrací sami. Takto se našimi společníky při hodinách čtení staly již knížky Děti z Bullerbynu od Astrid Lindgrenové, Pekelná třída od Vojtěcha Stekláče nebo Mikulášovy patálie, které napsal René Goscinny. V letošním školním roce jsme společně vybrali knihu **Kryštofův Vzdušný zámek**, což je kniha náročnější a musí se s ní dobře pracovat, aby žáci vše dobře vstřebali a pochopili. Zavede je do světa dětské fantazie, do světa snů, ve kterém je možné cokoliv. Je to snový příběh malého Kryštofa, který buduje svůj originální svět. Provází ho v něm andělé, kteří mají každý den podobu někoho jiného, podle toho, jakou mají náladu... S knihou pracujeme teprve krátký čas, ještě jsme ji nedočetli. Žáci si ji oblíbili, líbí se jim a těší se na nová dobrodružství malého chlapce a jeho kouzelného světa.

4.3.4. Kryštofův Vzdušný zámek

Autor: Ladislav Karpianus

Ilustrace: Peter Uchnár

Albatros, Klub mladých čtenářů, Praha 2010, ISBN 978-80-00-02592-6

1) Dvouhodinový blok

Naladění – žáci samostatně odpovídají písemně na nelinkovaný papír formát A4

- Napiš, co všechno se dá dělat ve vzduchu
- Napiš, co ty bys chtěl dělat ve vzduchu, kdyby to mohlo být cokoliv.
- Máš nějaký sen, který by sis přál splnit?

- Kdo myslíš, že je to Kryštof?
- Co podle tebe znamená slovo „fantazie“?

Žáci přečtou své odpovědi, okomentují je. (viz. příloha 9)

„Proletí se“ po třídě jako motýli, letadla, vítr...

2) **Seznámení s knihou** – žáci si prohlédnou obal, přemýšlí o tom, co mohou znamenat kresby na něm, přečtou si text na zadních deskách. Vyučující sdělí žákům některé informace o Ladislavu Karpianovi, který se narodil v Plzni, vystudoval Literární akademii – Soukromou vysokou školu Josefa Škvoreckého v Praze a působí nyní jako scénárista, redaktor a autor knížek pro děti i dospělé. Potom jim pustí na interaktivní tabuli vánoční upoutávku ke knížce z www.karpianus.cz, kterou vytvořil Tomáš Vlček. Je doprovázena příjemnou hudbou a slovem ji v roli Kryštofa provází malý chlapec.

3) Vyučující přečte úvodní část prvního příběhu. Zeptá se žáků, jak je doma oslovují, když je vše v pořádku, jak naopak, když doma zlobí.

4) **Hlasité čtení**

Otázky k textu:

- Proč byl Kryštof „aprílové dítě“?
- Vzpomeneš si oslavu svých narozenin? Který dárek ti udělal největší radost?
- Jaké jídlo si nejraději dáváš ke snídani?

5) **Ochutnávka jídel** se zavázanýma očima. Činnost je dobrovolná. Žákům jsou nabídnuty příjemné chutě (čokoláda, jablko, kiwi, tvrdý sýr, pomeranč, mrkev, paprika).

6) **Čtení s porozuměním.**

Každý žák potichu dočte příběh buď ve škole nebo doma a odpoví na otázky k textu.

- Co je to frrrbrrr? (Francouzské brambory.)
- Co dělal Kryštof po večeři? (Skládal puzzle.)
- Co dělal Kryštof po umytí než šel spát? (Hrál na klavír.)
- Co všechno si ve svém dalším snu vytvořil? (Spodky z jemného hedvábí, dlouhé hnědé kalhoty do zvonu, košili vyhlídnutou v jedné výloze.)

7) Úkoly na doma: (dobrovolné)

- Nakresli planetu, na které bys chtěl žít nebo se tam ocítat ve svých snech. (viz. příloha 9)
- Nakresli jídla, která máš rád. (Snídaně, oběd, večeře.) (viz. příloha 10)
- Napiš, jaký máte doma rituál. Můžeš ho i namalovat. (viz. příloha 11)

Následující hodina čtení

- 1) **Prohlížení obrázků planet.** Žáci popíší, co nakreslili, jak se jejich planeta jmenuje, co je na ní zvláštního, co se na ní dá prožít.
- 2) **Prohlížení obrázků nakreslených jídelníčků.** Instalace obrázků ve třídě.
- 3) Žáci přečtou, jaké mají doma **rituály**. Připomenou si rituály, které patří k různým svátkům nebo jiným dnům – Velikonoce, Vánoce, pálení čarodějnic, konec školního roku, rodinné oslavy apod.
- 4) **Hodnocení** – za splněné úkoly následuje odměna podle toho, kolik jich žáci splnili. Dostanou výseky z razniček (kamínek, knoflík) za každý splněný úkol. Za vypracování všech tří dostanou ještě jedničku do žákovské knížky.

Mezi nejoblíbenější autorky dětských knížek patří i švédská spisovatelka Astrid Lindgrenová. Na začátku školního roku jsem žákům ve třídě připravila výstavku různých titulů určených dětem. Při hodině čtení jsem jim nahlas četla úryvky z knížek, mluvili jsme o jejich autorech, prohlíželi si ilustrace, vyprávěli si o tom, jestli někdo tyto knížky má ve své knihovničce nebo je sám četl. Na lísteček si žáci napsali seznam tří knížek, které by si rádi přečetli v následujících hodinách čtení. Nejčastěji se objevovala kniha Děti z Bullerbynu. Do naší školy právě přišla nabídka knižních titulů z Klubu mladých čtenářů při nakladatelství Albatros. Všichni žáci ji obdrželi, mohli jsme si tedy o vybrané knížce i spisovatelce Astrid Lindgrenové přečíst nové informace a zajímavosti. Někteří si po domluvě s rodiči jmenovanou knížku objednali, jiní si ji zapůjčili v žákovské knihovně nebo ji našli ve své knihovničce doma. V následujících dnech jsme příběhy dětí z Bullerbynu začali společně číst, z toho vyplývala pro žáky řada zajímavých úkolů. Následovala i beseda v knihovně v Hlinsku. O švédské spisovatelce jsem měla pro žáky připravenou i prezentaci na interaktivní tabuli.

V následující části své diplomové práce předkládám náměty na práci s některými kapitolami z knihy a úkoly pro žáky.

4.3.5. Děti z Bullerbynu

Autor: Astrid Lindgrenová

Ilustrace: Helena Zmatlíková

Albatros, Klub mladých čtenářů, Praha 1986, 13-103-KMČ-86

Úvodní hodina

1) **Seznámení s knihou** – žáci listují knihou, čtou názvy jednotlivých kapitol, diskutují o tom, co by se v nich mohlo odehrávat. Rozvíjí se tak souvislé vyjadřování žáků. Prohlíží si ilustrace Heleny Zmatlíkové. Jmenují další tituly, které česká ilustrátorka obohatila svými kresbami (Honzíkova cesta a O letadélku Káněti od Bohumila Říhy, Vánoční příběhy od Astrid Lindgrenové, O jabloňce od Eduarda Petišky a další).

V knížce žáci najdou stránku, kde jsou vyobrazeni hlavní hrdinové. Šest dětí, které se jmenují Lisa, Lasse, Bosse, Anna, Britta, Olle. Seznámí se na obrázku v první kapitole i se třemi statky. Vyučující napíše jejich názvy na tabuli včetně výslovnosti. Žáci si je přečtou nejprve společně, potom postupně každý zvlášť a zapíše si názvy i výslovnost každý do svého sešitu.

Kolik je nás dětí v Bullerbynu

2) Hlasité čtení

Úvodní část textu přečte vyučující, pokračují žáci. U názvů statků se ještě zastaví a společně vysloví.

3) Úkol na doma

Napiš názvy knížek, které ilustrovala Helena Zmatlíková. Pokud máš některé doma, přines je do školy. Uděláme si z nich ve třídě výstavku.

Žáci k plnění úkolu využijí svou vlastní knihovnu, mohou zajít do žákovské knihovny, podívat se na internet. Doporučíme počet do deseti knížek. Za splněný úkol následuje odměna ve formě výseků z razničky (knoflík, kamínek).

Jak slavíme v Bullerbynu Vánoce

1) Naladění – Dokonči větu:

Pro mě jsou Vánoce, když...

Žáci přečtou svoje odpovědi. Následuje rozhovor o Vánocích.

2) Hlasité čtení

Úvodní část kapitoly přečte vyučující, následně čtou nahlas žáci.

Otázky k textu:

- Kdy se u vás doma začíná péci cukroví?
- Jak je to u vás doma se stromečkem? Kdy a kde se u vás objeví?
- Jak se zdobí stromeček u vás doma?
- Kdo u nás nosí dárky?
- Jaká jídla máte ke štědrovečerní večeři?
- Jaké dodržujete zvyky?
- Jaké znáte koledy?
- Vzpomenete si na nějaký dárek, který vám udělal velkou radost?

3) Čtení s porozuměním

Žáci najdou v textu odpovědi na následující otázky a napíší na papír.

- Kolik hrášků daly děti do lahve? (322)
- Jakou cenu dostal ten, kdo odpověděl nejlépe? (perníkovou cenu, perníkovou hroudu)
- Kdo cenu vyhrál? (dědeček)

- Co dělají děti na Štědrý den dopoledne? (Chodí ke Kristin do Lövnäsu s košíkem plným dobrot.)
  - Čím zdobí v Bullerbynu vánoční stromeček? Co vše na jejich stromečku visí? (červená jablíčka, perníčky, košíčky s rozinkami a oříšky, andělíčky z vaty, vlaječky, svíčky, karamel)
  - Co měli na Štědrý den k obědu? (chleba namáčený v omáčce)
  - Kdo ve Švédsku nosí dětem dárky? (vánoční skřítek)
  - Jaký zvyk se dodržuje na Štědrý večer v Bullerbynu? (Ten, kdo najde v kaši mandli, bude mít určitě napřesrok svatbu.)
  - Kdo ve své kaši našel mandli? (čeledín Oskar, děvečka Agda)
  - Jakou rýmovačku složil Lasse? (Mandlička je na dva kusy, Oskar Agdu dostat musí.)
  - Jaké dárky dostala Lisa? (novou pannu, tři knížky, zábavnou hru, látku na šaty, rukavice a ještě všechno možné)
- Společná kontrola odpovědí.

4) Úkoly na doma

- Napiš, jaké druhy cukroví pečete na Vánoce u vás doma vy. A které nejvíc chutná tobě?
- Nakresli váš vánoční stromeček.

Za splněné úkoly budou žáci opět odměněni, případně ohodnoceni známkou.

5) Další aktivity

Po přečtení příběhu vyučující se žáky pohovoří o mezigeneračních vztazích.

- Kdo s vámi tráví Vánoce?
- Koho o Vánocích navštívíte?

Další otázky:

- Obdarováváte zvířátka doma? V lese?

Žáci mohou vyrobit jednoduché krmítko z plastové lahve, květináče apod.

Otázky a úkoly k jednotlivým kapitolám

Kluci nedokážou mít nějaké tajemství

Úkol:

Dokonči větu:

Paní učitelka má tajemství. Já si myslím, že...

Jak jsme s Annou chtěly utéct

- Kdo je tvůj kamarád, s kým si nejraději hraješ?
- Na co si nejraději hraješ?
- Kdybys měl někdy ten nápad, že bys utekl, kam by to bylo?
- Koho bys vzal s sebou?
- Co by sis vzal s sebou?
- Kdo chce, může přečíst svoje odpovědi. Vyučující žáky poučí o jejich osobním bezpečí.

Vždyť jsem to říkala – kluci nedokážou mít nějaké tajemství

- Vymysli si indiánské jméno a napiš ho.
- Namaluj sebe jako indiána, indiánku.
- Jaké indiánské jméno bys dal své paní učitelce?

Žáci vymysleli indiánská jména nejenom sobě a paní učitelce, ale také paní knihovnici po besedě v knihovně. Nakreslili pro ni obrázky na základě zážitku z návštěvy knihovny a předali jí je při dalším setkání.

Začíná nám zase škola

- Jaká jídla připravily děti nemocné paní učitelce? (čaj a obložené chlebíčky, guláš, ovesnou kaši)
- Napiš, jaká máš rád jídla.

Úkol na doma:

Napiš recept na váš domácí guláš.

Když prší

- Co děláš, když venku prší?
- Jaké znáš společenské hry?
- Najdi v textu, co dala Lisa všechno do bábovky? (dvě vajíčka, dva šálky cukru, velkou hroudu másla, mouku, mléko, citrónovou kůru, prášek do pečiva)

Úkol na doma:

- Napiš recept na vaši domácí bábovku.
- O víkendu podle receptu upeč ze asistence maminky nebo babičky bábovku a přines do školy důkaz.

Všichni žáci plnili postupně jednotlivé úkoly. Čekal nás „bábovkový“ týden, protože vzorků na ochutnávání se sešlo opravdu hodně.

Dědečkovi je osmdesát let

- Napiš něco o svém dědečkovi a nakresli ho.

Dostanu jehňátko

- Napiš, jaký je tvůj vysněný mazlíček.

- Namaluj ho a popiš, jak by měl vypadat.

Se žáky jsme přečetli celou knihu. Některé příběhy jsme četli společně ve škole, jiné si četli sami. O přečtených příbězích, historkách, zvycích a tradicích jsme si vyprávěli. Knížka žáky zaujala. Upřímně se těšili na každé další setkání s ní. Všechny splněné úkoly byly odměněny buď ústní pochvalou, pochvalným lístečkem, výsekem z razničky nebo známkou do žákovské knížky.

Po přečtení celé knížky dostali žáci ještě další **dva úkoly**:

- Napiš, co se ti vybaví, když se řekne „Bullerbyn“. Můžeš nakreslit obrázek příběhu, který se ti nejvíce líbil. (viz. příloha 12)

- Napiš, jestli bys chtěl bydlet v Bullerbynu a proč. (viz. příloha 13)

4.4. Další aktivity podporující čtenářství u dětí mladšího školního věku

4.4.1. Hra „Na vzkazy“

Z dětství mám jednu krásnou vzpomínku. Milovala jsem vzkazy od maminky. Když jsem přišla domů a nikdo tam, na stole většinou čekal vzkaz. Takový malý „dopis“.

Tento zvyk, možná rituál, mi zůstal. Obvykle, když odcházím nebo odjíždím na delší dobu mimo bydliště, nechávám dětem na stole vzkaz. Je to už takové nepsané pravidlo. A stejně tak, jako když jsem byla malá holka, očekávám nějaké psaní od svých dětí v opačné situaci i já. Ve chvíli kdy opouští na nějakou dobu ony mě. Vzkazy si odnepaměti schovávám. Je jedno, jestli jsou napsané na lístku z autobusu, na bílém místě na obálce nebo na barevném úhledném papírku. Když jsem toto vyprávěla nedávno své dceři, ujistila mě, že kdykoli se vrací domů, první její cesta vede do kuchyně ke stolu, kde očekává nějaké pozdravení nebo pokyny ode mě. A je prý vždy moc zklamaná, když na ubruse nic neleží.

Vymyslela jsem pro děti **hru „Na vzkazy“**

(Inspiroval mě jeden email, který jsem dostala od své kamarádky.)

- dětem převyprávím svoji vzpomínku z dětství
- vysvětlím jim, o co v naší hře půjde
- děti dostanou nepopsaný bílý list A4; pokud jim nebude stačit, dám jim postupně i listů víc
- na něj napíší pod sebe v rozestupech seznam svých spolužáků
- tento list si nechají týden, 10 dní, jak se domluvíme, a píšou na něj pro jednotlivé děti, co by jim chtěly vzkázat, říct... a třeba se stydí, bojí nebo je chtějí potěšit
- domluvíme se, že nebudou používat žádné vulgarismy
- každý vzkaz zvlášť podepíše (pro každé dítě), vysvětlím, že bychom si za svými názory měli umět stát a obhájit si je, také si vysvětlíme, co je to anonym
- každý, kdo bude mít svůj seznam popsán, mi ho může donést (Pokud nechce, dávat mi ho nemusí, ale to by celá naše činnost ztrácela význam.)
- až budu mít všechny listy u sebe, jednotlivé vzkazy od sebe odstříhnu a nalepím je na jiný nový list, pro každé dítě zvlášť
- potom děti dostanou každý svůj „vzkazníček“ od kamarádů, spolužáků

- podělíme se o dojmy ze psaní těchto vzkazů
- děti si svůj „vzkazníček“ donesou domů
- následující den si popovídáme o dojmech z toho, co se děti dozvěděly
- kdo bude chtít, může nám některé vzkazy přečíst

4.4.2. Posíláme přání, dopis, pohled...

Jako malá jsem také velmi ráda psala dopisy a pohledy. Z každého tábora nebo z prázdnin u babičky jsem si přivezla několik adres a poctivě jsem si se svými novými kamarády psala. Mrzí mě, že se toto z našich životů vytrácí, to očekávání, napětí, kdy už přijde dopis...

Ve své pedagogické praxi se snažím o malé návraty. Dětem vyprávím o svých zážitcích a vzpomínkách a snažím se jim přiblížit tyto pocity. Snažím se v nich probudit empatii ke svým blízkým, rodičům, prarodičům, kamarádům...

Každý rok se snažím, abychom aspoň dvakrát poslali poštou nějaké přání, pohled, dopis. Se vším všudy. Od výroby přáníčka, zakoupení pohledu, známky... až po vhození do schránky. Pravidelně to bývá na Vánoce. Děti si přinesou adresu toho, komu budou psát. Města i vesnice se pokoušíme najít na mapě. Děti vypráví o vztahu k místu i osobě.

Společně vyrobíme **vánoční přání**.

Dále se děti snaží vymyslet nějaké veršované přání.

- hledáme slova, která se týkají zimy, Vánoc
- vymýšlíme rýmy (Vánoce – po roce, zima – prima, stromek – zvonek, chumelí – nadělí,...)
- děti samostatně vymýšlí svá veršovaná přáníčka
- čteme si je
- každý to své napíše do přání pro adresáta

Na obálku napíšeme adresy. Na poštu si dojdeme koupit známky, děti si je samy vylepí. Paní pošťače za přepážkou zazpíváme koledu, zarecitujeme nějakou vánoční básničku. Děti přání venku vhodí do schránky.

Přání, které žáci společně složili:

Vánoční...

Přišla zima po roce,
přinesla nám Vánoce.
Zvoneček zvoní,
purpura voní.

Venku rostou sněhuláci,
bambulatí pajduláci.
Těšme se, těšme se,
Ježíšek nám dárky přinese.

Další pohled posíláme na **Velikonoce**. Dojdeme si tentokrát koupit nejen známky, ale i pohledy. Používáme peníze z třídního fondu. Jsou to peníze, které jsme utržili na vánočním jarmarku. Společně sestavíme a napíšeme na tabuli tentokrát neveršované přání a děti si ho napíší na pohlednici. Vylepíme známky a jdeme opět vhodit pohledy do schránky.

4.4.3. U rybníka – Den bez aktovek

Poslední naše psaní tohoto typu je ke konci školního roku. Jeden den se společně neučíme ve školních lavicích, ale chodíme k rybníku, kde je veliká chata s venkovní terasou. Děti si s sebou vezmou deku, polštářek, svačinu, svoji oblíbenou knížku, penál, pastelky, sportovně se obléknou.

U rybníka na cestě si zaběhají, na konci cesty je nechám pozorně pročíst informační tabuli (nacházíme se v chráněné krajinné oblasti), šiškami hází na cíl a po návratu k chatě dostanou ve dvojicích či menších skupinkách kontrolní otázky, které se týkají informací z tabule, turistických značek apod. U chaty si opečeme špekáčky, vše po sobě správně uklidíme, na dekách mají děti chvilku na klidné tiché čtení, pokud se s námi někdo chce podělit o hezký úryvek z knížky, má tuto možnost. Jsou zde i stolečky, které využijeme k napsání **krátkého dopisu**. V něm děti popíší náš společný den, činnosti, zážitky. Napíšeme adresu, nalepíme známku a dopis odneseme na poštu.

O našem společném dni si vyprávíme, ve škole namalujeme obrázky, vytvoříme komiks apod. Vždy s sebou nosím fotoaparát, fotky vystavím ve třídě, dám je na naši společnou stránku na „Spolužácích“.

4.4.4. Pohádka pro rodiče – Zapomenutý deštník

Další velice zdařilou činností, kterou jsme s dětmi společně připravili a prožili, bylo na konci školního roku divadelní představení pro rodiče. Se třídou, ve které jsem byla třídní učitelkou tři roky, jsme se domluvili na společných akcích na konci školního roku. Jednou z nich bylo i naše „rozlučkové odpoledne“. Děti si pro své rodiče připravily krátké pohádkové vystoupení na motivy pohádky Zapomenutý deštník. Nejprve jsem děti na vše připravila při hodinách čtení.

1) **Naladění** – žáci samostatně písemně odpovídají na nelinkovaný papír formátu A4:

- Napiš, jaké počasí máš rád a proč.
- Napiš, jaké počasí nemáš rád a proč.

Žáci přečtou své odpovědi nahlas.

2) Vyučující přečte, zarecituje žákům básničku **Jiřího Žáčka**

Když prší

Když prší,

Kvetou paraplíčka.

Když prší voda do ticha,

Poslouchej déšť a zavři víčka.

Když prší,

Kvetou paraplíčka a každé někam pospíchá.

Otázky pro žáky:

- Jak je možné, že paraplíčka kvetou?
- Kam paraplíčka pospíchají?
- Je slyšet déšť?

3) **Hra na déšť, na zvuky deště:** každý žák si najde ve třídě jiné místo a ťuká svými prsty na lavici, na okenní parapet nebo na podlahu. Jinak je úplné ticho. Nejprve potichu, potom předvádí jak fouká vítr, hlas se může zesilovat a zase ztišovat. Stejně tak i ťukání. Mohou mít zavřené oči.

4) Otázky pro žáky:

- Mohou mít paraplíčka svoji školu?
- Jaké tam asi mají předměty?

Všichni společně vymýšlí, jaké předměty by se mohly vyučovat ve škole pro paraplíčka. Názvy předmětů píše vyučující na tabuli, žáci na papíry.

Škola pro paraplíčka, vyučovací předměty:

- Otevírání a zavírání
- Odolávání větru, dešti
- Estetická výchova

- Chování v dešti
- Sušení
- Mechanická výchova, první pomoc
- Návraty domů

5) Úkoly na doma:

- Vymysli a napiš pohádkový příběh o paraplíčku, které chodilo do školy. (viz. příloha 14)
- Nakresli obrázek k příběhu.
- Přines si do školy své paraplíčko, deštník.

6) V úvodní části následující hodiny čtení si žáci za doprovodu vhodné písničky z CD (Duhová víla, To tehdy padal déšť, Ty jsi jen déšť, Prší krásně) zacvičí, zatančí se svými deštníky. Přečtou své pohádkové příběhy, umístí si je ve třídě společně s obrázky.

7) Následuje seznámení s knížkou plnou pohádek a hlavně s pohádkou *Zapomenutý deštník*. Vyučující ji nahlas přečte. Pohádka je krátká, vyplývá z ní poučení, že bychom neměli ostatními pohrdat a využívat je ve svůj prospěch. Mluví se v ní o čistém a nezištném přátelství.

Ani den bez pohádky

Čítanka nejen pro mateřské školy

Autoři: Zdeněk k. Slabý, Dagmar Lhotová

Ilustrace: Jolanta Lysková

Portál, Praha, ISBN 80-7178-382

„Tato čítanka, která je určena především pro mateřské školy, obsahuje ve značné míře motivy folklórních či klasických pohádek. Inspirací tu byly především látky české a slovenské, ale také polské, lužickosrbské, ruské, německé a francouzské. Záměrně jsou v této čítance různé formy pohádek od klasicky zaokrouhlených dějů a magicky volených vstupních rčení přes mnohem méně obvyklá témata až po parafrázi bajky a přímočarou, avšak drobným špílcem ozvláštěnou moralitu. Není to tedy pohádková knížka v ustáleném slova smyslu, nýbrž čítanka, která musí dávat více možností k průběžné práci s dětmi.“ (Slabý, Lhotová, 2000, s.9)

8) *„Zapomenutý deštník“* (Slabý, Lhotová, Ani den bez pohádky, 2000, s.186)

Všichni žáci dostali natištěný text pohádky. Vysvětlila jsem jim svůj záměr.

Úkoly pro žáky:

- 1) přečíst společně i samostatně text příběhu
- 2) rozdělit si role, případně některé postavy doplnit
- 3) napsat jednoduchý scénář
- 4) vyrobit kulisy, rekvizity
- 5) nacvičit představení
- 6) sehrát představení rodičům

Žáci byli nadšeni, těšili se na společnou přípravu představení, všech úkolů se zhostili velmi dobře a já jsem se stala „pouze“ jejich rádcem a pomocníkem. Provedla jsem nepatrné úpravy ve scénáři a upozornila je na výrazný přednes. Naše třída se na několik týdnů změnila ve výtvarnou dílnu a divadelní zkušebnu. Žáci využívali přestávky, zůstávali ve třídě i po vyučování, scházeli se po škole, aby výsledek byl co nejlepší. Společné snažení se jim velice dařilo. Dalo by se říci, že mě jakoby z celé akce vyloučili, byli tajemní a obraceli se na mě čím dál tím méně. Hlíдалa jsem ovšem čas, abychom vše stačili připravit. Při hodinách čtení mi postupně předváděli jednotlivé nacvičené části. Vše si vzali zodpovědně k srdci, a protože výsledek byl opravdu velmi pěkný, pohádku jsme předvedli i ostatním žákům prvního stupně naší školy.

Na konci školního roku jedno odpoledne proběhlo „Rozloučení s pátou třídou“. Všichni příchozí, rodiče, prarodiče i sourozenci měli připravená místa k sezení. Na každém byla na lístečku náhodně vybraná básnička, citát nebo rčení, které si mohli naši návštěvníci po setkání odnést. Všechny příchozí jsem přivítala a vyzvala děti, aby předvedly své vystoupení. Všichni byli nadšeni, představení bylo spontánní, úsměvné, uvolněné. Děti sklidily veliký potlesk i moji pochvalu.

Vše pokračovalo vyhodnocením naší celoroční „lístečkové soutěže“. Ti žáci, kteří obdrželi nejvíce pochvalných lístečků, získali hezkou knížku Diamantová cesta z nakladatelství Fragment. Byla oceněna nejúspěšnější dívka i nejúspěšnější chlapec. A všichni žáci ode mě dostali společně s ústní pochvalou za snahu a vytrvalost také pěknou a zajímavou knihu s věnováním. Poděkování patřilo i rodičům, kteří se mnou téměř vždy velmi dobře spolupracovali.

4.5. Průzkumné šetření

Cílem průzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem podporují rodiče zájem svých dětí o čtení. Pomocí dotazníku byli v období listopad 2010 – leden 2011 osloveni rodiče žáků mladšího školního věku. Dotazníky jsem jim předala buď osobně nebo poslala po jejich dětech. Z 30 oslovených rodičů se vrátilo 22 dotazníků, což je 73,3 %.
(dotazník viz. příloha 15)

Otázka č. 1

Počet dětí ve vaší rodině ve věku od 6ti do 12ti let (mladší školní věk):

Počet mladších dětí (předškolní věk):

Počet starších dětí (12-18 let):

15 respondentů odpovědělo, že mají v rodině 1 dítě mladšího školního věku.

7 respondentů odpovědělo, že mají v rodině 7 dětí mladšího školního věku.

2 respondenti mají v rodině 1 dítě předškolního věku.

1 respondent má v rodině 2 děti předškolního věku.

4 respondenti mají 1 dítě ve věku 12 až 18 let.

4 respondenti mají 2 děti ve věku 12 až 18 let.

Otázka č. 2

Čtete nebo četli jste někdy svým dětem?

- a) ANO
- b) NE

22 respondentů odpovědělo „ANO“, tedy 100% označilo kladnou odpověď.

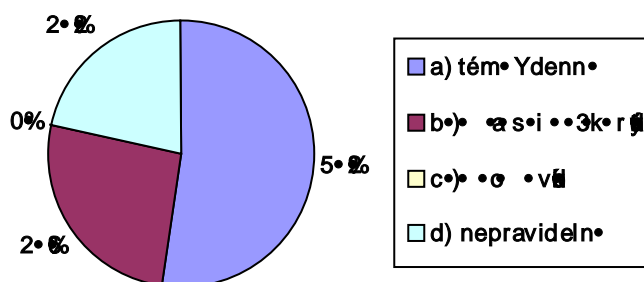
Otázka č. 3

Jak často?

(jedna možnost)

- a) téměř denně
- b) asi 3krát v týdnu
- c) o víkendu
- d) nepravidelně

3. Jak často? (jedna možnost)

12 respondentů odpovědělo, že „téměř denně“, což je 52%. „Třikrát v týdnu“ odpovědělo 6 respondentů, což je 26%. Nepravidelně čte svým dětem 5 respondentů, to je 22%. Možnost „o víkendu“ neoznačil žádný respondent.

Otázka č. 4

Kdy?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) před spaním
- b) v době nemoci
- c) o dovolené
- d) o prázdninách
- e) jindy (napíšte prosím kdy).....

Odpověď „před spaním“ označilo 22 respondentů, což je 41% ze všech označených možností. „V době nemoci“ označilo 20 respondentů, což je 37%, „o prázdninách“ vybralo 6 respondentů, to je 11% z celkového množství odpovědí. „O dovolené“ čte svým dětem 5 respondentů, což je 9%. 1 respondent označil možnost „jindy“, což jsou 2%.

K této odpovědi uvedl respondent tyto možnosti: po návratu domů z práce, v čekárně u lékaře, po obědě o víkendu.

Otázka č. 5

Čtou si vaše děti?

- a) ANO
- b) NE

22 respondentů odpovědělo „ANO“, tedy 100% označilo kladnou odpověď.

Otázka č. 6

Pokud ANO, tak kdy?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) před spaním
- b) o víkendu
- c) o prázdninách
- d) v době nemoci
- e) jindy (napíšte kdy, případně kde).....

Odpověď „před spaním“ označilo 22 respondentů, což je 34% ze všech vybraných možností. „V době nemoci“ označilo 12 respondentů, což je 19%, „o prázdninách“ zvolilo 11 respondentů, to je 17% z celkového množství odpovědí. Možnost „o víkendu“ označilo 9 respondentů, což je 14%. 10 respondentů označilo možnost „jindy“, což je 16%.

K této odpovědi uvedli respondenti tyto možnosti: v rámci odpolední přípravy do školy, úkoly ze čtení, v dopravních prostředcích, ve volném čase, v čekárně u lékaře.

Otázka č. 7

Jaký žánr?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) pohádky
- b) příběhy s dětským/i hrdinou/-y
- c) dobrodružná literatura
- d) příběhy s detektivní zápletkou
- e) historická literatura, literatura faktu
- f) fantasy literatura
- g) poezie
- h) komiks
- i) jiný (napíšte jaký).....
- j) nevím

Nejvíce respondentů označilo „příběhy s dětským/-i hrdinou/-y“ a to 20, což je 23%. 16 respondentů označilo možnost „pohádky“, což je 19% všech odpovědí. „Dobrodružnou literaturu“ vybralo 14 respondentů, tj. 17%. 10 respondentů označilo jako svoji odpověď „komiks“, tj. 12%. 9 respondentů vybralo možnost „fantasy literatura“, tj. 11%, 7 respondentů označilo jako svou odpověď „příběhy s detektivní zápletkou“, tj. 8%, 3 respondenti označili možnost „historická literatura, literatura faktu“, tj. 4%. Žádný z respondentů neoznačil jako možnost „poezie“ a 5 respondentů vybralo i variantu „jiný“, tj. 6% z celkového množství odpovědí. Zde byly uvedeny tyto další možnosti: dívčí román, encyklopedie, knihy o zvířatech.

Otázka č. 8

Čtou vaše děti(mladší školní věk) vám nebo mladším sourozencům nebo někomu jinému?

22 respondentů odpovědělo „ANO“, tedy 100% označilo kladnou odpověď.

Otázka č. 9

Jak podporujete zájem o četbu u vašich dětí?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) návštěva knihovny
- b) kniha jako dárek
- c) společné nákupy knih v knihkupectvích
- d) výběr knih z nabídky nakladatelství nabízejících knihy dětem prostřednictvím ZŠ
- e) jiná možnost (napíšte jaká).....
- f) žádná z možností, nepodporujeme

Nejvíce respondentů vybralo možnost „kniha jako dárek“, bylo jich 20, tj. 38% ze všech odpovědí na tuto otázku. 16 respondentů označilo možnost „výběr knih z nabídky nakladatelství nabízející knihy dětem prostřednictvím ZŠ“, tj. 31%, „návštěvy knihovny“ označilo 11 respondentů, tj. 21%. Na společné nákupy knih vyrazí se svými dětmi 5 dotazovaných respondentů, což je 10% z nabízených možností.

Poslední dvě možnosti nevybral žádný z respondentů.

Z odpovědí tedy vyplývá, že všichni dotazovaní nějakým způsobem podporují zájem o četní u svých dětí. Nejčastěji volí knihu jako dárek, dále výběr knih z nabídek nakladatelství pro děti a na třetím místě jsou návštěvy knihovny.

Otázka č. 10

Napište, prosím, které knihy patří, nebo patřily, u vašich dětí k nejoblíbenějším (název, autor):

21 respondentů ve svém dotazníku vyplnilo 1 – 8 knih, 1 respondent neuvedl žádný oblíbený titul.

Seznam knih, které uvedli respondenti ve svých odpovědích nejčastěji (20 titulů):

Harry Potter (J.K. Rowlingová)

Pipi Dlouhá punčocha, Děti z Bullerbynu (Astrid Lindgrenová)

Broučci (Jan Karafiát)

Mikulášovy patálie (René Goscinny)

Lovci mamutů (Eduard Štorch)

Honzíkova cesta, O letadélku Káněti (Bohumil Říha)

Luisa a Lotka (Erich Kästner)

Pekelná třída (Vojtěch Stekláč)

Birlibán, Pohádkový dědeček (Eduard Petiška)

Kvak a Žbluňk (Arnold Lobel)

Letopisy Narnie (C.S. Lewis)

Správná pětka (Enid Blytonová)

Eliáš a babička z vajíčka, Středa nám chutná, Červenec má oslí uši (Iva Procházková)

Dva roky prázdnin (Jules Verne)

Záhada hlavolamu (Jaroslav Foglar)

Závěr průzkumného šetření

Průzkumným šetřením jsem zjistila, že všichni dotazovaní respondenti nějakým způsobem vedou své děti ke čtení. Jdou jim příkladem i tím, že jim čtou nebo četli a to nejčastěji před spaním. Děti respondentů (mladšího školního věku) jsou podle výsledků všichni aktivními čtenáři. I zde je nejčastější odpovědí, že si čtou před spaním a to hlavně příběhy s dětským hrdinou. Respondenti podporují čtenářství svých dětí například tím, že je knihami obdarovávají, objednávají jim knížky z nabídek různých nakladatelství nebo společně chodí do knihovny.

Mezi tři nejoblíbenější tituly malých čtenářů patří příběhy Harryho Pottera od J. K. Rowlingové, Děti z Bullerbynu od Astrid Lindgrenové a Broučci od Jana Karafiáta.

Závěr

Všeobecně se ví, že zájem o čtení u dnešních dětí a mládeže upadá. Ve své práci jsem se pokusila vymezit základní pojmy z oblasti čtenářství. Poukázala jsem na nezastupitelnou počáteční úlohu rodiny při formování osobnosti budoucího malého čtenáře a na význam vzájemné spolupráce rodiny, školy i dalších institucí při vzbuzení a prohlubování zájmu o četbu.

Cílem mé diplomové práce bylo i zpracování a poskytnutí praktických námětů pro činnosti v hodinách čtení. Všechny jsou ověřené mou vlastní praxí, při které jsem se mohla přesvědčit, že žáky nové a netradiční metody dokáží nadchnout, vhodně je motivují k dalším aktivitám a podporují u nich zájem o čtení i činnosti z něj vyplývající.

Škola sama o sobě by nezmohla mnoho. V této oblasti je velmi důležitá podpora ze strany rodičů. Osvědčila se mi i spolupráce s knihovnami. Mnozí žáci při uskutečněných besedách, byli v knihovně úplně poprvé. Poprvé byli obklopeni takovým množstvím knih, které u nich vzbudily jejich zájem. Většina z nich odcházela s nějakým vypůjčeným titulem, o kterých jsme si později ve škole vyprávěli. Žáci si je mezi sebou vyměňovali. Vždyť i pouhé listování knihou v nich může probudit zájem o literaturu a čtení.

Pokud budeme dávat našim dětem možnost a příležitost sáhnout po knížce, která jim může vyplnit jejich volné chvíle, pokud se naučí vyhledávat zajímavosti a potřebné informace v encyklopediích aniž by otevřeli internetové stránky, pokud jim budeme sami příkladem a věnujeme jim aspoň část svého volného času při předčítání dětských knížek, je tady reálná šance, že se knihy a literatura nevytratí z našeho světa a našich životů.

Seznam literatury a internetových zdrojů

Knihy:

ČEŇKOVÁ, J. a kol.: *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, Praha: Portál, 2006, 1. vydání, ISBN 80-7367-095-X

DUNBAR, J. a kol.: *Kouzelná lucerna*, Praha: Synex SE, 2010, 1. vydání, ISBN 978-80-7370-164-2

GRIFFEY, H.; HOWE, M.: *Dejte svému dítěti lepší start do života*, Praha: PRAKTIK, 1997, 1. vydání, ISBN 80-902286-0-7

HOMOLOVÁ, K.: *Čtenářská propedeutika*, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 1. vydání, ISBN 978-80-7368-657-4

HUTAŘOVÁ, I.: *Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež, 2. část*, Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – Divize Nakladatelství TAURIS, 2007, ISBN 978-80-211-0545-4

CHALOUPKA, O.: *Rozvoj dětského čtenářství*, Praha: Albatros, 1982, 1. vydání, ISBN 13-824-82

JUNGWIRTHOVÁ, I.: *Pohodoví rodiče – pohodové děti: podporujeme vývoj dítěte*, Praha: Portál, 2009, 1. vydání, ISBN 978-80-7367-536-3

KARPIANUS, L.: *Kryštofův Vzdušný zámek*, Praha: Albatros, 2010, 1. vydání, ISBN 978-80-00-02592-6

KUCHARSKÁ, A.; ŠVANCAROVÁ, D.: *Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky*, Praha: Scientia, 2001, 1. vydání, ISBN 80-7183-221-9

KUKAL, P.: *Říkejme si přísloví*, Praha: Portál, 2010, 2. vydání, ISBN 978-80-7367-731-2

LEDVINKOVÁ, V.: *To nejlepší z Hajaji*, Praha: Albatros, 2006, 1. vydání, ISBN 80-00-01797-0

LHOTOVÁ, D.; SLABÝ, Z.: *Ani den bez pohádky*, Praha: Portál, 2000, 1. vydání, ISBN 80-7178-382-X

LINDGRENHOVÁ, A.: *Děti z Bullerbynu*, Praha: Albatros, 1986, 5. vydání, ISBN 13-103-KMČ-86

MALINSKÝ, Z.: *Dům ve Sluneční ulici*, Praha: Česká expedice, 1992, 2. vydání, ISBN 80-85281-31-7

NELEŠOVSKÁ, A.; SPÁČILOVÁ, H.: *Didaktika primární školy*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 1. vydání, ISBN 80-244-1236-5

PROCHÁZKOVÁ, I.: *Eliáš a babička z vajíčka*, Praha: AMULET, 2002, 1. vydání, ISBN 80-7327-011-0

PROCHÁZKOVÁ, I.: *Myši patří do nebe*, Praha: Albatros, 2006, 1. vydání, ISBN 80-00-01558-7

PROCHÁZKOVÁ, I.: *Pět minut před večeří*, Praha: Albatros, 1996, 1. vydání, ISBN 80-00-00436-4

PROCHÁZKOVÁ, I.: *Středa nám chutná*, Praha: Albatros, 1994, 1. vydání, ISBN 80-00-00407-0

ŘEŘICHOVÁ, V. a kol.: *Literatura pro děti a mládež anglicky mluvících zemí*, Olomouc: Hanex, 2008, ISBN 978-80-7409-019-6

SVOBODOVÁ M., R.; ŠVRČKOVÁ, M.: *Čtenářská gramotnost na 1. stupni ZŠ z pohledu vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura*, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, 1. vydání, ISBN 978-80-7368-878-3

ŠPAŇHELOVÁ, I.: *Komunikace mezi rodičem a dítětem: styly a techniky komunikace, komunikace rodiče ve vztahu k dítěti, vývojová období dítěte, komunikace v náročných situacích*, Praha: Grada, 2009, 1. vydání, ISBN 978-80-247-2698-4

ŠUP, R.: *Učíme se číst s porozuměním pro 5. ročník základní školy*, Praha: Rudolf Šup, 2009, ISBN 80-238-6078-X

WERICH, J.: *Deoduši , Dospělé pohádky*, Praha: Albatros, 2010, 1. vydání, ISBN 978-80-00-02498-1

WERICH, J.: *Fimfárum*, Praha: Albatros, 1992, 2. vydání, ISBN 80-00-00193-4

ŽÁČEK, J.: *Na svatýho Dyndy*, Praha: Albatros, 2005, 1. vydání, ISBN 80-00-01513-7

Časopisy:

Ladění – Časopis pro teorii a kritiku dětské literatury, Číslo 1/2009, Ročník 14(19), Brno: Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty MU, 2009, ISSN 1211-3484

Internetové zdroje:

<http://clanky.rvp.cz>
<http://cs.wikipedia.org>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cetba>
<http://knihovna.hlinsko.cz>
<http://ivaprochazkova.com>
<http://www.cbdb.cz>
<http://www.futuranp.eu/kdk>
<http://www.jirizacek.cz/zivotopis.html>
<http://www.knihi.cz>
<http://www.nocsandersenem.cz>
<http://www.npkk.cz>
<http://www.spisovatele.cz>
<http://www.uapierot.cz>

Seznam příloh

- Příloha 1 Fotografie z besed v Městské knihovně v Hlinsku v Čechách
- Příloha 2 Obrázek a jeho popis k úkolu na str. 47; obrázek z vašeho domu
- Příloha 3 Práce s textem, vyhledávání podstatných jmen, přepisování přídavných jmen, str.47
- Příloha 4 Dobrovolný domácí úkol, obrázky plachetnice Santa Lucia, str. 48
- Příloha 5 Doplnování textu dle vlastní fantazie, str. 50
- Příloha 6 Odpovědi na otázky, str. 54
- Příloha 7 Čtení s porozuměním, odpovědi k textu, str. 55
- Příloha 8 Obrázky k pohádce Fimfárum, str. 55
- Příloha 9 Naladění - odpovědi na otázky, obrázek vysněné planety, str. 59
- Příloha 10 Obrázky oblíbených jídel, str. 60
- Příloha 11 Odpověď, obrázek k otázce: „Máš nějaký rituál?“, str. 60
- Příloha 12 Odpověď, obrázek k otázce: „Co se ti vybaví, když se řekne Bullerbyn?“
- Příloha 13 Odpověď, obrázek k otázce: „Chtěl bys bydlet v Bullerbynu a proč?“
- Příloha 14 Příběh o parapíčku, které chodilo do školy, str. 69
- Příloha 15 Dotazník pro rodiče
- Příloha 16 CD s prezentací „Astrid Lindgrenová“

Přílohy

Příloha 1

Příloha 1

Příloha 2

Roman Kabele

Ta cizí tajemná loď byla už docela blízko a plula na plné plachty beze světla přímo na trojstěžník Santa Lucia. Byli to piráti.

„Haló, lustře, honem se probud!“ volalo úzkostným hlasem rádio.

„Už zase něco?“ ptal se rozespálý lustr a rozsvítil si na to mžouravou pětadvacetiwattovou žárovku.

„Piráti chtějí přepadnout naši Santa Lucii!“ vykřiklo rádio.

„Třesky, plesky, elektrické blesky, co to blekotáš!?“ řekl nedůvěřivým hlasem lustr, ale přece jen se podíval na obraz. A ustrnul.

Viděl, jak piráti na pirátském škuneru se už chystají přeskočit na palubu plachetnice Santa Lucia.

„Ať mně kraťas spálí všechny dráty, musíme je varovat!“ řekl lustr a poručil: „Vysílej okamžitě SOS. Tomu každý námořník rozumí.“

„Když já to neumím,“ skoro plakalo rádio.

„To se vysílá tatata tátátá tatata,“ vysvětlil mu lustr a rádio okamžitě otočilo knoflíkem na nejsilnější hlas a vysílalo tatata tátátá tatata tak hlasitě, že by to i hluchý admirál v penzi musel slyšet. Však také kapitán lodi Santa Lucia okamžitě vyběhl na palubu a vykřikl:

„Kdo to tu volá o pomoc?“

Vtom lustr rozsvítil svoji nejsilnější žárovku, stowattovou, a vrhl ostrý kužel světla na pirátský škuner. Tím se stalo, že jej kapitán ihned spatřil. Piráti stáli už s noži mezi zuby připraveni k přepadu, ale prudkým světlem lustru byli náhle dočista oslepeni.

„U Neptuna, piráti na pravoboku!“ vykřikl kapitán, skočil k dělu a vypálil. V zádi pirátského škuneru se objevila díra a škuner se potopil jako necky. Dobře to dopadlo a od té doby se už nikdy piráti na tom moři na obrázě neobjevili. Loď Santa Lucia pluje dál modrou hladinou a každý večer, než lustr zhasne poslední žárovku, vyjde kapitán na palubu. Salutuje malému rádiu na psacím stole a lustru a námořníci jim volají hip, hip, hurá, dobrou noc.

Příloha 4

Příloha 4

Příloha 4

DO VELKÉHO NÁDRAŽÍ VJEL DLOUHÝ VLAK a se skřípěním zastavil. Všichni vystoupili. Nebylo kam dál jet. Alespoň ne tímto vlakem.

Průvodčí Mlejnek procházel prázdnými vagóny a nahlížel do jednotlivých kupé, jestli v nich něco nezůstalo. V jednom kupé našel šedý klobouk. V jiném košík s pletením. V dalším plyšového pejska. V posledním kupé posledního vagónu našel miminko.

Šedý klobouk měl rozpáranou podšívku. V košíku s pletením ležely dvě rukavice z červené vlny, obě na levou ruku. Plyšový pejsek byl natahovací, měl se točit dokolečka a dělat kotrmelce, chyběl mu však klíček, takže se jen pitomoučce usmíval. Miminko se usmívalo taky. Přimo na průvodčího. Když se nad ním naklonil, aby se podíval, z jakého je materiálu, kýchlo a malou pěstí si promasírovalo nos.

Průvodčí Mlejnek, mimo službu otec dvou nezletilých dětí, pochopil, že miminko je pravé. Vzal je do náručí, *usmál*

se na něj a vykoukl z okna ven. Nádraží bylo prázdné.

Nic nenávštěvovalo tomu, že by někdo dítě postrádal.

Průvodčí byl v rozpacích. „Copak mám s sebou dělat, mne?“

Řekl přesoučím se hlasem. „Dítě se na mě pochivilo másthermýma modrýma očima a zavrnělo. Průvodčího napadlo, že se přijde poradit s výpravčí.“

Muž středního věku pracím stroji. „Dobrá ukázal, co jsem našel“

seděl v kanceláři a psal ma den, pane Zvořák, jdu Vám v rychlíku z Prahy. Doufám, že mi poradíte, co mám s tím pokladem dělat.“

„Co to je?“, *otázal se výpravčí.*

Průvodčí pokrčil rameny.

„Nevím,“ řekl a uvědomil si, že mu na rtech ulpívá úsměv – podobný jako u plyšového pejska, kterého našel ve vlaku. „Můžeme se přece podívat!“

Položil miminko na pult a zručnými rukama dvojnásobného otce je rozbalil. Byla to holčička. Bez diskuse.

Je mádkerna o vypadl sotravé,“ proklánil výpravčí smalecky.
 „Máte už po službě, pane Mlejnek, pojedíte s tou malíčkovou do
 „kojeneckého ústavu. Má rána vám pracuje, telefonují jí, už
 Vás tam budou čekat.“ Průvodčí pečlivě zabalil dítě a spěšně
 odesel. No, místo by, za pár minut.
 Když vešel dovnitř, paní Dvořáková už ho čekala. „Můj muž
 mě o všem informoval, pane Mlejnek.“ „Je tak malíček a bez-
 branný, litošlivě vzdých průvodčí.“ „Udělal jste pro mě
 všechno, co jste mohl. Jste hodný člověk. Teď už se o mě postar-
 ráme my. Nebojte, je v dobrých rukou. Nashledanou“, rozloučila
 se paní Dvořáková. „S bohem paní Dvořáková i ty malíček“, odpověděly
 průvodčí a odesel.
 Vedoucí Dvořáková předala dítě ošetřovateli. „Musíme ji vykoupat
 a nakrmit, potom ji napíšeme do kardsatky.“

„Ale pod jakým jménem?“ zeptala se ošetřovatelka. Ve-
 doucí se zamyslela.

„Nemá nikoho,“ řekla konečně. „Ať má alespoň závidě-
 níhodné jméno.“

„Nebo několik jmen,“ napadlo ošetřovatelku. „To bude
 ještě lepší!“

„Třeba Anna Marie nebo Marie Magdaléna,“ nahlas
 přemýšlela ošetřovatelka Lucie.

„A co Eliška,“ prohlásila vedoucí. Je to pěkné jméno a k tě-
 má se máramně ho-
 du.“

„Mě se také líbí,“ řekla Lucka. Eliška... a dal?“

Paní Dvořáková se zamyslela. „To děvčátko je tak klidné,
 ještě nezabracelo, mohla by se jmenovat Tichá.“

„Dobrá nápad“ souhlasila Lucka. Eliška Tichá,
 to zní pěkně.

„Tak tě tedy vítám mezi mámi, Eliško. Ať se ti bude
 dobře dařit a hlavně ať jsi zdravá,“ přivítala ji vedoucí.
 Tou dobou byl večer, tak Eliška musela jít spát. Umývá
 a sytá spokojeně usnula. Snila svůj sen. Snad
 o mamincině náručí a jejím objetí, které jí život
 tak brzy vzal...

DO VELKÉHO NÁDRAŽÍ VJEL DLOUHÝ VLAK a se skřipěním zastavil. Všichni vystoupili. Nebylo kam dál jet. Alespoň ne tímto vlakem.

Průvodčí Mlejnek procházel prázdnými vagóny a nahlížel do jednotlivých kupé, jestli v nich něco nezůstalo. V jednom kupé našel šedý klobouk. V jiném košík s pletením. V dalším plyšového pejska. V posledním kupé posledního vagónu našel miminko.

Šedý klobouk měl rozpáranou podšívku. V košíku s pletením ležely dvě rukavice z červené vlny, obě na levou ruku. Plyšový pejsek byl natahovací, měl se točit dokolečka a dělat kotrmelce, chyběl mu však klíček, takže se jen pitomoučce usmíval. Miminko se usmívalo taky. Přímo na průvodčího. Když se nad ním naklonil, aby se podíval, z jakého je materiálu, kýchlo a malou pěstí si promasírovalo nos.

Průvodčí Mlejnek, mimo službu otec dvou nezletilých dětí, pochopil, že miminko je právě. Vzal je do náručí,

*aby ho pochoval. Miminko k němu vztahovalo
ručičky, jako by si chtělo hrát.
Začalo si něco švátlat a cucalo si paleček.
Ale po chvíli začalo natahovat moldánky,
až se rozkřičelo na celý vlak. Průvodčí
odnesl miminko na vlakové nádraží
a už ve dveřích se ho výpravčí ptal.*

„Co to je?“

Průvodčí pokrčil rameny.

„Nevím,“ řekl a uvědomil si, že mu na rtech ulpívá úsměv – podobný jako u plyšového pejska, kterého našel ve vlaku. „Můžeme se přece podívat!“

Položil miminko na pult a zručnými rukama dvojnásobného otce je rozbilil. Byla to holčička. Bez diskuse.

Tady nemůže růst, musíme ji odnést, kde se omí posarají, už má určitě hlad a potřebuje přebalit. Odneseme ji do dětského domova navrhly vypravčí. Buřvodčí Mlejnek vedoucí v dětském domově všechno vysvětlil. Musíme ji ale zaprnat řekla vedoucí.

„Ale pod jakým jménem?“ zeptala se ošetřovatelka. Vedoucí se zamyslela.

„Nemá nikoho,“ řekla konečně. „Ať má alespoň záviděníhodné jméno.“

„Nebo několik jmen,“ napadlo ošetřovatelku. „To bude ještě lepší!“

Mohla by se jmenovat Anička Vláčková. A tak byla holčička zaprnaná jako Anička Vláčková, která se na ni šťastně a spokojeně usmívala.

DO VELKÉHO NÁDRAŽÍ VJEL DLOUHÝ VLAK a se skřípěním zastavil. Všichni vystoupili. Nebylo kam dál jet. Alespoň ne tímto vlakem.

Průvodčí Mlejnek procházel prázdnými vagóny a nahlížel do jednotlivých kupé, jestli v nich něco nezůstalo. V jednom kupé našel šedý klobouk. V jiném košík s pletením. V dalším plyšového pejska. V posledním kupé posledního vagónu našel miminko.

Šedý klobouk měl rozpáranou podšívku. V košíku s pletením ležely dvě rukavice z červené vlny, obě na levou ruku. Plyšový pejsk byl natahovací, měl se točit dokolečka a dělat kotrmelce, chyběl mu však klíček, takže se jen pitomoučce usmíval. Miminko se usmívalo taky. Přímo na průvodčího. Když se nad ním naklonil, aby se podíval, z jakého je materiálu, kýchlo a malou pěstí si promasírovalo nos.

Průvodčí Mlejnek, mimo službu otec dvou nezletilých dětí, pochopil, že miminko je pravé. Vzal je do náručí,

pochoval je azeptal se „jak se jmenuješ a kde máš rodiče?“ miminko neřeklo nic „jmeno“, „bratř“.

a tak průvodčí pochopil že miminko asi dva roky.

Jak musel navolat vedoucímu že ve vlaku našel nějaké miminko. Kned našel se vedoucímu domů. Ustavil se miminkem. a vedoucí mu sezeptal

„Co to je?“ *zeptal se vedoucí*

Průvodčí pokrčil rameny.

„Nevím,“ řekl a uvědomil si, že mu na rtech ulpívá úsměv — podobný jako u plyšového pejska, kterého našel ve vlaku. „Můžeme se přece podívat!“

Položil miminko na pult a zručnými rukama dvojnásobného otce je rozbalil. Byla to holčička. Bez diskuse.

„To bych nevěřila že by někdo nechal ve vlaku miminko.“ ~~ta~~ divila se vedoucí

a potom řekla průvodčí „^{ni ale} To je vlastně musíme jet ještě na ošetrovatelku, aby se koukla jestli není nějak nemocní“

A vedoucí řekla že sam klidně zajede s miminkem. Tak sam došla a řekla ošetrovatelce že našly ve vlaku mimko miminko a že by chtěla aby se se na to miminko koukaly.

„Ale pod jakým jménem?“ zeptala se ošetrovatelka. Vedoucí se zamyslela.

„Nemá nikoho,“ řekla konečně. „Ať má alespoň záviděníhodné jméno.“

„Nebo několik jmen,“ napadlo ošetrovatelku. „To bude ještě lepší!“

• majitelé ~~na~~ těch věcí k sedího klobouku, košíku s rozpletenými levými rukavicami, a plyšového pejska se našly na průvodčí ^{mi} jim dal zpátky jejich věci ale pro miminko si ^{nikdo} nepřišel. Tak si ~~ho~~ ^{průvodčí} nechal a pojmenoval ji „Ema.“

• ~~Ed~~ ^{mi} Doumáme se že ^{mi} miminko někdo nechal ve vlaku naschvál protože ho někdo vůbec nechtil.

Tímto je případ navždy uzavřený.

Konec

Příloha 6
Příloha 8

Příloha 6
Příloha 8

Příloha 7

P. Koverková

Kdo to byl ve skutečnosti pan nadlesní?

Nadlesní byl ^{čert.} lucifer.

Jaké úkoly dostal kovář od knížete?

☺ Dostal udělat dlouhý řemes.

Kdo všechno kovář pomohl?

Pomohl ^{čert.} lucifer, vodník Čochan

Jaká slova začínající písmenem F našel kovář ve slovnících?

Fineza, finio, finitní, finta, fiola, fistule, five o'clock, byskulturno

Co to tedy bylo fimfárum?

Bylo proutek které nebyly kůže. A stamenili jako sochy.

Co chtěl čert po kováři za fimfárum? Splnil kovář to, co po něm čert žádal?

Duši 3 svých lidí. Nesplnil.

Co se stalo s fimfárem?

Fimfárum shořelo v ohni.

Chtěl bys mít fimfárum a proč?

Nech tělo pro tože mám vše co chci.

N. Pálová

Kdo to byl ve skutečnosti pan nadlesní? Čert.
na 1 měsíc

Jaké úkoly dostal kovář od knížete? Měl ukovat řetěz, který by se obtočil
3x kolem rámečku, za jeden měsíc měl kovář vodou
z řeky přemístit do rámečkové parkva měl donést fimfárum

Kdo všechno kováři pomohl? Čert, woodnik.

Jaká slova začínající písmenem F našel kovář ve slovnících? finesa, finiš, finišní,
finta, fin fin fin fiole, fistule, five o'clock, fyzkultura,
Flangelant, fláňoles

Co to tedy bylo fimfárum?

Kouzelný proutek jen o chlup tenčí než nejtenčí náčoska

Když se s ním mávalo, dotýkala se kamene či člověka.

Co chtěl čert po kováři za fimfárum? Splnil kovář to, co po něm čert žádal?

Přemístil dřevo tří slych lidí. Nesplnil.

Co se stalo s fimfárem? Shořelo v ohni u kováře.

Chtěl bys mít fimfárum a proč?

Docela ano, protože kdyby mě někdo slobil, mohla byt
fimfárem. m. a. n. a. t. a. ten, kdo by mě slobil, by skamenil.

Ale i ne, protože bych s fimfárem, kdybych ho slobila, zlomila
nebo i jinak zničila, bych už nikoho nezskamenila.

Pebru Linhart

Kdo to byl ve skutečnosti pan nadlesní?

čert

Jaké úkoly dostal kovář od knížete?

aby ukoval kotel, kterým by se dal 3x námeč obtočit (na noc)
aby na noc nanosil všechnu vodu k řece do parku, aby mu
přinesl fimfárum

Kdo všechno kováři pomohl?

čert, vodník

Jaká slova začínající písmenem F našel kovář ve slovníčích?

Finesa, finus, fimitni, finka, finfin fin fioła, firkule,
five o'clock...fyskulbura

Co to tedy bylo fimfárum?

průšek, kterým se dal každý zkamenět a naopak

Co chtěl čert po kováři za fimfárum? Splnil kovář to, co po něm čert žádal?

aby mu dal duše všech zlých lidí. Nesplnil.

Co se stalo s fimfárem?

Kovář ho spálil.

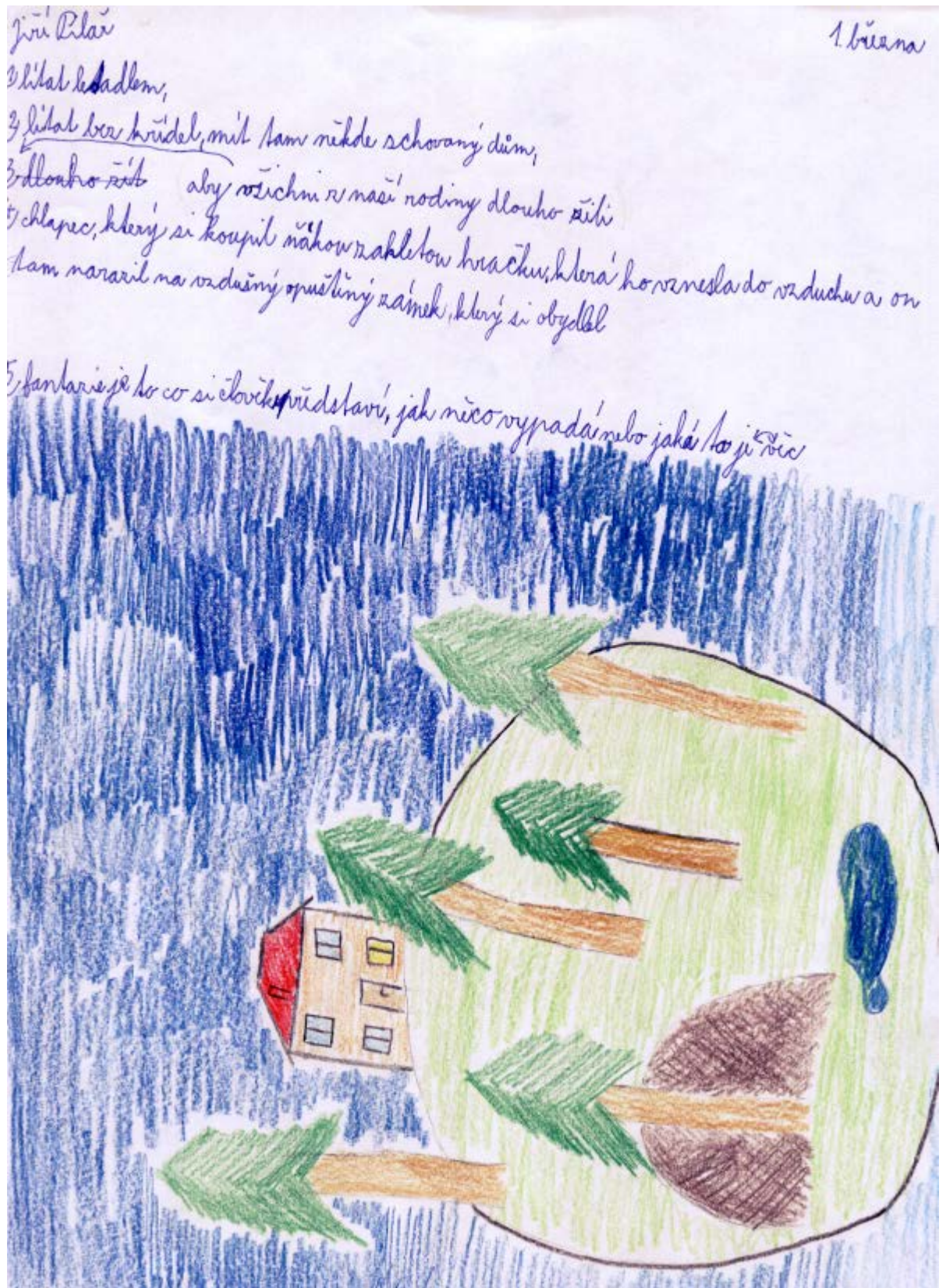
Chtěl bys mít fimfárum a proč?

Chtěl bych mít fimfárum, protože bych s ním mohl nechat
zkamenět zlé lidi, např. lupiče nebo lidi, kteří unášejí děti.

Příloha 8

Miloš Poláček

1.3.

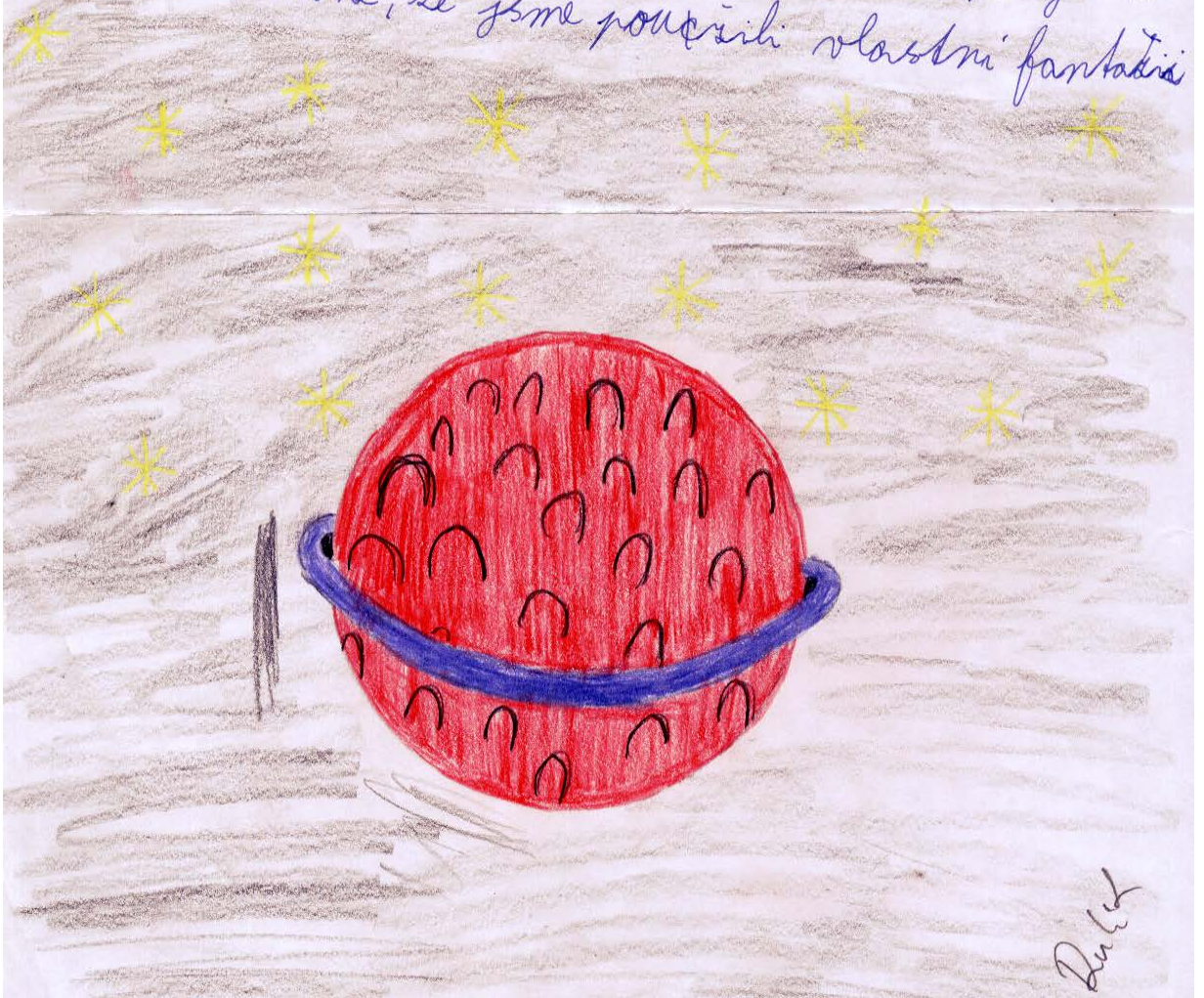
- 1) létat, dělat křemelce, běhat po mracích, a dělat proutky a paprahy
- 2) křemelce, běhat po mracích a pozorovat dům a výšky
- 3) ano chtěl bych jednou jet autem do Itálie a koupat se v moři a mít tam svojí chalupu
- 4) kluk s černými vlasy a kterému je asi 11-12 let
- 5) sen

většinou neexistuje ale my bychom chtěli aby to existovalo

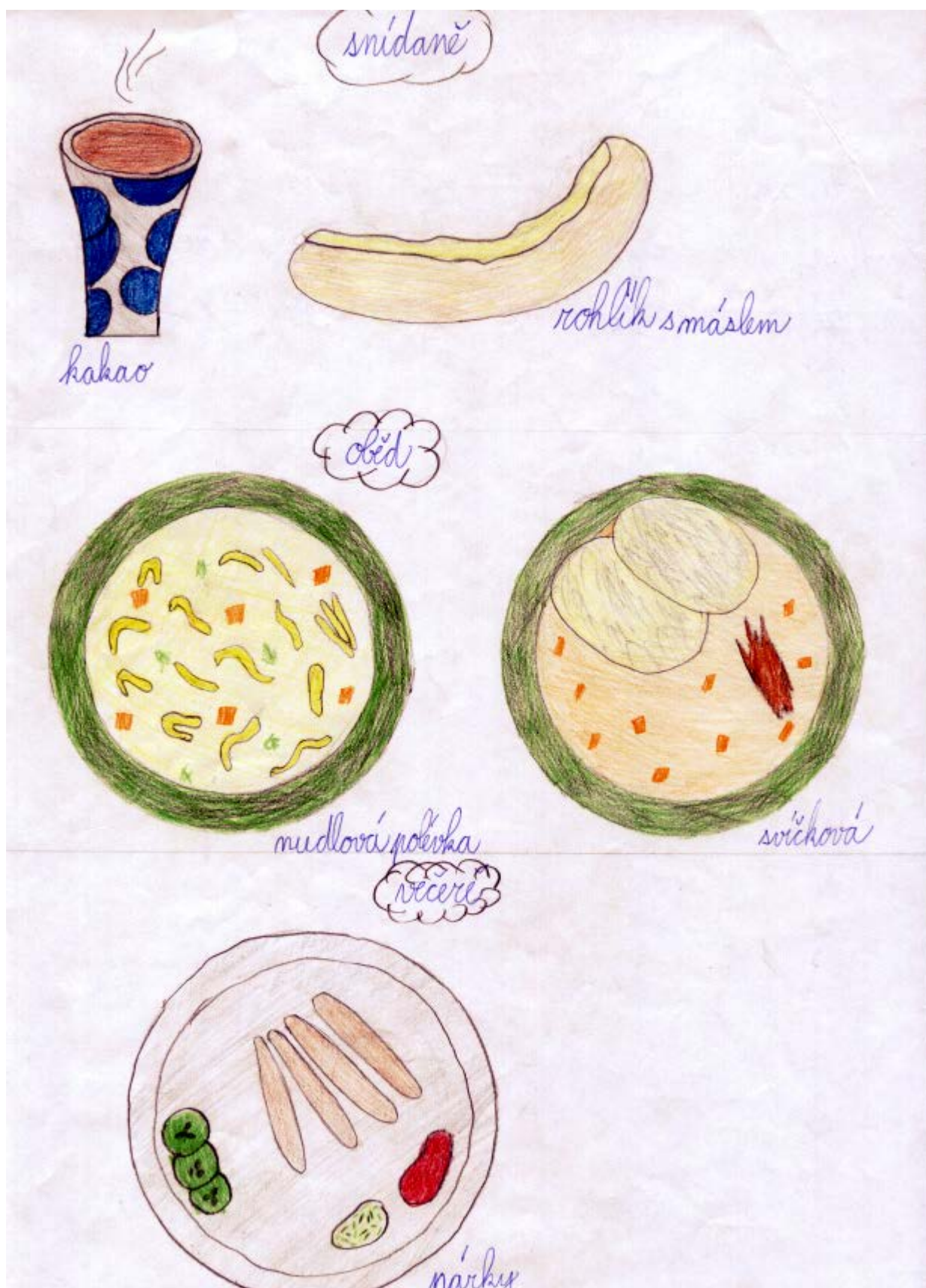

Radek
Rulík

- 1, létat v letadle
- 2, létat bez letadla, ale musel bych mít speciální
prstýnek
- 3) aby snížila smradlavou
- 4) nějaký hluk, který umí uskutečnit různé věci
- 5) fantazie je hodně, třeba vymyslíme příběh
tak alychom nám pani učitelka říká, že je to
pekné a hlavně, že jsme použili vlastní fantazii

Dulík

Příloha 10

Jiří Křlavý

2. března

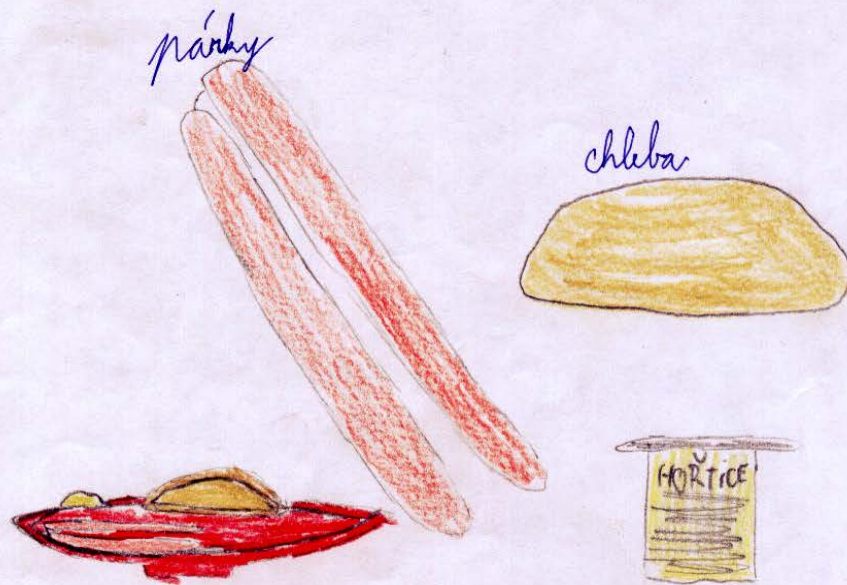
Snídaně:

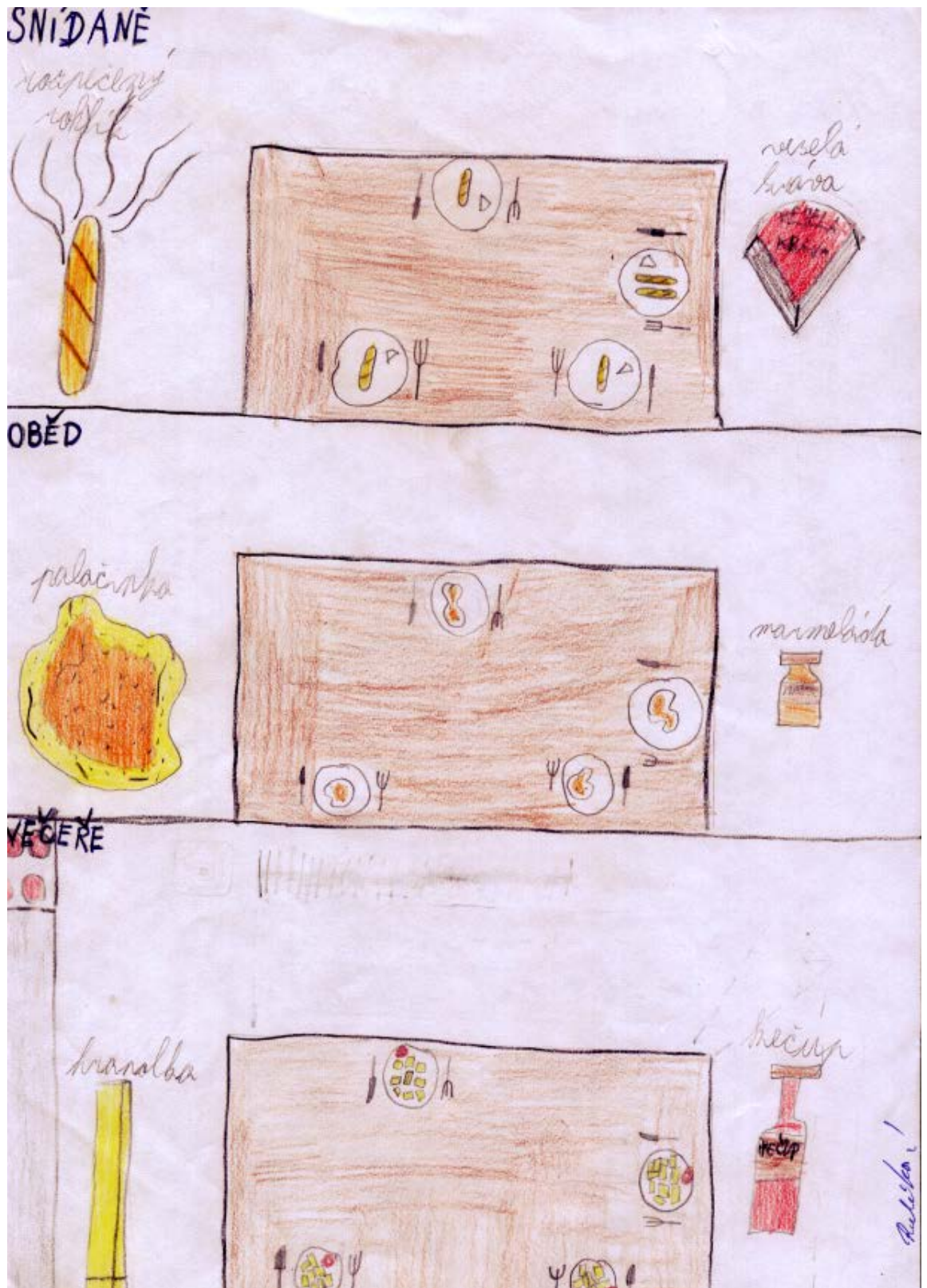

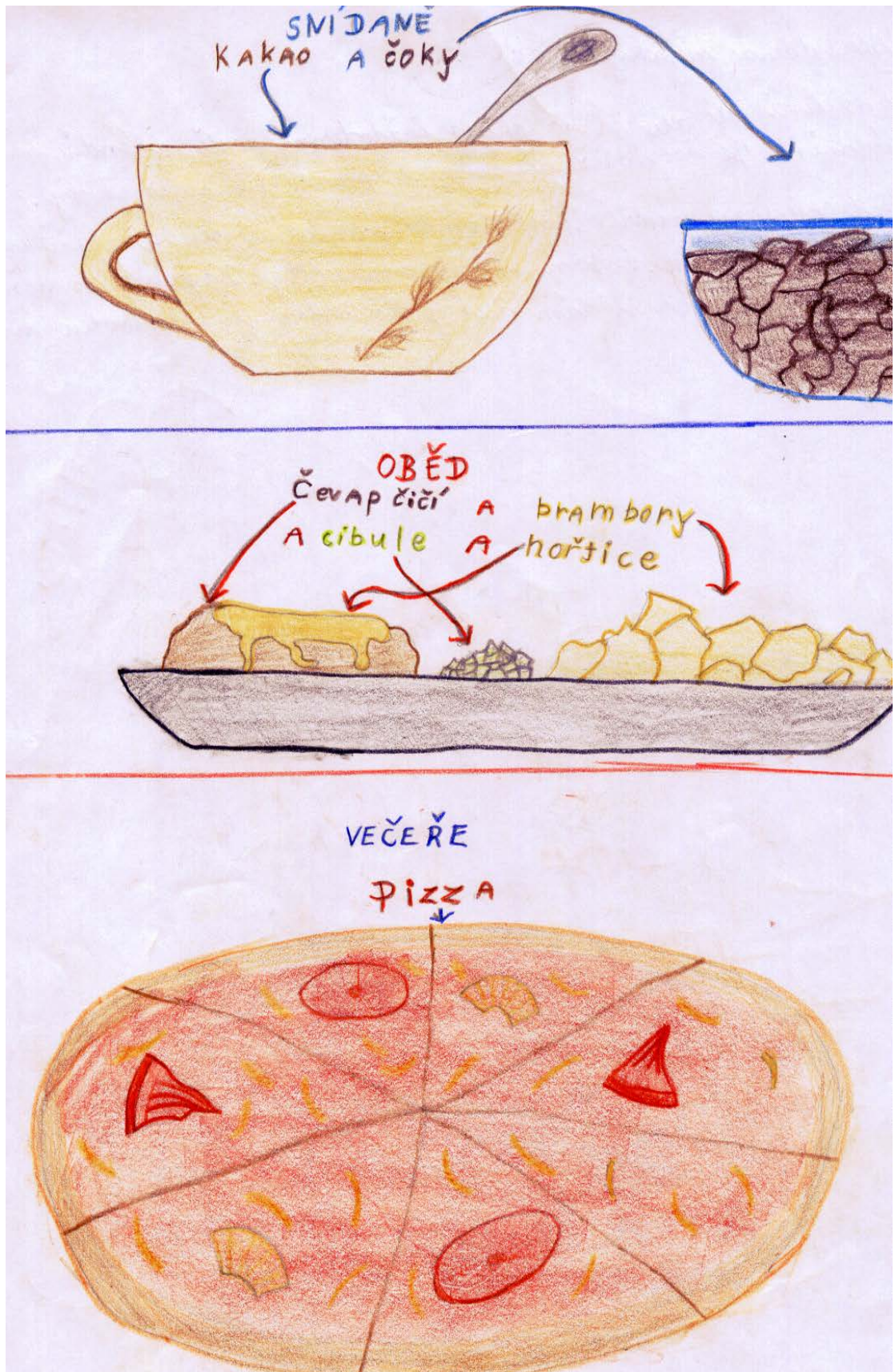
Oběd:

Večerní:

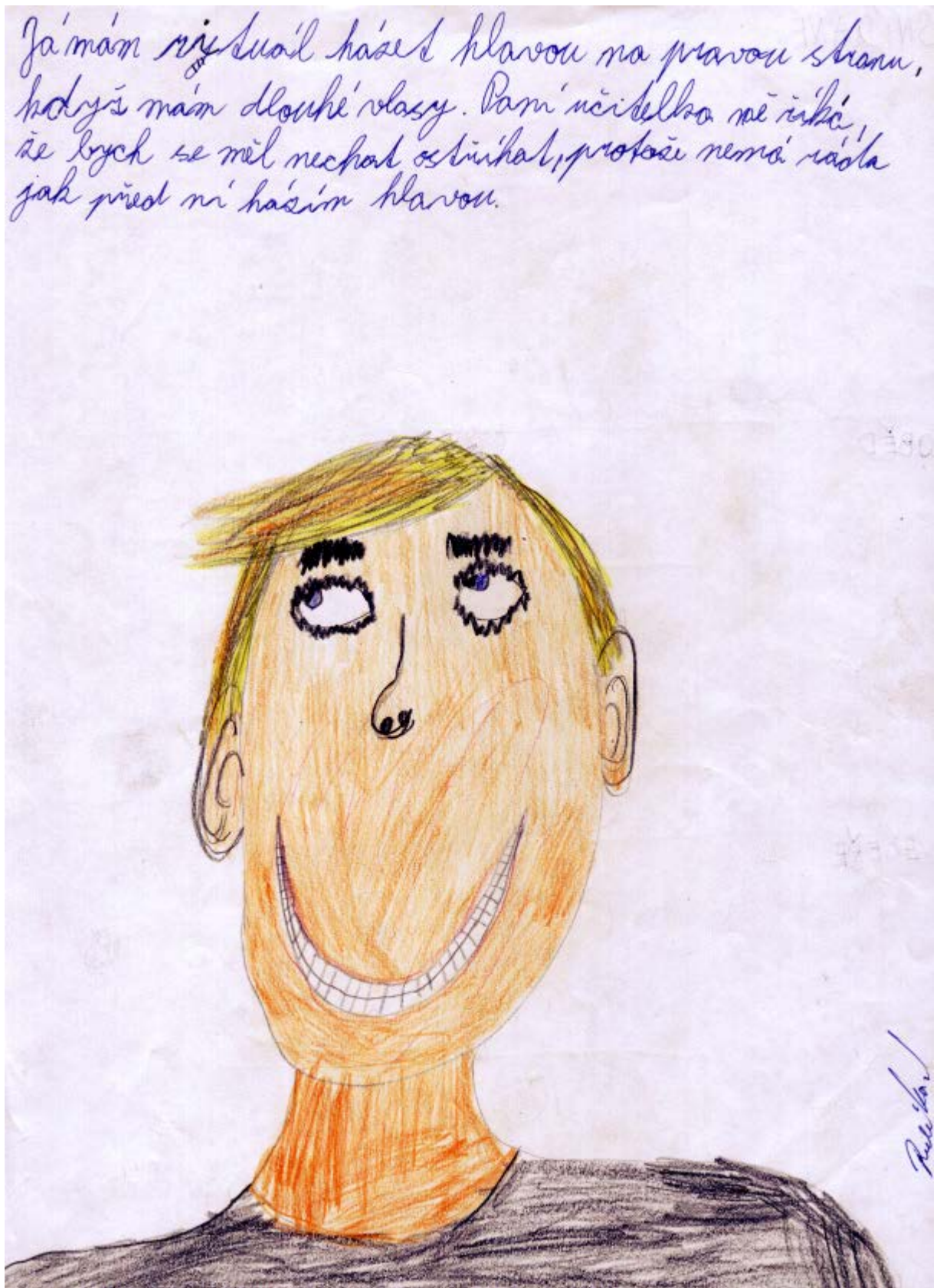

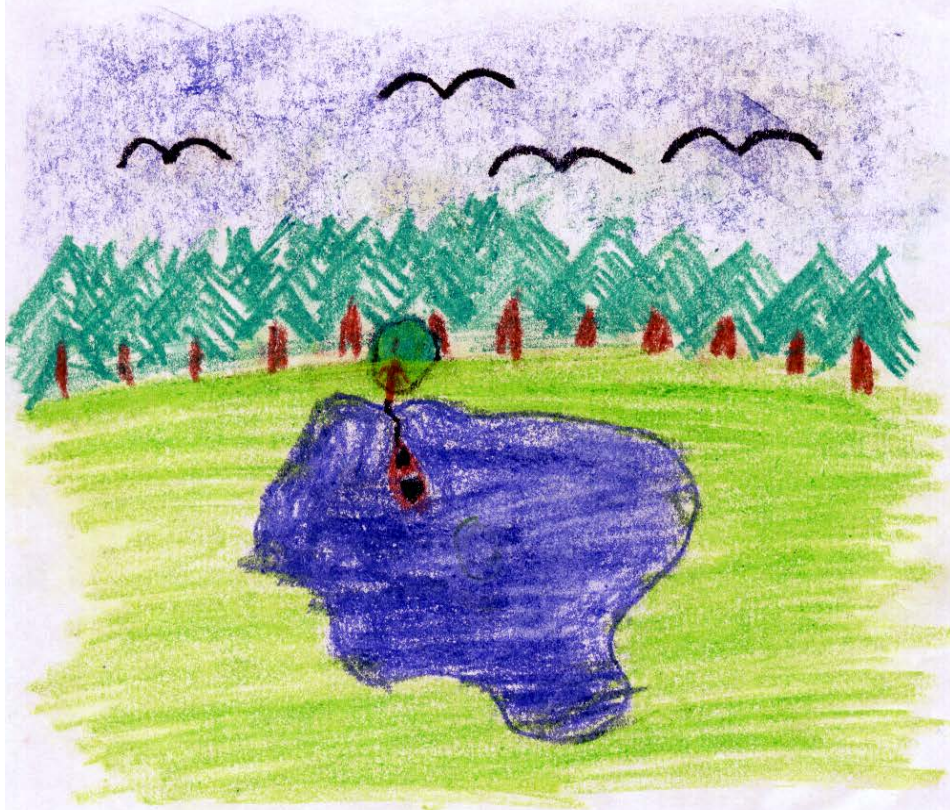

Miloš
Polanský

Děti z Bulerbynu
Abriel Lindgrenová,
Hana Zmalková

Když se řekne Bulerbyn, tak si představím sedm dětí, krásné příběhy, dědeček, sbrýčkové
a tatínkové, maminky a tety tři domy, krásná krajina, kolem les, jezírko, na kterém
je pramice, malá Kerstin, která si cucá palčičky u nohy, a staré Štěpáněčerní myšky, pes Snipe a
beránek Pontus.

Hledáme pohled

Linhart

Děti z Bullerbynu

Astrid Lindgrenová

Helena Zmalková

Když se řekne Bullerbyn, vybaví se mi: Lasse, Bosse, Ole, Britta, Anna, Lisa, Kerstin a dědeček a všichni ostatní dospělí i zvířata z Bullerbynu. Také se mi také vybaví skříňka mudrců, jak lovili rakvy, co Kerstin Lise a Anně provedla, když ji hlídaly (mapy, uličkami, očivňování krbu...), atd. To všechno se mi vybaví. Nejvíce se mi však líbil příběh jak slavíme v Bullerbynu Vánoce. Líbilo se mi na něm především to, jak si všichni v Bullerbynu mezi sebou vyměňují dárky, nebo i jiné tradice, jako třeba jidení kaše, aby se v ní našla mandle, protože ten, kdo najde v kaši mandle, bude mít napřesrok svatbu. Nebo to, že se jeden z rodiny převlekle maskička a přinese dárky. Nakonec se všichni z Bullerbynu sejdou, zpívají a tančí kolem stromku.

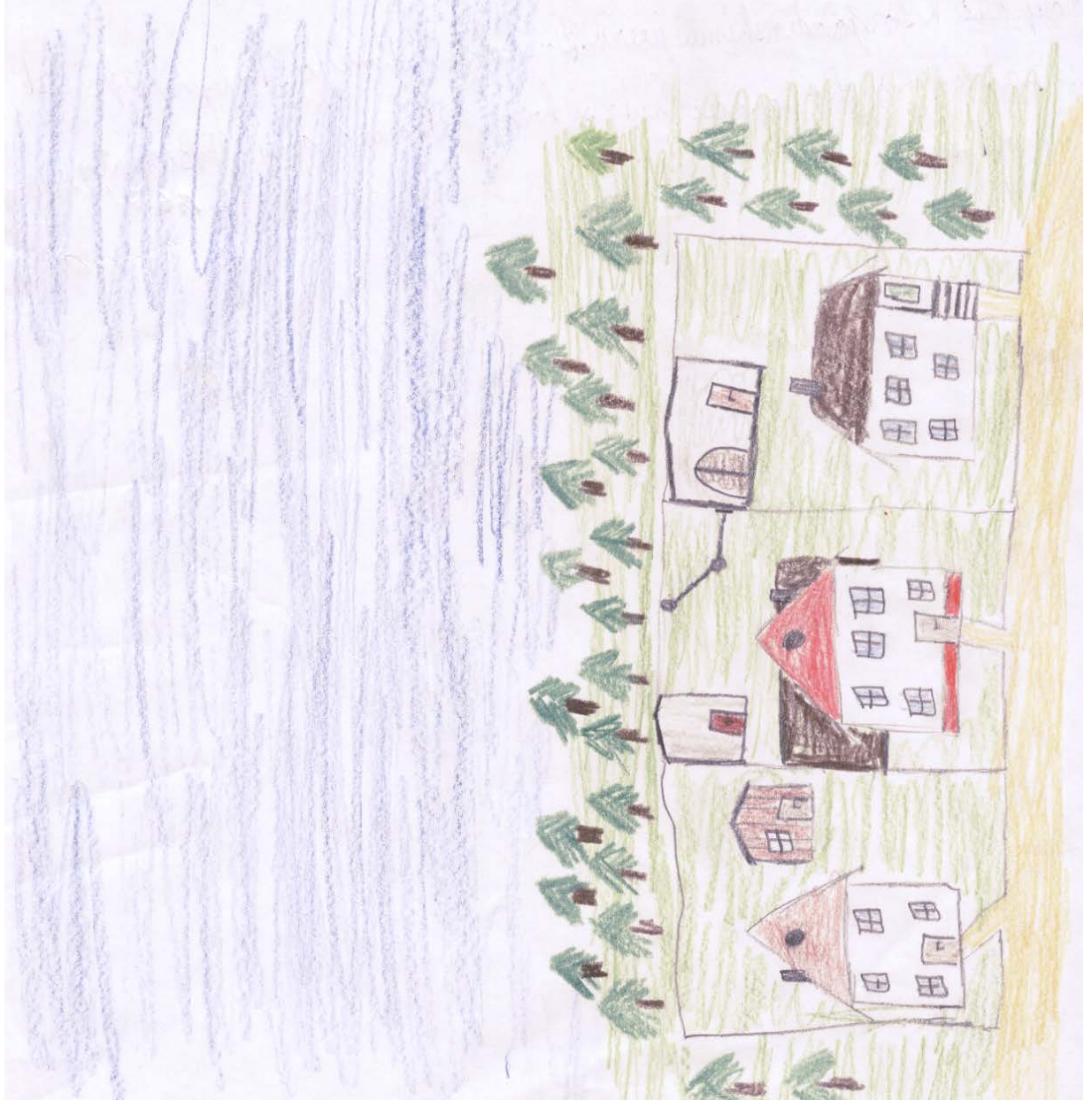
MANDLIČKA JE NA 2 KUSY,
OSKAR AGDU DOSTAT MUSÍ.

(jak slavíme v Bullerbynu

jiří Bilan

Chci bych bydlel v Bullerbynu, protože je to malá vesnička a všude kolem jsou
lesy, louky a má všemožná zvířátka. Také proto že tam je málo aut. Bydlel
bych tam s rodinou a kamarády. V Bullerbynu bych chtěl razit koupání v
jezeře, chytání raků chůze do školy ve Glorbynu prodáváním trušní, sezem u
dědečka a spoustu věcí.

Barbala Hájková

Nechtěla bych bydlet v Bullerbynu, líbí se mi sady kde
bydlíme. Laživám svoje dobrodružství, když děláme výpravy
na dušičky po řece Chrudimce. Výpravy děláme na sepleho počasí,
na jednoduchém vodu a dušič od brach souu.

Plaveme od mostu v Tichové Kamenici na Kosinovu pilu. Cestou
vidíme krásnou přírodu, plno květů a na konci cesty si
vždycky dáme něco dobrého po dobrodružné plavbě.

Natalie Pírná

Jak Kašpárek pomohl parapličku

Bylo jednou jedno parapličko, které se jmenovalo
 Zlutej fliček. Příhoda, kterou vám budu vyprávět,
 se stala Zlutejmu fličku na začátku měsíce září,
 když po prázdninách začal chodit do školy.
 Jak jistě všichni víme, počátkem školního roku bývají
 paraplička, stejně jako jiní žáci, velice roztržitá a myšlenkami
 jsou stále na prázdninách. Právě probíhala hodina
 Kolářování větví, deště a náš Zlutej fliček vzpomínal
 na začátky dovolené u moře, kde byl s malou Věndulkou.
 Teprve zvonění na konci hodiny ho vytrhlo z jeho vzpomínek.
 Druhý den při hodině praktických cvičení se našemu parapličku
 jeho nepozornost vymstila. Začal foukat silnější vítr a pa-
 rapličko nevědělo, co má dělat. Vítr melnil a odnesl para-
 pličko ^{někam} za hustý, temný les. Parapličko bylo smutné, že už nikdy
 neuvídí svou Věndulku. Zlutej fliček proto sebral odvahy
 a řekl si, že by mohl po kamenech přeskákat řeku. Zkusil to
 a povedlo se. Byl už o trochu šťastnější. Teď před ním
 stále hustý les. Les byl temný a začalo se stmívat. Přemýšlel,
 jestli má jít nebo počkat do rána. Rozhodl se, že půjde za
 ráno. Jen co vykouklo sluníčko nad obzor, vyrazil na cestu. K polední
 začalo hustit pršet. Ten dobou šel lesem Kašpárek. Když se s parapličkem
 potkali, domluvili se, že si navzájem pomohou. Parapličko skryje Kašpárka
 před deštěm a Kašpárek donese parapličko domů k jeho Věndulce.
 Další den šel parapličko ^{znovu} do školy. Paní učitelka se nejprve zlobila,
 ale když parapličko přepravělo svůj příběh, který byl i pro ostatní
 poučivým, Zlutejmu fličku odpustila. Zlutej fliček slibil, že už bu-
 de vždy ve škole dávat pozor.

← Zlutej fliček

Příloha 15

Vážení rodiče,

jmenuji se Irena Divišová a jsem studentkou kombinovaného studia oboru Učitelství pro 1.stupeň ZŠ Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a zároveň učitelkou prvního stupně.

Obracím se na vás s prosbou o spolupráci při psaní diplomové práce na téma ***Podpora zájmu o čtení u dětí mladšího školního věku ve spolupráci s rodinou a další veřejností.***

Prosím o vyplnění dotazníku,

jehož výsledky jsou pro moji diplomovou práci důležité.

Odpovědi v dotazníku jsou anonymní.

Velmi děkuji za spolupráci.

Ve svých odpovědích (5. – 8.) !!! se, prosím, zaměřte na děti mladšího školního věku (6 -12let).

1. Počet dětí ve vaší rodině ve věku **od 6ti do 12ti let (mladší školní věk):**

Počet mladších dětí (předškolní věk):

Počet starších dětí (12 – 18):

2. Čtete nebo četli jste někdy svým dětem?

(Zakroužkujte vyhovující odpověď)

a) ANO

b) NE

(pokud ne, přejděte k otázce č. 5)

3. Jak často?

(jedna možnost)

a) téměř denně

b) asi 3krát v týdnu

c) o víkendu

d) nepravidelně

4. Kdy?

(můžete zakroužkovat víc možností)

a) před spaním

b) v době nemoci

c) o dovolené

d) o prázdninách

e) jindy (napište prosím kdy).....

5. Čtou si vaše děti?

a) ANO

b) NE

(pokud ne, přejděte k otázce č. 8)

6. Pokud ANO, tak kdy?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) před spaním
- b) o víkendu
- c) o prázdninách
- d) v době nemoci
- e) jindy (napište kdy, případně kde)

.....

7. Jaký žánr?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) pohádky
- b) příběhy s dětským/-i hrdinou /-y
- c) dobrodružná literatura
- d) příběhy s detektivní zápletkou
- e) historická literatura, literatura faktu
- f) fantasy literatura
- g) poezie
- h) komiks
- i) jiný (napište jaký)

.....

j) nevím

8. Čtou vaše děti (mladší školní věk) vám nebo mladším sourozencům nebo někomu jinému?

- a) ANO
- b) NE

9. Jak podporujete zájem o četbu u vašich dětí?

(můžete zakroužkovat víc možností)

- a) návštěva knihovny
- b) kniha jako dárek
- c) společné nákupy knih v knihkupectví
- d) výběr knih z nabídky nakladatelství nabízející knihy dětem prostřednictvím ZŠ
- e) jiná možnost (napište jaká)

.....

.....

f) žádná z možností, nepodporujeme

10) Napište, prosím, které knihy patří, nebo patřily, u vašich dětí k nejoblíbenějším (název, autor):

.....

.....

.....

.....

.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Irena Divišová
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Bartoňová
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Podpora zájmu o čtení u žáků mladšího školního věku ve spolupráci s rodinou a další veřejností.
Název v angličtině:	Support of Young Pupils' Interest in Reading in Cooperation with the Family and General Public.
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá podporou zájmu o čtení u dětí mladšího školního věku. Popisuje počátky a rozvoj čtenářství v souvislosti s působením rodiny a vstupem do základní školy. Podává informace o spolupráci školy a knihovny. Poskytuje praktické náměty pro práci s žáky mladšího školního věku při hodinách čtení. Dále obsahuje průzkumné šetření zabývající se problematikou podpory čtenářství ze strany rodičů.
Klíčová slova:	Čtení, čtenářská gramotnost, čtenář, čtenářství, dětský čtenář, podpora čtenářství.
Anotace v angličtině:	This thesis is concerned with support of young pupils' interest in reading. It describes beginning and development of reading in connection with family influence and entry into primary school. It furnishes information on co-operation between a school and a library. It offers practical tips for activities what can teacher do with pupils in primary school reading lessons. It also contains a survey dealing with the issue of parental promoting of reading.
Klíčová slova v angličtině:	Reading, reading literacy, reader, reading, child reader, reading support
Přílohy vázané v práci:	16
Rozsah práce:	83 s.
Jazyk práce:	český

